

YÖN

HAFTALIK GAZETE

NEREYE GİDİYOR?

OKUYUCUDAN YÖNE

Modern kızlar

Sayın dostum Çetin Altan'ın 6 Eylül 1962 tarihli Milliyet gazetesinde, «Modern Kızlar» adlı altında, kendisine yakıştıramadığım bir yazısı çıktı. Bakınız kimmiş bu «Modern kızlar»:

«Ayaklarında... daracak bir pantolon... ellerinde siğara, ellerinde içki, ağızlarında süzme çuvala b. smatraklı alaycı cümleler. Buna, bir de cıvıllı bicilli bir küllür vitrini ekleyim... Bu tarafta döndü Fransızca, şu tarafta döndü İngilizce konuşma... Gündüzleri piş, deniz, motor; ikindileri kumar; geceleri twist... Ailenin bildiği flörtler ve gece geçikmeleri.

Yarıklı ailelerin iyi yetiştirilmiş kızlarının dış görünüşleri bu imiş.

Bunların bir de iç görünümleri varmış. Neymiş o iç görünümleri? Bu kızlar, heneyin biraz yalan, biraz sahte olduğunu farkettiler için, dünyayı muayyen bir alay açısından göme ye bağlamışlar. Yine bu yüzden, inançsız bir boşlukta kalmışlar ve kimse ye açıklamadıkları bir bezginliğe sürüklenmişler. Bunların kahkahaları, alayları ve cesurlu Hayatları, kendilerini öksüz ve inanguz bırakmış bir Aleme karşı bir nevi isyanmış. Bazen evlenmeyi düşünürlermiş. Fakat sonradan:

— Evlenmek! Sanki beni anıyacak mı? Evlenenleri görüyoruz! Mesutlar mı? Boş ves: böyle, yavaş gideriz, diyerek bu düşünceyi kafalarından itiverirlermiş.

Dil bilgileri ile görgüleri, istedikleri kadar parayı ka zanamaları mümkün kılacak kadar sağlamış. İktisadi bir korkuları yokmuş. Onların geliş çok daha derin bir yerde imiş. «Ni

gin Yaşıyorum?» sorusuna cevap verememekten, korkular ve bazı odalarına kilitlenip sınırlı krizleri geçiren, doya doya ağlarlar mış. Kendi dramlarını çok mertcesine ağulayen bu küçük kızlara, sayın Çetin Altan'ın içi sızlıyormuş. Onların bu dramlarını çevreleri sezse, yanlarında kim bilir ne kadar güçlülükler miş.

Yazıyı hemen hemen ay nen yukarıya aktardım. Nasıl buldunuz? Herhalde, siz de, makalelerini her gün zevkle okuduğumuz Çetin Altan'a yakıştıramadınız.

Bu yazı, bizim bildiğimiz normal Çetin'in yazısı değil. Keskin zekasına, her gün hayran olduğumuz sayın Çetin Altan gibi bir yazarın, bütün Türkiye'de ki sayısı beş yüz, altı yüz geçmeyen bu soysuzlaşmış, şumarık ve küstah kızları ancak suratlarına tükürmek, yerden yere vurmak için yazı konusu etmesi gerekir.

Bu noktayı böylece belirttikten sonra, konu hakkındaki düşüncelerimi, sayın Çetin Altan'ın yazısındaki sıraya göre açıklamak isterim.

Yazıda bahis konusu edilen kızlar, soysuz varlıklı ve soylu varlıklı ailelerin dejenere kızlarıdır. Bunları, aileleri, büyük maaşlarla cecebi okullarında okuturlar. Fakat, bu kızlar, öğretmen olmak, avukat olmak, mimar veya mühendis olmak suretiyle, hayatlarını kazanma endişesi ni olmadıkları için, sadece ilmi, cıvıllı bicilli bir küllürle yetinirler. Hayatını kazanmak için çalışmak, onlar nazarında süflü bir işdir; onlar çabalarını hakır görürler. Bunun bir sonucu olarak da, gündüzlerini yazın denizde, kışın danslı çaylar ve sinemalar da, ikindilerini kumarda; gecelerini de kendi tiplerin

de, saflı giyim ve kuşam, boğ kafalı oğlanlarla twist te geçirirler. Tabii bu gibi kızlar için: «Anneciğim, siz lütfen öbür odaya gidin, ben burada flörtümle kalacağım» gibi sözler, se lām vermek kadar normaldir.

Bu tip kızlara veya oğlanlara dünyanın her yerinde rastlarız. Bunların başka memleketlerdeki sayıları, nispet itibarıyla, bizdekinden pek de farklı değildir. Bunlar, rahatım rahatsız ettiği topluma dışı yaratıklarıdır. Bu tip kız veya oğlanların Fransa'da olanları Fransız, Amerika'da olanları Amerikalı, Rusya'da olanları Rus değil dir. Bunlar, bütün milletlerden ayrı, dejenere bir türdür.

Zengin evlerin şumarık küçük çocuklarına nasıl yetenek yedirildiğini biliriz. Gecekondu çocukları, karıştırdıkları göp tenekelerinden bulduklarını dell ce bir içtihat ile yedikleri halde, bu nazlı çocuklar, binbir niyazla ve kasıkla ağızlarına verilen mahal lobiyi beğenip pemezler. «Hadi ye yavrucukum, yer sen sana biskület alacağım» vadediyorlar. O kıymetli şekerlerini açıp, lüt fene yerler.

İşte bu kızlar, tahsillerini de böyle yapıyorlar. Yani: «Hadi kızım, dersini öğrenirsen, sınıfını geçersen, bak sana neler alacağım» vadediyorlar. Bu şekilde edinilen bilgilerden ne bekleyebilirsiniz?

Bu içki, küfürü, ku marol, twisti, hayasızca flörtü kızların dış görünüşüne aidiyetli değilmiş. Dış görünüşleri bize onlar hakkında kötü not verdirir miş. Halbuki onların öyle bir iç alemi sezecek, küçültüvermişiz. Yani, dejenere kızlar değil de, biz küçüklermişiz. Bak Allahın işine, Çetinceğim, bu kızların

veya oğlanların iç alemi diye birşey yok. Olsa da bize yaz gelir onların bu iç alemi. Sen, hiç sabahları saat yedide kümes gibi evlerinden sokağa fırlayan, akşamları sekizde dönen, geyrin en pis, en öra KÖ şelerinde, duvarlarından su lar süzen, havası duman, toz, kurum dolu cehenne mi sürüldüğü yerlerinde 10 saat çalışın, 10 — 15 yağlarında saz benizli, ağ içi kızların iç alemini bilir misin?

Senin kızların, bol bol içtiği pahalı içkiler şöyle dursun, bunlar, içecek temiz su bulamazlar. Deniz, plaj ve motorlu sevimler de görürler. Çocuk çımsa zı şifatiyle, en tabii hakla zı olan oyunu bile oynama yanarız butun bu kızlar, kumarnı sadece adını ve çok kötü birşey oldu şunu bilirler.

Sen, veremli, kızılı, boğ maaşlı kardeşlerini koyun koyuna yatan, «Anneciğim, hani sen bana muz sendir, demistin» diyen yavruların iç dramını bilirsin.

Birakalım iç dramları da dış dramlara geçelim: Kar üstünde yalınayak hamallık yapanların; yedi kat yerin dibinde, bir kuru ek mek parasına, her an diri, diri gömülme korkusu içinde kömür çıkaracağını diye uğraşanların; incir iş lemekten elleri otlak yara olan gelinlik kızların, köp rüatında büyüyen çocuk ların dış dramını bilirsin.

Devlet Operamızın kıymetli bir sanatçısının bir gazetenin fikra pazarına gönderdiği bir mektubu ibret le okumuştum: Sayın baya un evinin karşısındaki arsaya apartmanların kalori fer dairelerinin külleri atıl mış. İhtiyar kadınlarla çocuklar, bu külleri, çatlak elleriyle ayaklayıp, kömür zereleleri topluyor, sonra da bunları, iki üç saat ayakta beklettikleri eşekle re yöküyorlar. Neye

şüküyordu san'atkar ba yan biliyor musun? Eşek lerin gelişine. Hükümet, bu zavallı hayvanlara yer pilan bu işkenceye son ver meliymiş. Sayın bayan, kar da, küllü içinden kömür ki rınıtı ayıklayan 70 lik ihtiyarların dramıyla ilgili lenmiyordu. Vatandaşlarını bu şekilde isimmsiya meo bur bırakan topluma is yan etmiyordu.

Ben, Çetin'in bahsettiği kızların yanında, «tpki Çe tin'in dediği gibi, küçüldü yorum; bu söz egyptalarına, bu boğ mahlûklara hayat endişesinden bu kadar uzak imkânlar bahşeden bir toplumun ferdi oldu şum için.

Ne işe yarar bu kızlar? Ev kadını olmazlar. İş kadını olmazlar. Acaba başka iş kadını olabilir ler mi? Onu da olamazlar.

Siz doktorunuz, ben ter ziyim, öbürü haastabakıcı, bir diğeri göçü, hattâ bar kadını veya genelevde fa hiçe. Herkesin bir işi var. Herkes üstüne düşen iş metli yapıyor, ekmeğini hak ediyor. Peki, bu kız lar ne işe yarar? Sabah yataklarına gelen, dörtte kahvaltılar, öğleye doğru adanmek için saat birde bağliyaak kumar partisine aynanın karşısına oturan bu kızların toplum içinde ki yerleri ne?

Bu kızlara hayatı öğret me ve sevdirmenin, onları odalarına kapayıp, sınırlı nöbetleri içinde ağılamadan kurtarmanın, onları çalt ganlara hakir sözle baktıktan vazgeçirmenin, her keste ve her şeyle alay etmelerini önlemenin bir tek ama hakikaten bir tek çare si var: Bu kızları, tarla lara, fabrikalara, kömür madenlerine yollamak. On lar, sabah altıda kalkıp, se kizde işbaşı yapıp da, 1 de tekrar işbaşı dönmek öze re on ikide paydos etmeğe bir kerre bağliydılar mı. Öğ le yemeğinde yiyecekleri yarım ekka etmek ile, bir baş soğan, onlara cennet tasını, plâstik bir bardak la içecekleri terkos suyu Kevser Şarabı gibi gelir. Ancak o zamandır ki ağ kocamız ve yarımsız kalma endişeleriyle hayata dört elle sarılır ve hayatın zevkinin, yalnız ve yalnız, alın teriyle kazanılanı dü güne düşünme varfretmeğe çkarnabileceğini idrak eder ler.

Vehbi BELGİL
Atatürk'ün
efendi
köylüsü

Memleketin hicranı ya ralarını degen ve Türk ay dınının gönlüne giren YÖN ve Yöncüleri tasvip ettiğimiz için, biz öğretmenlere de leke sürülmeye çalışılıyor. Geçende, Ordu' da bir politika yardağısı, «Köy öğretmenleri komü nisttir» demiş, 4000 e ya km bütün Karadeniz bölg e si öğretmenleri, Ordu'da toplandı. Bu şaher ve men subu olduğu şahsiyeti pro testo ettik. Bir kapalı sa lon mitingi tertip ederek, gericihara, irkçılara ve ge ricihara cevap verdik. Sonra da 4000 öğretmen, bir sessiz yürüyüş yaparak Ais'ya gelmek koyup milli marşı söyledik.

Bu hareketimizi bazı ge riciler beşim küçümsedi. Fa kat ciddi bir gazete olarak tanıdığımız «Cumhuriyet» de «Ordu'da 100 öğretmen sessiz yürüyüş yaptı» başlı ğında, bizimle alay eden sözün, bizi çok üzdü. Anladık ki, bu bir tertip ti. Bizim asil ve necip ha reketimiz değerinden asla birşey kaybetmedi.

Bütün günahımız, çalıntı ğımız köylerin dertlerini söylemek ve söyliyenleri des teklemek. Ben okulum, ev aız bir dağ köyü öğretmeniyim. Dürüm dürüm dertle rim, parça parça yaralarım var. Dört yıldır çalıştığım köyde, mezun ettiğim çok zeki 24 öğrencim çoban ol du. Zira, onlar için her ka pı kapalı. Öğretmen okulu nasalsınan yalın 5—6 çocuk lan (kızarmışdan) birisi onlar olamazlar. Bir kıs mı İstanbula gitti. Orada büyük zenginlerin apart manında kapier veya pas pasçı olmuşlar. Apartman lan paspas ediyormuş. Bana mektup ve gazete yol ladhlar. Mektuplarında aka der yarım etmedi öğret mensine diyorlar.

Köyde, hâlen bitile mü cadele halindeyim. Hele bir santim toprak olma yan bir mahalle var ki se filik içinde şüküyör. Yı lanların Öcü'ne itiraz eden ler, kütfen çözetilmi açın lar. Memleketi döleyip anla zınlar. Uzağa gitmeye id zum yok. Kendi çalıştığım köyde her gün bir Yılanla rın Öcü oynuyor. Belki de ondan daha acı. Fakat ger çek dramlar mevcut bu köyde.

Bu sene bir hâdisse oldu. Bir kavgada, bir çocuk öl dürdüler tağla. Hazırık tah kikatına gelen savcı, bir aralık bana: «Sen bu köy men efendi bel...»

«Başka köy mü yok, çek, maklets de di. «Durus da vatan savcı bey, bu hâdiselerin esse müsebbibi, alında biz de ğil miyiz?» dedim. Sonra öğretmen efendi lüzel bit siz bir eve götürs dedi. Köylülerin acı tebeşşimleri arasında, mühtarla uzaklaş tılar. Acaba Atatürk'ün ha kır görül ve küçümsemen efendi köylüsü bu mudur, diye düşündüm.

Daha neler, neler efen dim. Ey Türk aydınları, si ze sesleniyorum. Ey yerin de sayın hükümetim, size hitap ediyorum. Türk köyü ve Türk köylüsünden yar dım, himmet ve itakınma bekliyor. Bu memlekette Atom çağı ile mağara dev rinin atbağı gittiğini neden hâlen görmek istemiyorsuz? Neden hâlen köy davasını günün dâvası, Meclisin baş dâvası, halkın dâvası ola rak ele almıyorsunuz. «İkik retim dâvası, insanı olmak millet olmak dâvasıdır» di yen İsmet Paşamız. Köy çocuklarının çoban olduk larını, okulum köyleri ve kısaca bir eğitim reformu nun zaruretini görmüyor musun?

Hüseyin GÜRSOY
(Öğretmen — Mesudive)

Fakirliğin cezası

İki kişi oturmuş konu şuyorlardı... Dereden tepe den derken söz döndü, do laştı suklar ve cezalar üs tüne geldi. Biri:

— Peki memleketimiz de en ağır suç nedir? de yince... Diğeri hiç tere d düt etmeden:

— Ne olacak vatan hainliği...

— Bak işte bilmedim...

— Adam öldürmek...

— Hayır, hayır tah min ettiğin gibi değil.

— Eeeceh! Öyleyse sen söyle.

— Fakir olarak doğ mak!

— Neden?

— Neden olacak ceza sı hiç affâ uğramaz da on dan...

Erhan ERİNANC

SERVETE GİDEN YOL..

TABARRUF SAHİPLERİNE AÇIKTIR

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

UĞUR K.

BASIN A — 80003 — 85 969

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAI TAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

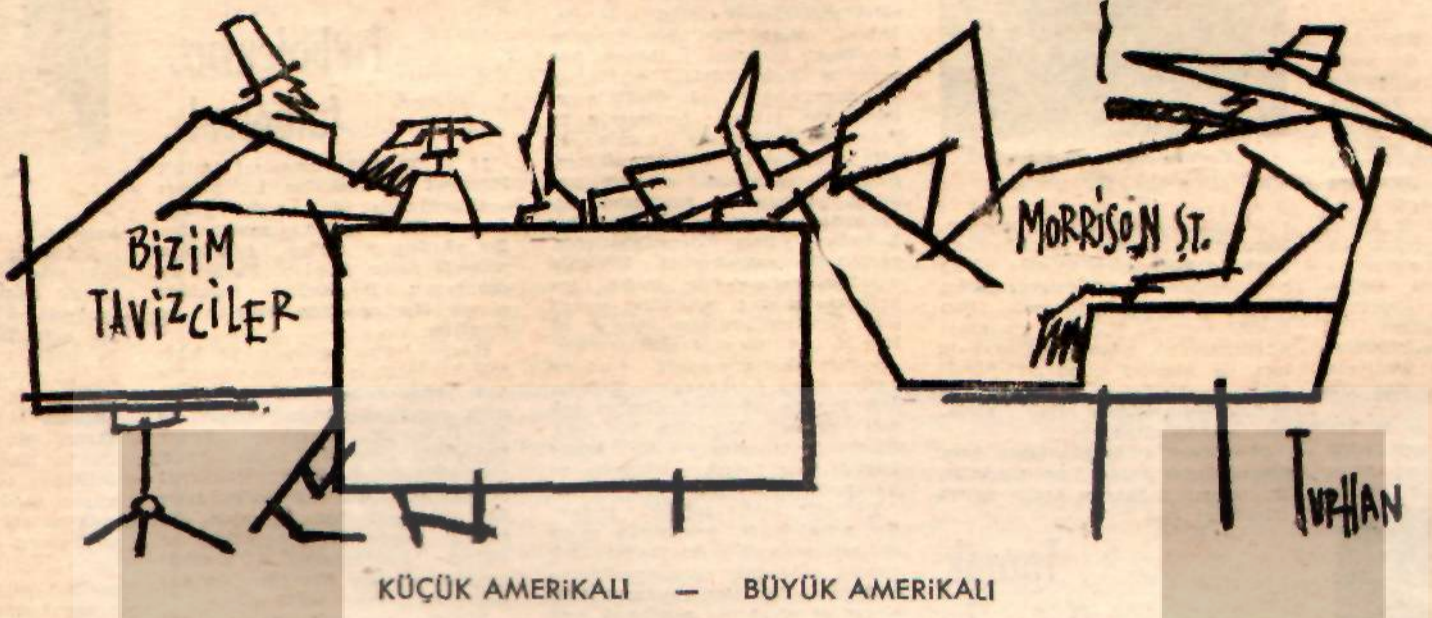
İDAREHANE : BAKANLIKLAR — AKARA, ATATÜRK BULVARI 137/8
Telefon: 12 72 88 ★ İstanbul Bürosu: Mollafeneri Sokağı 32 Çarşafolu. Posta kutusu 512 — İstan bul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı (82 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L. Üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dir. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L.'dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN : Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarife ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaş malar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

Türk Kanunlarını çiğneyerek, yasadık olan yabancı küçük sanat erbabı çahştrın Amerikan Morrison Şirketi, müdahale eden Türk polisin de tehdit ederek «hiç bir kuvvetin onları uzaklaştırm ağı yetmeyeceğini» vazifeli memura bildirdi (Yeni Sabah'tan)

BAKİŞ

Büyük yalan

Tehlike

S on aylarda ülkenin dört bucağı nı dolaşıp da halkın görüşlerini izleyenler hep şu noktada birleşiyorlar: «Bugün, normal şartlar altında bir genel seçim yapılırsa, Adalet Partisi oy ların en az yüzde altmışını alabilir ve nis bi temsil sisteminde bile tek başına iktidara gelecek kadar milletvekili çıkarır. Ada let Partisi, artık, eski Demokrat Partinin yerini almıştır. Durum, gügede 1950 yılına dakine yaklaşmaktadır.»

Birinci koalisyonun çöküşü, YTP ile CKMP'nin iktidara ortak oluşları Adalet Partisi'nin işini çok kolaylaştırdı. Koalis yonun yeni ortakları, binyelerindeki eski Demokratların A.P.'ye kaymasından haklı olarak korkmaktadırlar ve ne yapsalar, özellikle alt kademelerde böyle bir kay maya engel olamayacaklardır. A.P. çevresindeki bu toplama, Türkiye'nin gelece ği bakımından, parti oyunlarının dar çer çevesini aşan bir önem taşıyor. Ülkenin meşhur meseleleri üzerinde düşünmeler ve ne arada, herkesten önce sosyalistler, du rumun nedenlerini dikkatle aramalı ve tedbirlerini buna göre ayarlamalıdır.

Tahsil

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki öncü kadro, toplumsal sınıf açısından bakılırsa, İmparatorluğun son yıllarındaki reformcu kadrolardan pek farklı değil okumuş ve şehirli sınıf orta sınıf; hemen hepsi me mar ve asker ailelerinden gelme. İlk ba kışta gıze çarpan, bu kadro ile geniş köy lü kesim arasındaki bağlantı eksikliğidir. Şehir ve kasabalardaki eşraf bu bağlantı yı ancak bir dereceye kadar sağlayabili mektir. İmparatorluğun Türk eşrafı, Avru pa'daki burjuvaziye benzer tam bir orta sınıf meydana getirememiştir. Osmanlı orta sınıfı diye bir şeyden bahsedilebilir; ama, bunun, çok geniş ölçüde, Rum ve Ermeni memurlardan kurulmuş olduğunu unutmamak gerekir. Kurtuluş Savaşından sonra Anadolu Rumsuz ve Ermenisiz duruma gelinece, ortada, orta sınıf diye kala kala memurlar, askerler ve biraz da eşraf kal ır. Ama bu kasaba eşrafının çok talihli niteliğini kabul etmek gerek: azınlıkların göçüne bıraktıkları bütün ticaret imkânla rı onlarındır; üstelik, mücadele sırasında, YÖN, 19 EYLÜL 1962

bir hayli yeni mal mülk edinmek fırsatı nı da bulmuşlardır. Yeni devletin kurulu şunda ön safta gözüken ve Cumhuriyet Halk Partisi çeklinde örgütlenen memur ve asker kadro ile bunların bir araya gel memelerine imkân var mı? Onun içindir ki, C.H.P., başlangıcında oldukça basit bir şema üzerine kurulmuştur: merkezde ve önde, okumuş orta sınıf; tağra da Kurtuluş Savaşı sayesinde kuvvet lenen eşraf. Zamanla, kasabalara gelip ticaret yapmağa başlayan bazı büyük top rak sahipleri de bu gruba katıldı. Fakat Osmanlı devrinden kalma toprak sahiplerinin çoğu, yeni kervana katılmak tansa, muhafazakârlığı hamle hamle yı kan hareketlerden uzak kalmayı tercih et ti.

Kasaba eşrafının öncü kadroyla iş birliği yapması, aslında, köylü kütleye arada bir bağlantı kurmak şöyle dursun, tam aksine öncü kadronun köylü kütleden büsbütün uzaklaşmasına yol açtı. Çünkü, eşrafın menfaati, kasaba ticareti yoluyla sömürdüğü köylünün geri kalmasındaydı. Bunlar, devrimcilerle köylünün arasını aç mak için ne mümkünse yaptılar: Köylü kalkındırmak için öncü kadro çevresinde zaman zaman ortaya atılan köklü çözümleri baltaladılar; öncülere köylüyü gerici ve devrim düşmanı diye tanıttılar. Bu, Cumhuriyet devrinin ilk büyük yalanıdır.

Üste çıkanlar

Demokrat Parti hareketi, öncü kad ro ile eski eşrafın birleşmesine karşı bir tepkidir. Bu tepki içinde bütün kırınlık ları bulmak mümkün: gerici diye bir ke nara itilmekten, sömürülmekten ve ancak tepeden bakma bir ilgi görmekten bıkan köylü, köşebaşlarını tutmuş olan eşraf kar şısında yeni fırsatların kendisine açılma sını isteyen genç tüccar, bu yeni türeyen ticaret ve sanayi burjuvazisi ile aralarında menfaat bağlantıları kuran serbest meslek sahipleri. Öncü kadroün kopan ve bü tün bu kırınlıkları veya bekleşimleri us taca kullanmasını bilen bir grup, Demok rat Parti hareketini güçlendirip bir halk hareketi durumuna getirmeyi becerdi. Bu çabada da en büyük yardımcıları yeni tü reyen kasaba burjuvazisi ile muhafazakâr lıklarına nihayet bir kapı bulabilen büyük

büyük toprak sahipleri ol du. Kasabadaki yeni burjuazi, işleri dola yıyla köylüyle temas hâlindeydi. Büyük toprak sahipleri oldu. Kasabadaki ye ni burjuazi, işleri dolayısıyla köylüyle temas hâlindeydi. Büyük top sa hibi ise, devletin yalnız bıraktığı köylüye «ağalık, ağabeylik» etmesini bil miş, eski nüfuzunu, yitirmek şöyle du sun, daha da arttırmıştı. Her iki grup da köylü ye yalan söyledi! Demokrat Parti öncüleri tarafından vaadedilenlerin ve yapılanların hep köylü için, köylü yararına olduğu meydanlarda haykırıldı. Aslında bu adım ların ve adamların kimlerden yana olduğu köylüye veya şehirlerde yeni yeni ortaya çıkan işçi kütleye söylenmedi. Bu da Cum huriyet devrinin ikinci büyük yalanıdır.

Peçenin düşüşü

Küteler önce bu büyük yalanın farkı na varamadılar. Varmalarına da imkân yoktu. Dünyadaki iktisadi konjonktür ile güzel havalar ve başka elverişli şartlar bir araya gelince, genel refah, dalga dalga, köylere ve işçi kulübelerine doğru yayıl mağa başladı. Ama bu dalgalardan neka darının ağa çıkımındaki, tüccar kasasında ki ve politikacı cüzdânındaki mendirekler de kırıldığını anlayabilmek için enflasyon yıllarını beklemek lâzım geldi. İşçiler, köylüler ve halk yığınları, ortada büyük bir yalan olduğunu, yeni bir ticaret, sana yi ve toprak burjuvazisinin kendilerini do landırıldığını yıldan yıla daha iyi anlıyor du. 27 Mayıs, bir bakıma, bu anlayışın gerçek bir toplum şuuruna erişmesini yarı da kesmiştir. Bazı şeyler tam ispat edile meden ortada kaldı. Halk, olup bitenler le kendi çektiikleri arasında tam bir bağ lantı kuramadı; meseleyi sadece siyasal haksızlıklardan ibaret saydı. Başta bilin çevreleri olmak üzere, kimse çıkıp da bu bağlantıyı açıkça ortaya koymadı. Fakat kabul etmek gerekir ki, bütün toplumda değışse bile, öncü kadroda ve öncü kütle lerde bir anlayış ve uyanış olmuştur. Me seleler ve aralarındaki ilişkiler yazılıp çil

zilmekte, konuşulmaktadır. Hatta örgüt lenme bile var; durumun ilk önce farkına varan işçi kütlesi artık ayrı bir siyasal var lik olarak sesini duyuyor.

Fili

yutan yılan

Ama, bütün bu yalanlardan sonra da, filin yılan tarafından yutulma tehlikesi hâlâ ortadadır. Siyaset sahnesine hüküm olan partiler, burjuva partisi niteliklerini muhafaza etmek, fakat aynı zamanda küt leleri de peşlerinden sürüklemek çabası içideler. CHP, başlangıçtaki ikili birleş mesini yitiriyor; Türkiye'nin öncü kadrosu artık CHP dışında meydana gelmektedir. Parti, gitgide kalemler burjuvaziden ayrılıp ticaret, sanayi ve toprak burjuvazisinin par tisi durumuna giriyor. Öbür partiler de, bütün güçleriyle, Demokrat Partinin kuru luş şemasını tekrarlayabilmek peşindedir ler. Hatta denebilir ki, bütün partiler, du rumu olduğu gibi muhafaza etmek için, bir «Mukaddes İttifak» a doğru yönelmek tedirler. Ama, patırdı gürültü etmeden, kimseyi kızdırmadan, silâhları konuşurt madan statükoyu sürdürebilmektir. Aşırı çıkışlar yapan A.P. yerine eski Demokrat ların yeni bir parti kurma çabasına giriş melerini ve bu çabanın CHP çevrelerince teşvik olunmasını başka türlü izah etmek mümkün mü?

Her ne ad altında olursa olsun, De mokrat Parti zihniyetinin tekrar doğduğu, eski yalanların tekrar söylendiği ve kütle leri tekrar yanlış yollara sürüldüğü bir gerçektir. Şimdi, toplumcu yazarlara, top lumcu politikacılara, toplumcu sendika li derlerine, köylülerdeki, kasabalardaki ve ş hirlerdeki uyanık kimselere düşen bir ödev var: bugüne kadar köylüyü, işçiyi, halkı avutan yalanları olanca güçleriyle açığa vurmak, küteleri başkalarının çıkarları için değil, kendi kurtuluşları için bir ara ya çağırarak.

Mümtaz Soysal

27 Mayıs ve İnönü

İnönü, CHP. grubundaki uzun konuşmasında, 27 Mayıs ve 27 Mayısçılara da geniş yer verdi. Hiçbir yerde çıkmayan bu sözleri bilmekte fayda var. İnönü'nün sözleri kısaca şu:

«Bu ihtilalin en büyük meziyeti, namusu olmasındır. Hiçbir ihtilal yapıldıktan iki yıl sonra, bütün yetkilerini istiyerek devretmemiştir. Ama bunu 27 Mayısçı lar yapmışlardır. Zaman zalimdir. 27 Mayısçı yaparlara karşı nasıl ağır hücumlarda bulunulduğunu görüyorsunuz. Daha ağırlandı da beklemek lazımdır.»

Bilmenizi isterim ki 27 Mayıs karşı yapılan her hücum, her tahrik, aslında CHP'ye de karşıdır. 27 Mayısçılarla biz, müsterek bir cepheyiz. 27 Mayısçı yapılan hücumların bize yapıldığını da unutmamalıyız. Ama yine bilinmelidir ki, tahrikler hiçbir zaman hedefine varamazlar. Varamazsa kaçır da. 27 Mayıs'tan önce ben, o buhranlı günlerde bu iş böyle bitmez, bu tahriklerle rejim yü rümez dedim zaman, sözlerime inanmayanlar, daha sonra «dedik lerim çıktı» dedi. Ben evvelden bir şeyler biliyordum dediler. Ha yır, ben hiç birşey bilmiyordum. Ben, sadece tarihi dile getiriyordum. Zira tahriklerin netice ver miyeceğini tarih söyler.

Şimdi de 27 Mayıs ve 27 Ma yısçılara amansızca hücum edili yor. Edilmektedir. Bunların karşı lıkız kalmıyacağı biliniyor.

Cumhurbaşkanı Gürsel
«Ben ihtilalle geldim»

İdarecinin Cumhurbaşkanını, Memleketin bütün mesuliyetleri benim üzerindedir. Elbette ki ko nuşacağım. Ve Gürsel, aydınları kolları sıvamaya çalışıyor. «Ben ihtilal yaptım, Kaş'iyen diktayı düşünmüyerek rejimi getirip halk oyu ile Meclise bıraktım. Şimdi onun korunması ve müdafiası ge rekir. Aydınlarımız artık kollarını sıvımalıdır.»

27 Mayıs aleyhtarlığının şam piyonluğunu yapan politikacılar, bu ihtilalin mânasını acaba anlaya bilecekler mi?

İsmet İnönü
«Tahrikler karşılıksız kalmıyacak»

İnönü ve Barzani

CHP. grubundaki son konuş masında İnönü, Irak olaylarına ve Barzani meselesine geniş yer verdi. İnönü'ye göre, Barzan'ın maksadı, bir Kürt devleti kur mak. Barzan'ın dışından yardım görmüş görmediği ise meç bul. İnönü, Barzan'ın, Rus yar dımı aldığına dair kesin delil bu lunmadığını belirtti. Nihat Erim ise, yarı resmi New York Timesin Barzan'ın sözcüğü olduğunu belirterek, Kürt liderinin Ameri ka tarafından desteklenmişliği ihtimalini ortaya attı. İnönü, bu konuda birşey söylemedi.

İnönü'ye göre, bir Doğu davası ve İslami meselesi vardır. Fakat meselelerin kökü İktisadidir. Baş bakan, 1959 den sonra, Doğu çok ihmal edildi. Hayatlılık bile İstislahat yavaşlamış. Doğu kalkınmasını ele almak lazımdır.

Gürselin sert ihtarı

Başkan Gürsel'in zaman zaman yaptığı çıkışlar, şekli bakımından tenkid edilebilir. Tarafsız Cumhurbaşkanının, bu çıkışları yap maya hakkı olmadığı ileri sürü lebilir. Hükümeti, bazan zor du rumlarında bıraktığı söylenebilir. Bunların hepsi doğru. Fakat, çok özel şartlar altında yaşadığımız ve iyi yetteli, açık sözlü Gürsel'in, alelade bir Cumhurbaşkanını ol madığını da kabul etmek lazım. Gürsel, tutumunu şu sözlerle açıkl ıyor: «Benim için mesuliyetsiz Cumhurbaşkanını diyordun. Benim konuşmamam, susmamı istiyor lar. Ben bir ihtilal idaresinin ne ticesi olarak gelmiş Cumhuriyet

Toprak Reformu tasarısı uyutuluyor

Tarım Bakanı Mehmet İzmen, Toprak Reformu tasarısının Eylül ayında hazır olacağını açık lamıştı. Eylülün sonuna yaklaş ık, Tarım Bakanlığında hâlâ bir kıpırdama yok. İnsan, ister iste mez. İşin uyutulduğuna hükme diyor.

Halbuki elde mevcut Orak tasan ma mevcut. Yapılacak iş, Devlet Pİnlanma Teşkilâtının tavsiyeleri ne uygun olarak bu tasarıyı dü zeltmekten ibaret. Yapılacak işler basit: Cavit Akarın önce kadas tro, sonra toprak dağıtımını, tar zındaki siddatını kaldırmak ve tapu — kadastro işini toprak reformu teşkilâtına vermek. 27 Mayıs'tan sonra yapılan temlikleri nazarı itibara alınarak, toprakla kamulaştırılan kimselere bırakıla cak arazi miktarlarını indirmek toprak bedelleri için arazinin çe şidine göre az çok sabit miktar lar tesbit etmek, burjuva anıların da bir toprak reformu yapmak için kâfi. Fakat iş uzadıca uz uyor.

Basına dağıtılan kalkınma plâ nından da, Devlet Pİnlanma Teş kilâtının hazırlanan toprak refor mu ile ilgili kısm çıkarıldı! Sa yın Bakanlarımız, Pİnlanma Teş kilâtının toprak reformu ile ilgili tekliflerini halkımıza duyurmak tan nedense çekiniyorlar. Hele bir de tanınmış uzman Jadob'i nin toprak reformu raporu var. Bu rapor da tipki Kaldır rapo ru gibi gizleniyor. Sonra da Top rak Reformumuz, açık rejimmiş deniyor. Hükümet, asla tatmin kâr sayılmıyacak olan basit bir burjuva reformundan bile ürkü yor.

Millî Kurtuluş Cephesi

Yeni İstanbul'da, YÖN'ün em talizinde gerçeklik adı mak tesiyile ilgili olarak, aşağıdaki yak şayınlandı. Yeni İstanbulcular, şimdiye kadar YÖN'ün sosyalizmi ni kanlı kurbaça ihtilalleştirik diye kötüleyip dururlardı. Fakat, hare ketin toplayıp ve demokratik ni teligi kendilerini ürkütmiş ve geleceklere hakkında endişeye dü şürmüş olacak ki bu defa da o cepheden vurmaya çalışıyorlar.

Yeni İstanbul'un yazısını ay nen varınıyoruz:

«MİLLİ KURTULUŞ CEPHESİ»
İngiliz İstis Partisinin fikriyatı na yapılanlar William Pickles, Demokratik Sosyalizmin yerleşme ve otlama imkânlarından bahset derken, geçeköndü sosyalistlerine zorluk üzerine zorluk çıkarır:

«Bir kere, der, o memlekette siya si sistemlerin hepsi, birer birer demenmiş ve iyi netice vermemiş olacak. Halkın büyük çoğunluğu, Demokratik Sosyalizmin o memle kete fayda getireceğine inana cak. Hatırla ferden ferde, sosyalis me inananların siyasi olgunluk seviyesi ve hürriyet anlayışı yük sek insanı vasıflarla tahkim edil miş olacak. Ancak bütün bu şartlar tahakkuk ettikten sonra, bir memleket — o da seçmele iştahına gelmek şartıyla — De mokratik Sosyalizmin başarı ka zansına ihtimalleri üzerinde dü şünülebilir. Aksi takdirde devlet kapitalizmi, demokratik prensip lerle bütün ilişkisini kaybeder ve bir sürme diktatoryası halinde milletin başına çöreklenir.»

Geçeköndü sosyalistleri, demok ratik yollara pek iltilaf etmezler. İhtilal etmedikleri için de yolu kısaltacak birtakım tedbirlere bağ vururlar. Hele, Türkiye gibi okur — yazar nispeti çok düşük mem lekelerde, millet fertlerinin te ker teker sosyalizme inanmaları için çok vakit kaybedeceklerini söylerler. (İnsanın okuyup yaz dıkça, sosyalizmin faydasına mi, zararına mı inanacağı da ayrı bir konudur.) Bazı demokrasilerde, geçeköndü sosyalistliği kanunla yasaklanmışlar. Demokratik sos yalizmin normal mücadele metod ları, geçeköndücuların sabır — tü kettiği için, mevcut müesseseleri, emelleri ve şifrelerini yardıma çağırılmaktan başka çare kalmaz. İşte burada, «Birleşik Cephe» tak lığı doğur. Marx'ın bu yana, Dünya haritasının çeşitli kesim lerinde, bu taktik işlenmiş ve bazan, başarı kazanmıştır.

Birleşik Cephe taktiği şudur: Bir memlekette, geçeköndü sosya listleri, mevcut iktidarlara tek basına mücadele edemeyeceklerini anıtlarsa, kitleleri muayyen bazı sloganlar etrafında toplamak için gayret sarfederler. Hâdiselerin de çoğu defa kendilerine yardım ettiğ i görülür. İktidar Dünya Har bi zamanında ve harplen sonra «Fa şizme karşı Birleşik Cephe» bir çok memlekette geçeköndü sos yalistlerin, daha doğrusu komü nistlerin, fikir yapısı Bakanın dan tamamen zıt insanları ken di saflarına çekmelerine yetmiş tir. Yugoslavya'da ayas deneme nin ibret verici hikâyesi ya-nın-mı- lar. Amerika'da bk ayırımı ile mü cadele bayrağı altına toplananlar dan çoğu, komünist taraflına düş müştür. İstisnâ asıl dikkate değer taraflı, bir kere bu sivilizasyon ta min edildi mi, geçeköndü sosya listlerinin ötek i unsurları oha cak söötebilmeleri, ufakları bir kenara atabilmeleridir. Müstak il İnkilâp İstis Partisi, komünistlerle birleşir birleşmez, ortadan silini yormuştur.

Türkiye'deki geçeköndü sosya listlerinden biri, devletin son sa yısında, bir «Millî Kurtuluş Cep hesi» kurulmasını tavsiye ediyor ve diyor ki: «Sosyalistler, her tür lü doğmadıkten ve ayrıştıktan ayırlarak toplumun çeşitli sınıf larında mevcut, geçeköndü demokra si tarafları potansiyelleri toplaya bilecek olan Millî Kurtuluş Cep hesini gerçekleştirmede çabalamalıdır. Yazarın belirtildiğine göre, bu cephenin içine işçiler ve köy üller, aydınlar, gençlik ve ordu mensupları girtilirler. Sert, ileri ci ve aydın olmalıdır. Hatırla, İta ret ve anarşistlerden, toprak şâ hlarından müteakki burjuvazilerden dahi böyle bir blokla gire cek adamlar çıkabilir. «Bu sebeple, burjuvaziyeye karşı takınılacak tutum, dikkatle incelenmeli, onu bir blok olarak kapsama almaktan imkân nispetinde kaçınılmalıdır.»

Görüşürsünüz ya, ayırtı garmış yok, hepimiz, böyle bir cepheye giriyoruz. Peki, böyle bir cephenin içine gireceğiz de kime karşı mü cadele edeceğiz? «Anfiteatr» ve antiemperyalist bir mücadele gerekecektir. Yeni İstis bir şümür geçitli memleketimizde temel cisi haline gelen büyük burjuva sığı ortadan kaldıracağız. Anlı yadınız. Birbirinizi yiyeceğiz. Yedikten sonra da kurtulacağız.

Tasarruf Bonoları

Bakanların görüşlerine aldırmadan yüksek memurların şahsi fikirleri ni açıklamaları modası yayılıyor. Bunun son bir örneğini, Hazine Genel Müdürü, Ziya Müezzinoğlu verdi. Müezzinoğlu, tasarruf bono larının islahına taraftar değilmiş, Bonoların islahını istemediğine göre, Hazine de bugünkü sıkıntı ni, zamanda 500 milyon lira gelir den vazgeçemeyeceği için, Hazine Genel Müdüründen bonoların ver giye tahviline taraftar olduğu an ıslıyor. Gelgelelim hükümet, plânın 1963 yılı finansmanı bakı mından zaruri 1.2 milyar lirayı bulmuş değil.

Maliye Bakanlığı, yeni vergi al

maktan korkuyor. Bu durumda tasarruf bonolarını vergiye çevir meyi hiçbir politikacı düşünme mez. Bono usulünü kaldırmak ise mümkün değil. O halde, bu gün fakir vatandaşların spekülâ törler tarafından soyulmasına ve devletin itibarının düşmesine yol açan bono satışlarını önliyerek, bu usule devam etmekten başka çıkar yol yok. Yapılacak iş, hiç de güç değil. Bonoları tamamiyle gahsa ait hale getirmek yeteril. Bundan önce verilen bonolar için de, her gahsın ne kadar bo noya sahip olabileceğini hesapla mak mümkün. Bono sahiplerine, ancak bu miktar para ödenirse, kanuna aykırı olarak, bono ticâ retli yapan spekülâtörler de hak ettikleri cezaya çarptırılacak lar.

Futbolcuyuz, futbolcu!..

15 Eylül 1962 cumartesi tarihli Hürriyet gazetesinden bir haber: «Komünistlik ismadi şimdi de spor sahalarına sıçramıştır. Bu yüzden F. Bahçe takımının solcuğu Selim Soydan, Futbol Fe derasyonu tarafından tedbirele olarak Merkez Ceza Heyetine ve rilmıştır.»

Geçen hafta oynanan ve hâdi seli bir şekilde 6-0 beraberlikle son bulan Fenerbahçe — Kasım paşa maçı esnasında, hakem Se dat Özselçuk'a sıvırlanan Fener bahçe'nin solcuğu Selim, kendi sini «komünist» ilme itham et miştir Özselçuk. Selim'i oyun dan çıkarmakla beraber, bu ismadi raporunda belirtmiş ve Futbol Federasyonu da mevkî oyuncuyu Ceza Heyetine «verket miştir.»

Eyleyce, «ne sağcıyız, ne solcu; futbolcuyuz, futbolcu!» sözünün de artık insanları komünistlik ithamından kurtaracağı anlaşı lıdır. Çünkü Selim, «komünist» diye bağırması gerekirdi. Bakanınza hiç çekinmeden esol açık oynuyor!

Fenerbahçeli Selim
«Ne sağcıyız, ne solcu.»

Ulaştırma Bakanlığında hareket ve bereket

Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye' nin en büyük kadrolu Genel Mü dürliklerini şiminde barındıran bir Bakanlık Devlet Demiryollar ını, Devlet Demiryolları, Devlet Havayolları, Türk Hava Yolları ve PTT, bu Bakanlığın bünyesinde bulunan, her biri birer Bakanlık bütçe ve kadrosuna sahip, dev kuruluşlar. 27 Mayıs İhtilâ li, bu kuruluşların başına, yeni idareciler getirdi. Sonra 15 ekim seçimleri oldu, ilk koalisyonun AP. li Ulaştırma Bakanı Cahit Akyar, PTT ve THY yöneticileri arasında geniş ölçüde değişiklik ler yaptı, ama öbür Genel Mü dürliklere pek dokunmadı. İkinci Koalisyonun YTP li Ulaştır ma Bakanı Rifat Çöten ise, Ba kanlık koltuğuna oturduktan kısa bir süre sonra, bu Genel Müdürliklerin yöneticilerine el attı. Önce Devlet Hava Meydan ları İşletmesinin emekli bir gene ral olan Genel Müdürlüğüne İstis el çekti, sonra bunu DDD niu yine bir emekli general olan Ge nel Müdürü Seyfi Çotbir takip etti. Devlet Demiryollarının Ge nel Müdürü emekli albay Sermet Gökdeniz de aleyhindeki cereyan

Rifat Çöten
Nigân İbrazim

karşısında İstisla etti.

Yerinden edildiklerin, hep de eski askerler olması, Rifat Çöten' in 27 Mayıs karşı davrandığı yolunda söylentilerin çıkmasına yol açtı. Bakanın, kim bilir belki de haklı olan tasarrufları İstisla ne göğselendi ki, Başbakan İnönü, YTP li Bakanını çağırıp, ko nuşmak zorunda kaldı. Çöten, kararlı görünüyordu, Başbakan, iki üç Genel Müdür için, zaten koltuk değneği ile ayakta zor duran koalisyonunu tehlikeye at maktan çekindi, sesini çıkarmadı. O sesini çıkarmayınca da, YTP li, — eski DP li — Rifat Çöten' in Bakanlığındaki iktidarın ger çekten emekli askerlere ve 27 Mayıs ruhuna müteveccih bir ha rekete olup olmadığı meselesi İstis den İstisye karıştı. Sadece Çöten, Genel Müdürler, daha sonra da Genel Müdürliklerin daha alt kademe yöneticileri teker te ker yerlerinden oynamaya başla dı.

Olaylar gelip geçtiği halde, ka mu oyunda Çöten'in tasarrufları nın gerçekten bir ölümüne duygu su ile ilgili olup olmadığı husu sunda kesin bir kanaat belirmiş değildir. Bihassa Çöten'in için den uzaklaştığı ve uzaklaşmak zorunda bıraktığı Genel Müdürlüklerdeki işçi teşekküllerinin, el denlerin, ardından hiç de hayır dua etmemesi, buna karşılık, sa dece belirli parti organlarının şamata etmesi, dikkat çekicidir. Bunun en barih ve ilgi çekici ö rneği de, Devlet Demiryolları Ge nel Müdürü Sermet Gökdeniz'in İstisla gününden, işçilerce «se vine günü» ilan edilmesidir.

Rifat Çöten'in Genel Müdürlük ler kadrolarında yaptığı değişik liklerin partizanca olduğunu söy liyenler bulunduğu kadar, bunun aksini savunanlar da vardır. Ri fat Çöten'in gözü kararmış bir partizan olmayıp İstis bir İstis meci gibi davrandığı, Bihassa işçilerine karşı davranan Genel Müdürleri ve İşletmelerine fayda değil, zarar getiren sorumluları yerlerinden uzaklaştığı da söy lenmeler arasında. Bu söylenti lerden hangisinin hakikate daha yakın olduğunu söylemek şimdi ilk mümkün değildir. Bunu, za man gösterecektir. Ancak, son günlerde ağır basın söylenti kam panyası, Çöten'in partizanca ve kin duyguları ile hatırla daha da başka duygularla hareket ettiği yolundadır ve buna örnek ola rak da DDD Genel Müdürlüğü Başbakanlık Müşavirinin yerinden kaydırılması gösterilmektedir.

Şinasi Erdal adındaki DDD Hukuk Müşaviri için, Bakanın eski CHP milletvekillerinden Aziz Uras'a söylediği hukuk mü şavirinin «fazla mağur olduğu ve herşeyi ben bilirim» şeklinde davrandığıdır. Aslında, Şinasi Er dal'ın yerinden oynamaına se bep olan, doğrudan doğruya Ba kan değildir. Bakanın bu konu daki bütçe, sadece Genel Mü dür ve yardımcıları için vardır. Bunun dışındaki tayin, nakil, emeklilik işlemleri için Genel Mü dürliklerin Müdürler Kurulları yetkilidir ve Şinasi Erdal'ın ye rinden kaydırılma işlemi de DDD Müdürler Kurulunun kararıyla olmuştur. Ne var ki, Şinasi Er dal, elindeki birtakım delillere dayanarak, bu yerinden kaydırıl mağa Bakanın sorumlu tutulmak ta dır. Zira, daha önce, Bakan Ri fat Çöten'e aralarında, Mehmet Kavala Müessesesinin altı buçuk milyon liraya vatan bir alacak yüzünden, bu alacağını ödenip ödenmemesi konusunda fikir ihtil lâfi çıkmıştır.

Hukuk Müşaviri olarak Şinasi Erdal, Mehmet Kavala'nın DDD den alacağı olan 6.5 milyon lira nın, başka birtakım tahhütler den dolayı Kavala Müessesesine

Sosyalizm tartışmaları

Sosyalist fikirlerin memleketimizde gerçek kökler bulup yerleşmekte olmasının en büyük delili, etrafında çok canlı bir tartışma başlamış olmasıdır. Gerçekten, sosyalist çözümün memleketimiz için tek çıkar yol olduğu ciddi bir şekilde ortaya çıkılabildi. Sosyalizmin mahiyeti hakkında çeşitli yerlerde aydınlıca ve uyarıcı yazılar yazılmış ve böylece bir tartışma başlamıştır. Zamanımızın ve memleketimizin şartlarına uygun gerçek meseleleri ele aldığı ölçüde ve müddetçe, bu tartışma, elbetteki, faydalıdır ve sıhhat alâmetidir. Tartışmaya katılanların ve izleyenlerin, onu bu sıhhatli ve faydalı çerçevede devam ettirmeye gayret etmeleri ve bir çeşit dedikodu şeklinde olarak soysuzlaşmasını önlemeye büyük dikkat sarfetmeleri son derece önemlidir.

Az gelişmiş ülkelerde sosyalizm

Sosyalizmin mahiyeti hakkında daha evvel de bir çok yazılar yazılmıştır. Ancak bugünkü tartışmanın ışığı altında aynı konuyu tekrar incelemek faydalı olacaktır: Sosyalizm, belli bazı değer yargıları ve bunların gerçekleşmesini sağlayacak bir metod olarak tanımlanabilir. Bu kısa tanımlamanın sosyalizmi soyut bir vakıa, aklın bir bulgusuymuş gibi anlaşılmasına imkân vermek gibi bir tehlike si vardır. Diğer bir deyimle, sosyalizmi, iyi kalpli ve akıllı insanların toplum idaresi için düşünce düşünce buldukları bir sistem olarak tanımlamak ve anlamak çok hatalıdır. Bu hata yalnız teoride kalmaz, tatbikatta da çeşitli aksaklıklara sebep olur.

Bu hatayı, sosyalizmin tarihi bir vakıa olduğunu hatırlamak suretiyle önleyebiliriz. Gerçekten, yukarıda tanımladığımız şekilde sosyalizm insanlara gökten ilham şeklinde vaki olmamış, toplum sal evrimin belli bir merhalesinde ortaya çıkmıştır. Bu merhale, Batı Avrupada kapitalizmin hızla geliştiği devredir ki 19. Yüzyıla te sadıf eder. Kapitalizmin inkişafı zorunlu olarak, büyük bir işçi sınıfı yaratmıştır. Bu sınıfın özel şartları ve kapitalistlerle olan münasebetleri sosyalist doktrinin doğmasına sebep olmuştur. Bu tarihi oluşun bize öğrettiği gerçek sosyalizmin işçi ve emekçi hareketlerinden ayrı olarak düşünülmesinin mümkün olmadığıdır.

Ancak memleketimizdeki durumu doğru olarak kavrayabilmek için diğer bir tarihi gerçeği de gözden kaçırmamak lazımdır. Bu gerçek şudur: Sosyalist doktrinin yer yüzünde ilk defa doğabilmesi için gerekli olan şartlarla, bu doktrinin bir kere doğduktan sonra herhangi bir memlekette benimsenmesi için gerekli olan şartlar aynı değildir. Yani, bugün bir memleketin sosyalizmi benimsemesi için, o memleketteki kapitalizmin Batı Avrupadaki kadar gelişmiş olmasına lüzum yoktur. Bugün, kapitalizmin henüz gelişmemiş olduğu ve dolayısıyla işçi sınıfının bir kuvvet olarak mevcut bulunmadığı az gelişmiş dedğimiz memleketlerde sosyalist bir idarenin kurulması pek âlâ mümkündür. Bunun zamanımızda bir çok misalleri de vardır. Mısır ve Hindistanda sosyalist idareler kurulmuş ve bu memleketler sosyalist yönde gelişmektedirler. Afrikanın bağımsızlıklarını yeni kazanmış olan memleketlerinde de, daha ziyade, sosyalist eğilimli hükümetler iş başındadır. Demek oluyor ki, bize nazaran çok daha az gelişmiş memleketlerde bile sosyalist yönde idareler kurulması mümkün olmaktadır.

Aydınların rolü

Türkiyede oldukça büyük bir işçi sınıfı mevcuttur ve gelişmektedir. Ayrıca, ziraat sektöründe de kalabalık bir ziraat işçisi ve işçi sayılacak kadar az topraklı fakir çiftçi vardır. Bunlar, bir taraftan içinde buldukları şartların zoru, diğer taraftan da sosyalist aydınların gayretleriyle her gün biraz daha bilinçlenmekte ve demokratik baskılarını arttırmaktadırlar. Bunlardan başka çeşitli sebeplerle sosyalizmi benimsemiş veya kafası bu yönde işleyen genç iş aydınları ve okumuşlar kitlesi vardır.

Aydın ve okumuşların özlediği, sosyalizmi, içinde buldukları şartların zorunlu bir sonucu olarak değil, fakat esas itibarıyla, diğer yargılarının bir icabı olarak benimsemiş olmalarıdır. Bunlar fakirlerin sefaletine üzüldükleri, vurguncu zenginliğe kızdıkları, memleketi hızla kalkındırmak istedikleri, insanlar arasında kardeşlik özledikleri ve hâli için sosyalist olmuşlardır. Bu sebepten, bunlar arasında bazen fantezi sayılacak fikir ve davranışlara rastla-

mak mümkündür. Ancak bu özelliğe bakıp, bu gurubun sosyalizm için olan önemi azımsanmamalıdır. Çünkü sosyalist aydınlardır ki, emekçilerin istediklerini, arzularını dile getirecek ve bunların gerçekleşme yollarını arayıp bulacaklardır. Onlara bu fonksiyonlarını ifade daima doğru yolu gösterecek olan şey, emekçilerin yaşama şartlarıyla devamlı temas etmeleri ve bir de birbirlerini her zaman denetlemeleri ve uyarımlarıdır.

Bu itibarla, sosyalizmin ilk defa Türkiyede doğmadığını ve bir doktrin olarak uzun zamandır belirmiş ve yerleşmiş olduğunu göz önünde tutarak işçi sınıfının dışına taşıdığı zaman soysuzlaşma sından korkulmamalıdır. Bu böyle olunca, sosyalist hareketi yalnızız veya bilhassa işçilere değil, toplumun bütün ilerici kuvvetleri n mal etmekte fayda vardır.

Sosyalist metod

Sosyalizm bir fantezi, salonlarda ya da meyhanelerde tatlı tatlı tartışılacak bir konu olmayıp, tatbik edilmesi gereken bir idare ve hayat tarzı olduğu için, hedefleri kadar gerçekleştirilme yolları da önemlidir. Bu sebeptendir ki, sosyalizmi, değer yargıları kadar bunların gerçekleştirilme metodlarını da kapsayan bir terim olarak tanımlamış bulunuyoruz. Burada metod ile kastettiğimiz şey, toplumun ne suretle değiştiğini ve geliştiğini inceleyen bilim dalıdır. Buna göre toplumsal değişim belli kanunları vardır. Toplumu değiştirmek isteyenlerin bu kanunlara göre hareket etmeleri lazımdır.

Sosyalist değerleri kabul ettiği halde, bunların gerçekleştirmesi için gerekli olan yol gösterilince ki bu ya devletçiliğin benimsenmesi, ya toprak reformu, ya eğitimde imtiyazın kaldırılması gibi bir tedbirdir — bunu kabul etmeyenlere sık sık rastlanır. Bunlar, mevcut düzende hiç bir değişiklik yapılmadan ve gayret sarfetmeden, hastaların bakılacağını, cahillerin okuyacağını, insanların birbirini seveceğini, memleketin kalkınacağını ve hâli... zanneden beki iyî kalpli insanlardır. Fakat sadece iyi kalpli olmak başka, sosyalist olmak başka şeydir.

Çok basit gibi görünen bu mesele tatbikatta bir çok ihtilâfın kaynağıdır. Bir kere, yukarıda bahsettiğimiz gibi, bazı kimseler köklü hiç bir değişiklik yapılmadan sosyalist hedeflere erişilebileceğini zannetmektedirler. Bu gibi kimseler, toplum hayatının çeşitli yanlarının birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunu ve bir noktayı değiştirmek için ona ilişkin olan bütün noktaların değiştirilmesi lâzım geldiği anlatılmaktadır. İkinci olarak, bazı kimseler, toplum hayatının çeşitli yanlarının hep aynı değerde olduğunu zanneder ve bundan dolayı da her biri için ayrı ayrı hedefler ve programlar düşünürler. Halbuki, toplum olaylarının bazıları bağımlı bazıları ise bağımsız değişken niteliğindedir. Bunların arasındaki fark şudur ki, bağımsız değişkenler doğrudan doğruya değişiklikleri veya değiştirilebildikleri halde bağımlı değişkenler böyle değildir. Bunlar ancak bağımlı oldukları değişkene tâbi olarak değişir veya değiştirilebilirler.

Atatürk devrimlerinin bazılarının bu kadar yıl geçtiği halde istenilen ölçüde yerleşmemiş olmasının sebebi, bahis konusu ettiğimiz bu metod meselesinin gözden uzak tutulmasıdır. Örnek olarak şapka devrimini ele alalım: Şapka giymek, başlı başına insan zihniyetini değiştirip onu batılaştırılmaz. Bu sebepten, 1925 den beri şapka giydiğimiz halde, hâlâ sarıklı zihniyetten tamamiyle kurtulmamışızdır. Aynı şeyi kadın hakları için de söyleyebiliriz. Kâğıt üzerinde kadınlara da erkeklerinkine eşit haklar tanındığı halde, tatbikatta bunu sağlamak mümkün olmamıştır. Çünkü bunlar bağımlı değişkenlerdir. Ve ancak bağımsız değişkenlerle ahenkli bir şekilde yürütüldükleri takdirde gerçek sonuçlar verebilirler.

Bundan çıkarılacak netice, sosyalist oluşun hızı içinde birçok meselelerin (bağımlı değişkenlerin) kendiliklerinden belli şekillerde gözömlenecekleri gözönünde tutularak, bunlar üzerinde beyhude tartışmalara girişmemektir.

Sadun Aren

verilen 7 milyon lira avansın dağılımı tezini savunmuştur. Rifat Ökten ise, «O hesap başka, bu hesap başka» diyerek Mehmet Kavala'nın parasının verilmesini istemiştir. Neticede, Bakanın dediği üzere, Kavala'ya para ödenmiştir. Mehmet Kavala Müessesesi de DDY arasındaki bu alacak vererek hikâyesi, 27 Mayıs'ta devletin dayanmaktadır. O zamanlar, Kavala Müessesesi, DDY dan 11 milyarlık üstüne almıştır. Bu şablonun küçük çapta olan 3 tane tamamlanması ve Kavala Müessesesinin DDY dan 6.5 milyon liralık bir alacağı doğmuştur. Buna karşılık, 27 Mayıs'tan sonra, daha büyük çaptaki üç ihale iptal edilmiş, ancak Kavala Müessesesine bu üç ihale karşılığı verilmiş olan 7 milyon lira avans geri alınmamıştır. Hukuk Müşaviri, alacakla vereceğin birbirinden mahsup edilmesinin, en doğru hareket olacağı tezini savunmaktadır. 27 Mayıs'tan hemen sonra, Hukuk Müşavirliği yardımcılarından, Hukuk Müşavirliğine ve DDY Tahkikat Komisyonu Başkanlığına getirildiği için de tezini yürütmüştür. Vakıta ki, Rifat Ökten Bakanlığa gelmiş ve Kavala Müessesesinin alacağı bahis konusu edilmiştir. Hukuk Müşaviri, o zaman da aynı tezi ileri sürmüştü. Fakat Bakan bunu kabul ettirememiştir.

Şinasi Erdal'ın görevli olarak İstanbul'da bulunduğu bir sırada Bakan, Erdal'ın yardımcısını çağırarak, onun müdâfiasına baş vurmuş ve Kavala Müessesesine 6.5 milyon liraya karşılık üç parçaya olarak 3 — 3.5 milyon lira ödemesini emrini vermiştir. Kavala Müessesesine bu para ödemiş, fakat tarafının ödemesi de Şinasi Erdal'ın İstanbul'dan dönüşüne kalmıştır. Erdal döndüğünde, paranın usulsüz ödendiği tezinde ısrar etmiş, ödeme emrini imza etmemiştir. Bu sırada DDY Genel Müdürü Seyfi Çöğür Paşa, görevinden alınmış, yerine vekâleten Genel Müdür Yardımcılarından Galip Yenâl getirilmiştir.

Günlerden bir gün, Galip Yenâl, Şinasi Erdal'ı çağırıp kenisine, «Yerlerden yer beğenmiş, isterseniz sizi İzmir'e göndereyim, beraber çalışmak imkânımız kalmaz» der. Şinasi Erdal, yer değiştirmek için bir sebep görünemediğini söyler. Yenâl'in gerçekçi, Hukuk Müşavirinin 27 Mayıs'tan sonra 14 ay maddeside DDY Tahkikat Komisyonu Başkanlığı yapması ve bu arada pek çok kamu kazanmış olmasıdır. DDY Hukuk Müşaviri, kendisine yerlerden yer beğenmesini bildiren DDY Genel Müdür Vekiline, «Ben DDY Tahkikat Komisyonu Başkanı iken, siz de Ulaştırma Bakanlığında Tahkikat Komisyonu Başkanlığına ve benim komisyonumun kararlarını siz yetkili olarak imza alıyorsunuz, tatbik ediyordunuz» cevabını verir. Tahkikat Komisyonu Başkanı sıfatıyla bir haksızlık yapmadığı kanaatinde olduğunu söyler.

Bu konuşmadan bir iki gün sonra da Hukuk Müşaviri Şinasi Erdal'ın kızakta bir vazifeye tayin çıkar. Müdürler Kurulu, Şinasi Erdal'ın Hukuk Müşaviriğinde kalmasını uygun bulmamıştır.

Usulüne pek uygun görünene, bu nakil ve tayinin dikkati çektiği noktada, Şinasi Erdal hakkındaki hüküm veren Müdürler Kurulunun hemen tamamının, vakitli Şinasi Erdal'ın başında bulunduğu Tahkikat Komisyonu tarafından, haklarında soruşturma açılmış, bir kısmı mahkemeye verilmiş kişilerden meydana gelmiştir. Hatta birzaten Bakan Rifat Ökten dahil, delaylı bir şekilde bu tahkikat komisyonu kararlarından müteessir olmuştur. Şinasi Erdal, DDY'nin Sivas Cer Fabrikalarını teftiği sırasında, orada ki fabrika müdürü ve diğer

bazı işçileri değiştirmiştir. Sebep, müdürün YTP'nin Başkanı olan Rifat Ökten'e işbirliği yapması, fabrikada partizan bir hava yaratmasıdır.

Şinasi Erdal hakkında karar alan DDY Müdürler Kuruluna başkanlık eden Genel Müdür Vekili Galip Yenâl da vakitli tahkikat komisyonlarının soruşturmasına uğramış. DDY Meslek Okulunda görevli olmadığı halde, görevli görünerek, ayda bin lira ek görev karşılığı aldığı, bir emri ile idareci 124 bin lira zarara soktu

bu tarzında, bazı ihhamlarla yararlanmıştır. Türk Ceza Kanununun 240. maddesine muhalefetten de hâlen yargılanması devam etmektedir.

Müdürler Kurulunun bir başkanı üyesi, Genel Müdür Yardımcısından Muhittin Erşun, Neylan Ünsağ ve Hâşim Germiyanlı gibi de vakitli Vatan Cephesi kuran vatansever memurlardır. Ve bunlar hakkında da tahkikat komisyonu soruşturmaları yapılmış. Vatan Cephesi İstisyan Ocağın da Muhittin Erşun'un 606. Ger-

neylan'ın 742. Neylan Ünsağ'ın da 704 sıra numarasına kayıtlı olduklarını tesbit etmiştir. Kısa bir süre önce, Müdürler Kuruluna tekrar şikâyet eden bu işçiler, daha önce muhtelif yerlere dağıtılmışlar, haklarında muhtelif yolsuzluk ve usulsüzlük soruşturması ve duruşmaları açılmıştır. Bazı idari suçları ise mahkeme hâmine bağlanmıştır.

Böylesine bir Müdürler Kurulu Junun, Hukuk Müşaviri ve eski

Tahkikat Komisyonu hakkında aldığı kararda, kin ve öcalma duyguları var mıdır, yok mudur?

Bu konuda kesin birşey söylemek mümkün değildir. En iyisi, daha bir süre beklemek ve Ulaştırma Bakanlığının dev kuruluşlarındaki stenzizlik hareketlerinin sonunu beklemek olacaktır.

Sarımsağın dahil kokusu, gelin olduktan kırk gün sonra çıkar mı?

DEVİRİMİ

İSÜZ AZINLIK

CHP

C.H.P. grubu, ikinci koalisionun kuruluşu sırasında olduğu gibi, bir kere daha İnönü'ye başkaldırdı.

Havanda dövülen su

Üç uzun oturum boyunca 37 Senatör ile milletvekilinin içleri ni boşaltmasına imkân veren Cumhuriyet Halk Partisi TBMM grubu toplantılarının bitmesine yakın, Başbakan ve Parti Genel Başkanı İnönü'nün, tenkilere cevaben, «Cumhuriyet Halk Partisine yeni bir şekil ve yön vermek zorundasınız» demesi, büyük ölçüde alkış ve tezahürata yol açtı. Grubun 63'ler diye adlandırılan gençler grubu ise kulaklarına inanmadı.

İşte diyorlardı, nihayet İnönü de doğru yolu gördü. Tutulan yolun yol olmadığını anladı. Fakat bu sevinç uzun sürmedi. Alkışlar bir süre devam ettikten sonra dindi. Ümidin yerini hayal kırıklığı aldı. Zira Genel Başkanın geri kalan cümlelerinden, C.H.P. için aranması gereken yeni şekil ve yönün, koalision kanallarının iyi geçinmesini sağlayacak tedbirlerin bulunmasından ibaret olduğu anlaşıldı. Pek çok insan, demek ki diye düşündü, bir haftadır yapılan bunca konuşma, ortaya dökülen bunca şikâyet, bunca dert hep boşunaydı. İnönü, «Aman, koalisionu ayakta tutalım» demekten öteye gidemiyordu. Koalision methiyeleri ise, huzursuz CHP grubunu yatıştırmaktan çok uzaktı. Bununla beraber Başbakan İnönü,

Sohumz Asfan
«Parti Atatürkü unuttu»

Grubu koalisionun parlak geleceğine inandırmak için bir hayli dil döktü. Y.T.P. ve C.K.M.P.yi sonuna kadar savundu. Yaşlı devlet adamı, «Koalision liderleri, koalisionu yaşatmaya kararlıdır bir, bu kararlarında iyi niyetli dirler iki, koalisionun yaşamasında menfaatleri vardır üç» dedi. Koalision kanatlarına mensup partilerin ve hele Y.T.P.nin asla 27 Mayıs karşı olmadığını belirtti.

CHP mensuplarına itidal tavsiye eden Başbakan, bilhassa Meclis müzakereleri sırasında CHP ilerin YTP ilere ve CKMP ilere karşı asla tahrikkar davranmalarını ve hele bu partiler mensuplarını eski DP'nin varisleri olarak göstermemelerini istedi. «Alican ve Dinçer partilerine mensup milletvekillerine kendi partilerinin DP'nin varis partiler olmadıklarını, yeni birer parti olduklarını anlatmaya onları o yola sevk etmeye çalışıyorlar. Biz de bu konuda ortaklığımıza yardımcı olmalıyız, lüzumsuz tahriklerde bulunmamalıyız. Ortaklarımızın içinde intikamcı ve kinacı yoktur» dedi.

Fakih Özlen
«Önce ahîk, sonra parti»

İnönü bütün bunları anlatırken, üç oturumdur CHP ilerden ve hele YTP ilerden, bunların bakanlarından, partizan hareketlerinden acı acı dert yanmış senatör ve milletvekillerinin sabrı taşta. Açıkça ve İnönü'nün yüzüne karşı «Niye itidal sadece bizden bekleniyor. Niye tavizi hep biz veriyoruz?» şeklinde itirazlar yükseldi. Hele partizanca davranışları şikâyetlere yol açan YTP li Ulaştırma Bakanı Rifat Öçten'i savunması, İnönü'ye konuşma fırsatı veremeyeceği kadar sert davranışlara ve protestolara yol açtı.

İnönü'den önce konuşan İçişleri Bakanı Sahir Kurultuoğlu da daha ta libli olmadı. Yumuşak ve tavisikâr konuşmasına rağmen, Kurultuoğlu, vatan sathında asayişin sağlanamaması yüzünden sert şekilde tenkit edildi. Nihat Erim'in tenkitleri üzerine, Kurultuoğlu kuliste «istifa ederim» demek lüzumunu duydu. Hele CHP Genel Merkezi adına konuşan Genel Sekreter Yardımcısı Kemal Bayazit, hatiplerin en talihsizi oldu. Ekim ayı sonuna kadar il ve ilçe kongrelerinin tamamlanacağını, Kasım da da Kurultayın toplanacağını belirten Kemal Bayazit, «Genel Merkezdeki arkadaşlarımız yaz ayları boyunca yurdu dolaştılar, kongrelerin hazırlıklarını yaptılar» dedi. Fakat Bayazit'in bu sözleri, sıralar arasından, «Evet, evet, plajlar da, İstanbulda, Kilyosta, Adada, Modada hazırlıklar yaptılar» sözleriyle karşılandı. Genel Sekreter yardımcısı, bu çıkışları karşısında, ellerini iki yana açarak, «Bizim heyetimiz bu kadarını yapabildi. Kasım da Kurultay var, gelenler daha iyisini yaparlar» demekten başka çare bulamadı. Ne var ki, bütün bu dalgın malara rağmen, müzakereler, hiç bir olumlu sonuca varmadı.

Üç günün muhasebesi

CHP Grubunun üç gün devam eden ve hemen hiç bir derde deva bulamayan görüşmeleri sonunda alınan kararlar devde kulak kabilinden oldu. Bunlar, hemen her grup toplantısında varılan kararlardan çok farklı değildir: CHP senatör ve milletvekilleri genel kurul toplantılarına devam edecekler, komisyon çalışmalarına mutlaka katılacaklardır. Genel Merkez Kurultay Decesi hazırlıklarını bir an önce bitirecektir.

Bütün bunların dışında alınan bir karar da, Beş Yıllık Kalkınma Planına göre hazırlanacak olan kanun tasarısı ve tekliflerinin önceden CHP görüşüne göre tesbiti için, gölge komisyonlar kurulması kararı oldu. Yani, beş yıllık Kalkınma Planına göre meselâ bir vergi reform kanun tasarısı mı hazırlanacak, bunun için CHP Grubunda daha önce kurulacak bir gölge komisyon çalışmaları yapacak, hazırladığı tasarıyı grubu getirecektir. Şayet tasarı Hükümet tarafından hazırlanmışsa, CHP Grubu adına bunun da ilk incelenmesini bu komisyonlar yapacaklardır.

CHP Grubunda alınan kararlar bundan ibaret kaldı. Geri tarafı, iş dökmeye denir ibarettir.

Şikâyetler

İlk günü hariç, yeni Grup Başkan vekilli Suphi Baykaman başkanlığında yapılan ve ilk defa banda da alınarak tesbit edilen konuşmalarda 37 senatör ve milletvekilinin dile getirdikleri dilek ve temenniler ciltler dolduracak kadar çoktur. Bu dertler şöyle sıralanabilir.

Senatör ve milletvekilleri önce gazetelerin gündelik haberleri arasında yer alan asayişsizlik olaylarından şikâyetçi dirler. Üstelik asayişsizlik olayları sadece Doğu Anadolu'yu da ihisar etmiyor, Batıya, hattâ büyük şehirlere kadar uzanmaktadır. Zaten bu konu, Meclisin açıldığı gün Nihat Erim'in verdiği bir önerge ile, «asayiş konusunda bir genel görüşme açılması» şeklinde gruba gelmiş, sonradan çamı daha da genişletilerek, CHP'nin politikası hakkında genel görüşme mahiyetini almıştı.

Tenkitlelerin ikincisi devlet teşkilâtının laçkalışmasındandı. Söz alan hatipler bu konuda da binlerce örnek verdi. Bilhassa idare kadrolarını ellerinde bulunduran memurlar, valiler, kaymakamlar hemen hiç bir iş yapmıyorlardı. Amasya milletvekili Kemal Karan fır satı bulunca bu konuda Amasya valisi ile arasında geçen bir olayı uzun uzun anlatarak gruptaki arkadaşlarından destek aradı. Amasya valisi, Amasya ili için de ruhsatsız Kur'an kursları açan ve Arap hâfifleri ile öğretim yapan mahalle mekteplerini kapatmış, sorumluları da mahkemeye vermişti. Kemal Karana göre bu hal, Amasyada CHP ve idare aleyhine propagandaya yol açmıştı. Milletvekili duruma müdahale etmiş, valiyi şikâyet etmiş, vali aleyhinde sözler söylemiş, bir de broşür bastırmak istemiş ti. Ama vali kararında direniyor, arap ça öğretim yapan kursları açtırmıyor, buna kanuni imkân yok diyordu. Kemal Karan'ın şikâyeti üzerine bizzat Başbakan valiyi Ankara'ya çağırması ve dinlemişti ama, vali gene de görevine geri gönderilmişti. İçişleri Bakanı ise Ahmet Topaloğlu zamanında hazırlanmış kaymakamlar nakil listesini olduğu gibi imzalamıştı.

Daha başka senatör ve milletvekillerinde idarecilerin eski devirden kalma bir alışkanlıkla ocak ve bucak başkanlarına karşı sert hareketlerinden dert yandılar. Hiç bir parti yöneticisi, vali veya kaymakam nezdinde itibar sahibi değildi. Buna çare bulunmalıydı.

Tenkitle ve şikâyetlerin belli başlılarından biri de zirai kredilerin düşüş tarzı üzerine oldu. Zirai krediler tıpkı DP devrinde olduğu gibi partizanca usullerle ve gene eski DP ilere dağıtılıyor du. Zirai Bankası, 1958 yılındaki dağıtım esaslarını değiştirmemişti ve gerçek ten zirai krediye ihtiyacı olanlar bir şey alamıyorlardı.

Grupta üstünde durulan bir başka konu da, af ve AP'nin davranışları oldu. Af konusunda söylenenlerin özetini, affın memlekete huzur getirmeyeceği yolundaydı. Hele Kayseridekilerin çıkınca yeniden politikaya girmesi ortuluğu ilyice karıştıracaktı. Tedbirler kanunu asla işlemiyor, muhalefet partileri ve onları tutan basın açıkça 27 Mayıs yara tanların aleyhinde konuşuyor, yazıyor du. Hükümet bu davranışlar karşısında âciz kalıyordu. Başbakan İnönü, af ko

İsmail Rüşti Aksal
Müstafâni Genel Sekreter

nusunda vaktiyle, «artılar müsaft oldu şu zaman affın çıkacağını» belirtmişti. Ama daha sonra aynı konuda yeni tavisiler vermiş, «affın tarihini kesin olarak ortaya çıkarmıştı. Af çıktıktan sonra memlekette huzur ilyice bozulacaktı. Hele Koalision kanatlarından olan Bakanlar açıkça partizan davranışlar için deydiler.

Tenkitleler içinde en çok üzerinde durulan da YTP li Rifat Öçten'in tasarrufları oldu. 27 Mayıs tasarruflarına karşı açıkça cephe alan bu Bakan mut laka değiştirilmeliydi. Bu konuda her men her hatip ittifak ediyordu. Bu yüz dendir ki, Grupta sondan bir önceki konuşmayı yapan İnönü, Öçten'in avukatlığını yapmak zorunda kaldı ve hiç de tasvip görmedi.

CHP ilerin üzerinde ittifak ettikleri konulardan biri de devlet memurları arasında rüşvet ve irtikâbin alıp yürüdüğü yolunda oldu. Muammer Ertem bu konuda bir hayli örnek verdi. İlyas Kılıç, devlet kara yolları ve su yolları yapımı ve bakımında geçmiş yıllara göre duraklamaların olduğunu söyledi. Kü tahyalı Ali Erbek ise AP yi tutan öğretmenlerden dert yandı. Bunlar hep Milli Eğitimin yüksek kademelerine getirili yorlardı.

Atatürk ilkeleri

Günlük meselelerin üstüne çıkarak, prensipler üzerinde en ilgi çekici konuşmayı, Diyarbakır Milletvekili Şehmuz Arslan yaptı. Kendi emeğiyle kazanıl

İhami Sancar
Genel Sekreterliğe favori

mış geniş araziye sahip olduğunu söylemekten zevk alan Doğulu milletvekili, Atatürk'ün kurduğu partinin, buhrandan kurtulmak için Atatürk'ün ilkelerine dönmesi gerektiğini ileri sürdü. Arkadaşlarınınca «Şiş» diye çağrılan Şehmuz Arslan, özelle şunları söyledi: «İlk koalision yonda Atatürk ilkelerine sâhib çıkmadık. Şimdi de sâhib çıkmaya cesaretimiz yok. Onlar, af, af diye kıyameti koparırlarken, biz Halkevlerini, Köy Enstitülerini tekrar açacağız demekten korku yoruz. Milyonlere özel teşebbüs diye, milyonlara lira tavisiz veriyoruz, fakat fakir köylüye toprak vermiyoruz. Ecevit işçileri tutmak istiyor, önlüyoruz. 10 milyonluk fabrika sahibini koruyor, borcunu tecil ediyoruz. Yüz lira borçlu köylüyü ise tevki ettiriyoruz. Bu kadar aldatmaca olmaz. Halk Partisi bir kım partisi olmadıkça yaşayamaz. Bizce köylü ile işçi aynı sınıftır. Biz ancak köylü ve işçiyi tuttuğumuz zaman Halk Partili oluruz.»

Gerçekten bugün ciddi bir buhran geçiren C.H.P. nin iyileşmesi, halkın güvenini kazanmasına bağlıdır. Bu da, af konusunda tavisiz veremekte, din istis mareliliğine rıza göstermekle, milyonlerin ve toprak ağalarının sıynına gitmekle sağlanamaz. Bu işi C.H.P. den çok iyi yapan partiler vardır. C.H.P. bu yarışta onları geçemez. Sadece taraf tarftarın hayal kırıklığına uğratılmakla kalır. C.H.P. ancak Partinin devletçilik, halkçılık, laiklik ve devrimcilik gibi ilkelerine sıkı sıkıya sarılıp, toprak ağaları yerine işçiyi köylüyü, milyonlar yerine işçiyi gerçekten savunursa hayatiyet kazanabilir.

Nüvit Yetkin
Avukat politikacı

Fakat parti teşkilâtının oldukça aristokrat yapısı ve idarelerin idareci maslahatçı tutumunu, bu konuda hayale yer bırakmamaktadır.

Yetkin meselsi

Bu gerçek ve idareci maslahatçı tutum, Merkez İdare Kurulu Üyesi Senatör Nüvit Yetkin meselesinde apaçık ortaya çıktı. Gerek Genel Başkan İnönü gerek Genel Sekreter Aksal, nüfuz süis timli gibi konularda son derece hassas oldukları halde, iki yıldır avukat Nüvit Yetkin'in ismi etrafında dönen dedikodulara aldırmış bile etmemişlerdir. Mesele şudur: İller Bankası ve Ottaş Şirketi arasında çıkan anlaşmazlık normal bir yol olmadığı halde hakeme götürülmüş, bu yüzden İller Bankası 8 milyon lira zarara uğramıştır. Hakeme gidip yarım kalan inşaatın da tamamlanmasını sağlamadığı için, Bankayı lüzumsuz yere zarara sokan bu anormal usulün savunucuları tarafı yoktu. Ottaş Şirketi haksız yere büyük bir menfaat sağlamıştır ve gerekten avukatı C.H.P. ileri gelenlerin den Nüvit Yetkin'dir. Bu durumun çeşitli söylentilere ve şüphelere yol açtığı aşikârdır. Nitekim açılmıştır da. Başta yeni Sabah olmak üzere çeşitli gazeteler, meseleyi didik didik ettiler. Fakat C.H.P. de bir kıpırdama görülmedi. Ulus'un baş köşelerinde, Nüvit Yetkin'in İnönü ile çok samimi resimleri çıktı durdu. (Avukatlık meselesini vakından tanıyanlar, avukatlık yapan nüfuzlu politik şahsiyetlere dâvaların, hem de kazılması güç dâvaların aktığını söylerler. Nitekim 27 Mayıs'tan sonra, tanınmış D.P. li avukatların dâvaları C.H.P. ye akmış... Meselâ Bayındırlık Bakanı İlyas Seckin, bakanlığın müteahhitlerle olan ihtilâfları dolayısıyla, karşısında daima hatırlı C.H.P. li avukatları görmekten üzün. C.H.P. nin en parlak şahsiyetlerinden birinin, genç avukat kardeşi, meselelerinde birden bire parlayıvermiş... Hele İnönü ile beraber gazeteler de vanyana resimleri çıkan avukatların müteahhitleri sür'atle artırmış.)

İşte böyle nazik bir konuda C.H.P. idarecileri hiç bir hassasiyet göstermediler. Mesele, Konya C.H.P. Milletvekili Fakih Özlen'in bir sözlü sorusuyla patlak verdi. Konuşmanın medeni cesareti sahibi milletvekilli, meseleyi, gereken ciddiyet ve vakarla dile getirmesini bildi. Otada, her türlü parti mülâhazalarının içinde, mülâka acıla çıkarılması ve sebatsızlık bir mesele vardı. Bütün Meclis bu sözlerin tesiri altında kaldı ve sesli müzakereye çok iyi göden usta hatip, uzun uzun konuşmuş. Fakih Özlen'den önce konuşan İmar ve İkân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay da, nötr kalma ya çalışmakla beraber, Konya milletvekilinin endişelerinin ne kadar yerinde olduğunu gösteren bir konuşma yaptı. Hatta yerine otururken «Hoca cevap vermiyecek misin» diye lâf atan milletvekillerine, «Neresine, ne cevap vereyim. Atı alan çoktan Üsküdarı geçmiş» diye rek, bu konudaki şahsi düşüncesini açışa vurmaktan bile çekinmedi.

Bütün bu olup bitenlerden sonra, C.H.P. idarecilerinin meseleye gereken ciddiyetle edilmesi beklenirdi. Değil mi?

Fakat, hayır. Ertesi gün C.H.P. grubun da söz alan Senatör Esat Mahmut Kara kurt, «Meseleyi niye gruba getirmedi, niye açığa vurdun» diye Fakih Özlen'e çattı. Özlen, için bu suçlamaları cevaplandırmak güç olmadı: «Sözlü soruyu gruba verdim. Bir iki gün tetkik edelim, dediler. Fakat iş çok uzadı. İşin uzamasına da aldırmadım, ama Grup İdare Üyesi Fakih Özlekah'in: (Bu işi çok kurcalama, senin de pisliklerin var) demesi üzerine, bütün pisliklerin ortaya çıkması için, soruyu ıreddütsüz Meclis Başkanlığına gönderdim. Grup İdare Heyeti, soruyu geri almamı istedi, reddettim. Bu hareketimle, partiyi yaralamıyorum, aksine kuvvetlendiriyorum. Ahlakî meseleleri örtbas etmeye hakkımız yok. Daha çok konuşacaklarım var.»

Bu görüşe bir çok milletvekili katıldı. Balıkesir milletvekili Aydın Bolak söz aldı ve C.H.P. idarecilerine sert bir dille çattı: «Bu mesele iki yıldır konuşuluyor. C.H.P. nin haysiyeti bahis konusu. Meseleyi, niye nazarı itibare almadınız». Bu haklı tenkitleri, Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksal cevaplandırmak zorunda kaldı. Fakat, ahlakî meseleler de son derece hassas olmakla tanınan Aksal, Grubu hayal sukutuna uğratan idareci maslahatçı bir konuşma yaptı. «Yetkin ile Özlen arasında şahsi anlaşmazlıklar var. Mesele, dedikodu mahiyetinde. Esasen nüfuz süistimalinin isbatı çok güçtür. İş araştıracağız» şeklinde konuştu. Halbuki aynı Aksal, özel bir konuşmada, Konya Milletvekili ne, «Siyasi şahsiyetlerin avukatlık bile yapmasını tasvip etmediğini» söylemişti. Kürsüdeki Aksal ise, meseleyi örtbas etmeğe çalışıyordu.

C.H.P. idarecileri, bu idareci maslahatçı tutumu terketmedikçe, Parti ihtiyar bir cinar ağacı gibi içinden çürüyüp çökeceği benzemektedir. Esasen, C.H.P. li genç milletvekillerinin Genel Merkezde olan öfkesi, bu gevşek ve idareci maslahatçı tutumdan ileri gelmektedir. Bu tutum, Kasım ayında toplanacak olan Kurultayda uzun uzun tenkit edilecektir.

Yeni bir genel sekreter

C.H.P. içinde Kurultay hazırlıkları şimdiden başlamış bulunmaktadır. Belli başlı ortak noktaları C.H.P. Merkezine karıştı duydukları öfke olan 83 ler, «fosilleri» devirip, parti idaresine genelleri getirmek hevesindedir. yalnız bu heveslerin, her Kurultayda tazelenildiği, fakat başarısızlıkla sonuçlandığı unutulmamalı. Partinin esas itibarıyla eğrafı dayanan yapısı yüzünden, Kurultayda Statü kocuları devirmek kolay değildir.

Erim — Gülek — Güle grubu da boş durmuyor ve Kurultaya hazırlanıyor. Bu grubun tabii lideri Nihat Erim. Erim, sabırlı ve uzun vâdeli bir politika yürütüyor. Erim'e göre, İnönü mevcut oldukça C.H.P. içinde önemli değişiklikler yapılamaz. Bu sebeple, ihtiyatsız ve sert çıkışlar fayda getirmez. İnönü'ye karşıya alınmaktan mutlaka kaçınmak lâ-

İsmail Beyazıt
«Adada, Modada...»

İktisadî Kamu Tesebbüsleri ve plân...

Geçen hafta içinde basına açıklanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nı inceleyenler, hele bu işi sosyalist açıdan yapıyorlarsa, türlü boşluklar karşısında hayretten hayrete düşeceklerdir. Bir bakıma, bu boşluklar varken, «plân» sözü etmek bile yanlış; çünkü boşluklar, Plânın n canalcı noktasıyla, yanlış uygulamayla ilgili. Ama, Devlet Plânlama Teski lâtında çalışan ve plânın herşeyden önce bir «uygulama vesikası» olduğunu bilen kimselerin böylesine boşluklarla dolu bir çalışma ortaya koymayacakları muhakkak. O hâlde, bugün boşluk gibi gözükken noktaların aslında plâna konduğunu, fakat sonradan Yüksek Plânlama Kurulu safhasında çıkarıldı; ğını farketmek daha doğru olur. Elde ki beş yıl, plânın «ikinci müsvadesi» yani Kabin'e'deki son görüşmelerden önceki şekli. Bu görüşmelerden sonra Plânın ne hâle geldiği henüz bilinmiyor. Parlamen'tan çıkıncaya kadar, daha başka safhaların da bulunduğunu unutmamak gerek.

Olup bitenleri on açık şekilde gösteren bölüm «Kamu iktisadî kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi» bölümüdür. Beş yıllık plânın uygulanmasında en büyük yük iktisadî kamu teşebbüslerine düşecek. Hatta, doğru dürüst bir plânın doğru dürüst tek aracı olarak bunları saymak mümkün. Eğer plânlama, eldeki belli imkânları belli amaçlara doğru akılcı bir tutumla yönlendirmek ise, bu yönlendirmede yukarıdan aşağıya doğru bazı mekanizmaların işletilmesi gerekecektir. İktisadî kamu teşebbüsleri bu mekanizmaların işletilmesinde kaldıraç görevini göreceklerdir. Demek ki, ciddi bir plân, kamu iktisadî teşebbüslerinin durumunu ortaya koyduktan sonra bunlardan ileride nasıl faydalanılacağını belirtmek zorundadır. Oysa, Kalkınma Plânında, bu beş yıllık plân hedeflerini rakam olarak ortaya koymaktan ibaret. Mekanizmanın ne hâle getirileceği ciddi şekilde söylenmemiş. Daha doğrusu söylenmiş ama, asıl önemli kısım yani yapılacak reformlarla ilgili olan bölümü çıkarılmış, yalnız, bu yeniden düzenlemede gözönüne alınacak ilkeler sıralanmış: cişletmelere bağımsız çalışma imkânının ta-

nınması, kaynakların bütün hâlinde düşünülmesi, işbirliği sağlayacak bir düzenin kurulması».

Acaba, yeniden düzenleme faslının bu kadarla kesilip atılması bir imkân sızlığın mı sonucudur? Elde yapılmış incelemeler, hazır tasarılar yoktur da ondan mı bu yola gidilmiştir? Böyle bir tutumu idaredeki, yani devlet dairelerindeki yeniden düzenleme için doğru görmek mümkün; çünkü bu alandaki çalışmalar henüz yeni başlamıştır, elde uygulanabilecek bir şey yoktur. Oysa, kamu iktisadî teşebbüsleri için, MBK zamanında yerli ve yabancı uzmanların katılımıyla ciddi çalışmalar yapılmış, raporlar basılıp yayımlanmış, hatta bunlara dayanarak tasarılar hazırlanmıştı. Plân ciltlerinde, kamu iktisadî teşebbüslerinin durumu anlatılırken, bu çalışmaların ortaya koyduğu bilgilerden de faydalanılmış. Bu bakımdan, Plânda, şimdi ki durumu belirten kısımlar gerçekten öğretici şeylerle dolu. İnsan, bu kadar uzun bir girişten sonra, yeniden düzenleme bölümünün de hayli uzun olacağını sanıyor. Anlaşılan, Bakanlar bu işlerin de «hükümetin siyasi sorumluluk» alanına girdiğini, dolayısıyla Plân da yeralmaması gerektiğini savunmuşlar.

Yalnız Plânda bir bölüm var ki, onun önceden mi orada bulunduğu, yoksa sonradan mı konduğu pek belli değil: «Bugünkü şartların muhafazası hâlinde İleriye Bakış». Plâncılar, iktisadî kamu teşebbüslerinin düzenlenmesi bakımından hiçbir şey yapılmazsa durumun ne olacağını hesaplayıp ortaya koymuşlar Belki de, DPT'deki uzmanlar, hükümetin davranışını gördükten sonra, yeniden düzenleme yapmazsanız, hâliniz bu olur» demek istemişler. Böylesine nazik bir ikazın anlayışla karşılanıp karşılanmadığı kısa zaman da belli olacak. Böyle bir düzenleme ye girişmeden plânı kalkınmadan bahsetmek, düpedüz kendi kendini ve halkı aldatmak olur.

Mümtaz Soysal

zımdır. Nitekim Erim, parti politikasını tenkit etmekle ve işlerin kötüye gittiğini söylemekle beraber, doğrudan doğruya İnönü'ye tenkitten dikkatle kaçınmaktadır. Erim'in ihtiyatlı tutumu, Kurultayda da kendini gösterecektir. Fakat bu Erim — Gülek — Güle grubunun Parti idaresindeki durumlarını kuvvetlendirmek için var kuvvetleriyle çalışmalarını elbette ki engellemeyecektir. Şimdiden Genel Merkez karşı olan Senatör ve milletvekillerinin toplanarak 5 kişilik bir heyet seçmesi ve bu heyetin Kurultay hazırlıklarını yürütmesi için çalışılıyor.

Genel Merkez boş durmuyor. Partil idarecileri Genel Merkezde olan kızgınlığın kuvvetini anlamışa benziyorlar. Bu kızgınlığın, hiç beklenmedik bir isim Genel Sekreterliğe getirebileceğinin farkındalar. Esasen müstağni Aksal da Genel Sekreterlikten ayrılmakararında. Aksal, Gülek'in mecburi istifasından sonra bu mevkie, ağılamlar ve yalvarmalar içinde zorla getirilmmişti. Genel Sekreter, geçen yıl da, bu vazife yi kabul etmiyeceğini Kurultayda açıkladığı halde, ısrarla seçilmişti. Fakat bu yıl, Parti işlerini Kemal Satıra devrederek, boğazda üç aylık bir istirahat-

çekilen Aksal'ın, Genel Sekreterlikten kesin şekilde ayrılacağı anlaşılmaktadır. Aksal'ın yerini kim alacak? Tabii namzetler Kemal Satır ve Turhan Feyzioğlu. Fakat Parti içinde çekişme konusu olan bu isimlerin, Erim — Gülek grubu karşısında başarı sağlamamaları ihtimali kuvvetlidir. Bu sebeple, daha toplayıcı bir isim üzerinde duruluyor. Bu toplayıcı aday, Milli Savunma Bakanı İhrami Sancar. Bir ara Gülekçi olarak tanınan İhrami Sancar'ın Gülekçilerin oylarını toplaması kolay olacaktır. Sancar, Dicle Hâvâstasıyla Erim'lere de yakın. Ayrıca müteaddit defa, Kurultay Başkanlığı yapan Sancar'ın delegeler tarafından tanınması da büyük avantaj. Bu sebeple, İhrami Sancar'ın Genel Sekreterliği kolaylıkla kazanmasını beklemek lâzım. Ama isimlerin değişmesiyle Partinin değişeceğini düşünmek büyük bir hayal.

İSTANBUL

Türk — İngiliz Kültür Derneği
İngilizce Akşam Kursları
Ayazpaşa, Tel: 47 43 38
İlançılık — 6405/082

PLÂN

Hükümet, istediği gibi değiştirir, plâna son şeklini verirken, Danışma Kurulu âdet yerini bulsun diye toplandı.

İŞÇİ, işveren, çeşitli mesleki teşekküller ve üniversite temsilcileri bir araya getiren Danışma

Kurulu, iki gün sürecek çalışmalarına bu haftanın ilk günü, Devlet Plânlama Teşkilatında başladı. Toplantı, İnönü'nün konuşmasıyla açıldı. Daha sonra, Plânlama Teşkilatı uzmanları, plân hakkında bilgi verdiler. Daha sonra, çeşitli mesleki grupları temsil eden Kurul üyeleri, işlerini boşalttılar.

İşlerini boşalttılar diyoruz. Zira Başbakan İnönü'nün de diplomatik bir ifadeyle belirttiği üzere, toplantıda yapılacak tekliflerin plân üzerinde bir tesiri olmayacak, hattâ Danışma Kurulu üyelerinin elindeki Yüksek Plânlama Kurulunca kabul edilen ikinci plân müsveddesi, çoktan eskimiş bulunuyor. Zira Hükümet, bir müddet önce Yüksek Plânlama Kurulundan çıkan ikinci müsveddeyi incelemeye ve gönlüne göre değiştirmeye başladı. Danış-

ma Kurulu, plânın hükümetçe değiştirilen metni üzerinde incelemeler yapsaydı, çalışmalar belki daha ciddi bir hüviyet kazanırdı.

Aslında, Danışma Kurulunun, plân, daha Yüksek Plânlama Kuruluna gitmeden önce toplanması doğru idi. Nitekim yabancı uzmanlar, plânı bu safhada incelemişler ve görüşlerini bildirmişlerdir. O safhada nedense, yerli mesleki teşekküllerin fikirlerini alınması unutulmuştur. Bu unutkanlığın sebebiyet verdiği şikâyetler üzerine, sırf bir formaliteyi yerine getirmek için Danışma Kurulu toplanmıştır.

Uzmanlar, Hükümetin özel teşebbüs çölüğünü gözönünde tutarak, realist ve oldukça liberal bir plân hazırlamışlardır. Ne yazık ki Yüksek Plânlama Kurulunun

da, plân, temel dayanaklarından mahrum edilerek, vadeler kısmı bol, bu vadelerin gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirler kısmı müphem bir seçim beyannamesi haline getirildi. Plânın iki temel dayanağı politikacılar tarafından çıkartıldı. Bu da yanaklardan biri plânın iç finansmanını sağlayacak tedbirlerdi. Öteki ise İktisadi Devlet Teşebbüslerinin plân hedeflerine uygun şekilde yeniden organizasyonuydu. Bu iki dayanak kaldırılınca, plân, iki ayağı kırık bir küheylâna benzemiştir.

Plân, bu sebeple hayal kırıklığı yaratıyor. Plânın, iç finansmanının nasıl karşılanacağı hâlâ belli değil. «Vergi alınmasını önledim» diyerek, itibar sağlama ya çalışan Alican, vergilerdeki normal artışlarla gerekli finansmanın önemli bir kısmının karşılanabileceğini ileri sürüyor. İş çevrelerinin tenkidlerine ziyadesiyle hassas görünen Ferit Melen, vergiler konusunda mütereddit. Başbakan ise, «İnönü geldi, vergiler geldi» demagojisinden ürkmüşe benziyor. Nitekim yabancı uzmanlara sorduğu ilk soru, daima «Bu iş bir müddet vergisiz idare etmenin yolu yok mu?» oldu. Bu durumda, plânın iç finansmanının sağlanması çok şüpheli.

İç finansman karşılanamayınca da, yüzde 7 kalkınma hızı sağlansa bile 1967 de hızının yavaşlaması ise, işsizliğin artması ücretlerin düşmesi demek. Nitekim yüzde 7 de kalkınma hızı sağlansa bile 1967 de 900 milyon işsiz olacak. İşsizliği kısa zamanda kaldırmak için yüzde 7 nin çok üstüne çıkmak şart. Halbuki Hükümet, yüzde 7 kalkınma hızını gerçekleştirecek

BASIN ve SATIŞ

Basının kendi bünyesinden çıkan ve ortaya konmayan bazı gerçekler

İlhami SOYSAL

Türkiyede halkoyunun yaratılmasında yer alan kurumların başında Basın gelir. Basın, çok iyi bilindiği sanılan, ama aslında hiç bilinmeyen ve satış surları kendisi tarafından devlet surlarından daha iyi saklanan bir kurumdur. Basının şu ve ya bu cepheyi tutmasını satış-bakımından nedenleri nelerdir? Bütün bunlar, basının dışındakilerce bilindiği sanılan, ama aslında hiç de bilinmeyen şeylerdir. Biz burada, Türk Basınının bir bölümü, en güçlü kolu olan gazete ler üzerinde, yurdun dört köşesine dağılan 17 gazete üzerinde bir inceleme yapacağız. Bir takım rakamlar vereceğiz. Şimdiden söyleyelim ki, ulaşacağımız sonuçlar hiç de siz okuyucuların bildiğinizi sandığımız sonuçlar olmayacak.

Ele aldığımız gazeteler, Türkiyede bulunan dağıtım kurumları eliyle, Türkiye'nin dört bir köşesine dağıtılan İstanbul ve Ankara gündelik gazeteleri dir. Üstelik bunlar gazete dendiğinde ilk ağızda akla gelen ve Türk Basınına aşağı yukarı dört başı mamur bir şekilde temsil eden gazetelerdir. Vereceğimiz rakamlar ise, gazete satışları için ölü devre sayılan yazın hemen başlangıcında, yıllık gazete satışlarının aşağı yukarı en ortalama zamanı olan Haziran ayı rakamları olacaktır. Rakamlar resmi kaynaklardan elde edilmiştir ve gazetelerin kendi beyanları na dayanan rakamlardır.

Şimdi gazeteleri sayalım. İstanbul dan Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Akşam, Yeni Sabah, Yeni İstanbul, Son Havadis, Tercüman, Dünya, Son Posta, Vatan, Hür Vatan, Ankaradan Ulus, Zafer, Öncü, Kudret, Yeni Gün...

12 si İstanbul, 5 i Ankarada yayınlanan bu 17 gündelik sabah gazetesi Haziran ayı ortalama baskı miktarı en yüksek olanı Hürriyet gazetesidir. Günde ortalama 255 bin basmıştır. Örnek aldığımız gazetelerden İstanbul bulda en az basanı da Son Posta'dır ve Haziran ayı içinde ortalama günde 8 bin basmıştır. Ankaranın beş günde ilk gazetesinden Haziran ayı içinde en yüksek baskılı olanı Zafer'dir ve 17 bin basmıştır. Ankarada en az basan gazete de Yeni Gün olup Haziran ayı gündelik ortalama baskısı beşbin beş yüzdür.

Bu en çok ve en az baskılı gazeteleri gördükten sonra, örnek olarak ele aldığımız ve Türk Basınına tam anlamıyla temsil eden onyedili gazetelerin Haziran ayındaki gündelik ortalama baskı sayılarına da bir göz atalım. Kolaylık olsun diye, en az basandan en

çok basana doğru gidelim: Yeni Gün 5500, Kudret 6000, Öncü 7000, Son Posta 8000, Hür Vatan 9000, Vatan 12000, Ulus 15000, Zafer 17000, Dünya 24000, Yeni İstanbul 38000, Tercüman 54000, Yeni Sabah 54000, Son Havadis 58000 Cumhuriyet 73000, Akşam 112000, Milliyet 140000, Hürriyet 255000.

Bu rakamları böylece ortaya dökükten sonra, gazeteleri genel davranış ve tutumları ile sınıflandırmak ve Türk okuyucusunun politik eğilimi hakkında bir fikir vermek mümkün. Ancak, bu sınıflandırmaya gitmeden önce bir başka gerçeğe daha parmak basmak lazım. Yukarıda verilen rakamlar, onyedili gazetelerin Haziran 1962 ayı için de gündelik ortalama baskı sayılarıdır. Baskı sayısı hiç bir zaman, o gazetenin olduğu gibi satıldığı anlamına gelmez. Gazeteler ortalama olarak yüzde yirmi iade kabul ederler. Bu bizim örnek olarak ele aldığımız gazetelerin bazılarında iade yüzde 50—60'a kadar yükselmektedir. Onyedili gazete için ortalama iade miktarını yüzde yirmi kabul edersek her gün piyasaya çıkarılmış olan 888.500 gazeteden okuyucu tarafından satın alınmasını sayısının sadece 710.000 olduğu görülür.

Ele aldığımız gazeteleri takip ettikleri politika bakımından dört ana bölüme ayırmak mümkün: Tarafsızlar, CHP ye karşı olanlar, CHP yi tutanlar ve sosyalizmi savunanlar. Ele aldığımız ve Türk Basınına tamamını temsil edebilecek olan bu onyedili gazeteyi bir de ilerici ve gerici diye sınıflandırmak mümkün. Şimdi bu sınıflandırmaları yapalım ve Türkiyede hangi fikirlerin hangi ölçülerde geçer akçe olduğunu araştırmaya çalışalım.

Örnek olarak ele aldığımız 17 gazeteden Son Havadis, Yeni Sabah, Tercüman, Yeni İstanbul, Zafer, Son Posta ve Kudret genel tutumlarına göre geniş ölçüde gericiliğe taviz veren, rasyonel her hareketin karşısına dikilen gazeteler olarak sayılabilir. Buna karşılık, aralarında büyük farklara rağmen Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Akşam, Dünya, Ulus, Vatan, Hür Vatan, Öncü, Yeni Gün hiç değilse Atatürk ilkeleri etrafında birleşmektedirler. İki taraf arasındaki oran yediye karşı ondur. Haziran ayındaki ortalama baskı sayılarına göre ise bu oran 235 bine karşı 625500 dür.

Türk Basınında ilerici ve gerici cepheleleri böylece belirttikten sonra, siyasi eğilimleri bakımından gazeteleri ele alalım. Burada en iyi ölçü, CHP ye karşı olanlar, CHP den yana olanlar ölçüsü olabilir. CHP karşılarındaki gazeteler yukarıda gerici cepheye saydı-

ğımız yedi gazetedir. Yani, Son Havadis, Yeni Sabah, Tercüman, Yeni İstanbul, Zafer, Son Posta, Kudret. Bunların Haziran ayı gündelik ortalama baskı sayıları 235 bindir. Buna karşılık, CHP yi tutan gazeteler, Ulus, Dünya, Hür Vatan ve Yeni Gün'dür ki gündelik ortalama baskı sayıları sadece 53500 dür. Gazete sayısı bakımından CHP ye karşı veya taraftar olanlar oranı yedi ye dört, toplam baskı bakımından da beşte birine yakındır. Her iki sonuç da CHP yi tutanlar aleyhinedir.

17 gazete içindeki bir üçüncü ve küçük grup, sosyalizmi ilkelere savunmuş, CHP den yana olanlara da, CHP ye karşı olanlara da karşı olan iki gazeteden Vatan ve Öncünün teşkil ettiği gruptur ki, bunların toplam gündelik baskı sayıları sadece 19 bindir.

Üç grubun dışında kalan dört gazete, Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet ve bir ölçüde Akşam, Türk Basınına nisbeten tarafsız grubunu teşkil etmek tedirler. Bu dört gazetelerin gündelik toplam sayıları 580 bin olup, geri kalan üç gruptaki gazetelerin toplam baskı sayılarının iki katına yaklaşmaktadır.

İncelememizde yaptığımız gruplaşmalarında, ilerici ve gerici gruplaşmalarına dahil edilen gazetelerde de, tarafsız diye saydığımız gazetelerde de bazı adlar itirazlara yol açabilir. Denebilir ki, Akşam gazetesi Adalet Partisini, Cumhuriyet de Cumhuriyet Halk Partisini tutuyor. Belirli ölçülerde bu itirazlar haklı olabilir. Unutulmamalıdır ki burası Türkiyedir ve en ilerici geçinen bir gazetede çok gerici, çok gerici bilinen bir gazetede de ileri bir yazı çıkabilir. Partilere karşı tutumlar konusunda da durum böyledir. Bugün bir yazısı ile CHP yi tutan bir gazetenin yarın AP ile sarmış dolaşması veya bunun tam tersinin ortaya çıkması görülmemiş, olmaması şeyler değildir. Dahası da var, bu derginin okuyucuları içinde pek çok insan, ilerici basın cephesine katılmış pek çok gazetenin genel davranışlarının hiç de ilerici olmadığını savunabilir. Hattâ bu fikre biz de iştirak ederiz. Ne var ki, bizim burada ölçü olarak ele aldığımız kriterler ortadan, Türkiyemizin genel şartlarına göre geçer akçe olan kriterlerdir.

Bütün bu rakamlar, karşılaştırma lar sonunda nereye varmak istediğimizi de belirtelim. Türkiyede kim ne kadar yaygara yapsa yapsın, kim ne kadar gürültü koparsa koparsın, bir takım gerçekler ne kadar gizlenmeye çalışılırsa çalışılsın, gene de ortada hiç bir şekilde örtülemeyecek bir gerçek kalmaktadır. Türk halkı sağduyu sahibidir. Sunun veya bunun bütün yaygarasına rağmen, doğru yolu veya doğru yola en yakın yolu bulmakta asla şaşmamaktadır. Gericiliğe taviz verenler, dini ticaret metali yapanlar, af edebiyatını dillerine pelesenk edenler, ifşaatların gölgesine sığınanlar buldukları okuyucu sayısından ders almalıdır. Kör kör parmağın gözündeki partizanlar da yukarıdaki rakamlardan kendileri için bir ders çıkarabilirler. Bizce rakamlar bu bakımdan son derece ilgi çekicidir. Bu bakımdan dikkatle gözden geçirilmeye değer...

Ekrem Alican
«Vergileri artırmadım»

finansmanı bile bulmaya yanaşmıyor.

Finansman ihtiyacının gerçekleştirilememesi ve Devlet Plânlama Teşkilatının hazırladığı vergi reformu projesinin reddedilmesi, kalkınma hedefleri ve stratejisi adlı Bakanlar Kurulu kararında yer alan sosyal adalet ilkelerinde de boş laf haline getiriyor. Zira 1950 — 60 devresinde, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, işçiler ve memurlar aleyhine, geniş ölçüde artmış bulunuyor. Plânda açıkça belirtilen bu adaletsizliklerin giderilmesi, vergi politikasından bekleniyor. Hükümet ise, vergi yoluyla sosyal adaleti gerçekleştirmeye karşı. Hattâ Hükümetin vergi tasarıları, adaletsizliği daha da artıracak nitelikte. Bu sebeple, plânın gelir dağılımı politikası çoktan ölmüş sayılabilir.

Memurların yılda yüzde 2,5 oranında çok mütevazı bir gelir artışı teklif eden yüzde 15 zammı alabilmeleri de şüpheli. Nitekim, yüzde 15 zammına verilen cevabı söyleyen Maliye Bakanının, hemen ertesi gün sözlerinin yanlış anlaşıldığını açıklaması, bunu gösteriyor. Bu durumda plânın külfetlerinin ücretlilerin sırtına yüklenmesinden korkular. Esasen plân, yarı tırım hacmini yükseltmeye önem vererek, istihlak maddelerindeki artış sınırlanmıştır. 1963 — 67 devresinde, plâna göre, özel istihlak yılda ancak yüzde 2,4 oranında artacaktır. Bu artışın dar gelirliilerin daha fazla faydalanması reddedildiğine göre, önümüzdeki devrede ücretlilerin hayat seviyesinde önemli bir artış beklememek lazım.

744 sayfalık plânı gerisinde yatan acı gerçek bu.

«Tahsildar, topladığı vergiyi zamanında vezneye yatırmazsa zindanlarda, çürür. Buna karşılık, sanayici halktan topladığı vergiyi vezneye yatırmamak ve faizsiz olarak beş yıl zimmetinde alıkoyarak kullanmak için kanun teklif ediyor!..»

Gecekondu Sanayilere Tâviz!..

Beş Yıllık Planın Bakanlar Kurulunda görüşüldüğü şu günlerde, Planın uygulanması ni ilgilendiren bir zihniyetin Bütçe Komisyonundaki tezahürlerini yakından gördük. Basına pek küçük bir haber şeklinde intikal eden bu olay, memleketin geleceği bakımından önemli, koalisyon hükümetlerinin kalkınma felsefesini aydınlatması yönünden ilgi çekici ve nihayet mecliste temsil edilen partilerin sosyal yapılarını bir kere daha tereddüte yer vermeyecek bir açıklıkla kamu oyu önüne serildiğinden dolayı da aydınlatıcı oldu.

İki Bursa milletvekili tarafından hazırlanarak meclise getirilen bir kanun teklifiyle, Hazineye kazanç vergileri ödeyemeyen bir kısım sanayici borçlarının 10 yıl müddetle tecile tâbi tutulması istenmekteydi. Milli sanayi in kurumsal, maliyenin tazyikiyle batmak kapanmak tehlikesi içinde bulunan bu müesseselerin yardım ve millî letin kalkınması uğruna kurtarılması edebiyatıyla Hükümetten ve meclisten istenen yardım talebinin altında yatan vurguncu ve sömürücü zihniyeti, kamu adına açıklamak faydalı olacaktır.

Hazineye borçlarını ödeyemeyen sanayicilerin Bütçe Komisyonunca borçlarının taksitlendirilmesi ne demektir? Bu demektir ki bir kısım sanayici yaptıkları işlerden kazanç sağlamışlar ve bunu yıl sonunda verdikleri kazanç beyannamelerinde ilgili mal memurlarına bildirmişler ve bu sebeple de Hazineye kazanç vergisini olarak borçlanmışlar, bir: İmal ettikleri malları piyasa sürerek maliye veznesine yatırmak üzere müstehlikten topladıkları istihsal vergilerini kendi işleri için kullanmışlar, iki: Çalıştırdıkları işçilerin gündeliklerinden keserek, İşçi Sigortaları Kurumuna devretmek mecburiyetinde oldukları sigorta primlerini yatırmamışlar, üç:

İşte bir kısım sanayicinin batmak, kapanmak, mahvolmak feryatları içinde Hazineye yatırmak istemedikleri borçlar böylesine borçlardır. Her yıl gelir

Sırrı Hocaoglu

vergisi beyannamesinde kâr gösteren bir müessesenin normal bir memlekette batması mümkün değildir. Ama bu na rağmen, bu batmakta olduklarını iddia eden ve belki de gerçekten batan sözüm ona sanayicilerin hastalıkları nedir? Yağma ve vurgun devrinde arı yarıya bir döviz kaçakçılığı ile de sarmış dolaş olan kredili ithalat yoluyla kurulmuş bulunan gecekondu sanayi hastalığının temelidir. Filân yerin ocak başkanı veya filân kasabanın oy beşirgâni, zamanın devletlilerine dayanarak beş parasız fabrika açılmasına çıkarsa ve kurulan müessese de kara borsa akborsa Allah ne verdiyse, muhtaç olduğu döner sermayeyi topluyamadan enflasyonun ağır baskısı altında bir stabilizasyon devrine girmek zorunda kalırsa neleceğin başka türlü olmasını ümit etmek mümkün değil

dir. Batmak, mahvolmak edebiyatı da kamu oyunun merhametini kazanma sevdasından öteye geçemez. Beş parasız, kumar masasına oturan oyuncunun daha oyun bitmeden elde ettiği kazanca oyun sonunda kaybetmesini, bu oyuncu hesabına batmak mahvolmak mânasına almak mümkün müdür? Fakat bu gecekondu sanayi, daha oyunun sonu gelmeden, «battık, mahvolduk» feryatlarıyla Hükümetten yardım istedi. Devletin 30 milyon lira üstünde bir alacağının beş yıllık bir ertelemeye tâbi tutulması Bütçe Komisyonunda kabul edildi. Yarın Mecliste bu kararın zafer kazanması muhtemeldir. Fakat bir milletin tamamını sonuna kadar aldattıranın mümkün olmadığını tarih boyunca görüyoruz Biz de aldatılmıyacağımız günlerden uzak değiliz.

Madalyonun ikinci tarafı, olayda hükümetin tutumudur. Planlı kalkınma tâfi aylardanberi Hükümetin ağzından düşmedi. Ve yine bu hükümet, yüzde 7 kalkınma hızını sağlayacak bir

iç finansmanın zaruri olduğunu yaymaktadır. İşte halka ve dünyaya karşı bu formüllerle çıkan Hükümetin tutumundaki gayri samimiyet, bu olayla bir kere daha açığa çıkmış bulunmaktadır.

Söyle ki sanayicilere ait takriben otuz milyonluk Hazine alacağının teci limi istiyen tasarıyı, Bütçe Komisyonunun birinci oturumunda Maliye Bakanlığı reddetti. İkinci oturumunda ise Bakanlık temsilcisi, meselenin Bakanlığı mızın çerçevesi dışına çıkarak, hükümet meselesi hâline geldiğini belirtti. Hükümet, bu borçların ertelenmesini uygun bulduğundan biz de Maliye Bakanlığı olarak, tasarıya karşı degiliz dedi.

Buna karşılık ilmin sesi, plânlama teşkilâtımızın temsilcisi olarak Komisyon çalışmalarına davet edilen değerli bilginlerimizden Atilla Karaosmanoğlu, teci limi alçıkta olduğunu açıkladı ve iktisadi yönden bir sanayi işletmesini bir borçtan dolayı satılarak başka bir mütegebbin eline geçmesi, işletmecilik, istihsal ve işçi bakımından bir felâket sayılmaması gerektiğini söyledi. Karaosmanoğlu buna göre, buna ilim dilinde işletmenin el değiştirmesi denir ki, bunun da hayırlı sonuçları hemen kendini gösterir. Rasyo nel olarak kurulmuş bir işletme, daha ucuz bir maliyetle bir başka işletmeye intikal ederse, amortisman hesapları bakımından istihsalde daha ucuz bir maliyete ulaşılır ki, bu, hem müstehlik bakımından, hem de millî sanayinin yaşaması yönünden arzu edilecek bir sonuçtur.

Hükümet ve Ecnûmen ilmin sesine kulak vermediği gibi, memleket gerçeklerine de yüz çevirmiş görünmektedir. İstihsal vergisini müstehlikte toplanan sanayici Hazineye olan müasabebelerinde bir Maliye tahsildarından farkıdır. Her ikisi de mükelleften vergisini toplamak tadır. Tahsildar, topladığı vergiyi zamanında vezneye yatırmadığı takdirde, zimmetine para geçirmek suçundan yıllarca zindanlarda çürür. Buna karşılık, sanayici, halktan topladığı vergiyi vezneye yatırmamak ve faizsiz olarak beş yıl zimmetinde alıkoyarak kullanmak için kanun teklif ediyor. Planın iç finansmanı bakımından Hazinein en çok paraya muhtaç olduğu bir devirde Hükümet bu teklifi uygun buluyor. Gerekçe de şu: «Pekiylâ ana, Hazine bu alacağın tahsil ederek bu sanayicileri batırır mı?» Akşam çoluk çocuğuna bir darı ekmeği götüremeyen köylü, işçi, esnaf ve memurun Hazineye olan vergi borçları yorganlar satılarak, olmazsa hapis tazyikiyle tahsil edilirken, milletin parasını zimmetine geçiren milyonlardan faizsiz tahsilâtın ertelenmesi, karma ekonomi edebiyatının gerçek muhtevasını ve memlekette hâkim olan zihniyetin istikametini göstermesi bakımından elbette büyük halk küllelerini uyandıracak olmuştur. Kalkınma, herşeyden önce imana otur. İdeali olmayan bir kalkınma edebiyatı, âdi bir demagoginin ötesine geçemez.

Yeter! Türkiye'nin ciddi, samimi ve yalnız Batıya ulaşmayı değil, onu geçmeyi de hedef tutan imanı bir kalkınma felsefesine ihtiyacı vardır. Büyük halk küllelerini, «evergi reformları yapacağız» diye erzmeyi hedef tutan tasarılar ve dil güçsüzcü bu milletin ve memleketin dostlarını değil, ancak düşmanlarını sevindirir. Biz, bir avuç mutlu azınlığın kalkınması yerine, bütün memleketin ve bütün halkın kalkınmasını sağlayacak bir metod ve felsefenin yanındayız.

AZ GELİŞMİŞ BİR ÜLKEDE
SOSYALİZM NASIL OLUR?

YÖN

GELECEK HAFTA
BAŞKAN NÂSİR'İN
SOSYALİST PROGRAMI
Bu yazı serisini ilaile okuyacaksınız

Az gelişmiş ülkelerde bağımsızlık ve Sosyalizm

Yazan: Gilles MARTINET

Dün ve
bugün

İktisadi bakımdan geri kalmış ülkelerde sosyalizmden yana olan ihtilallerin zafere erişmesi ya da erişmek üzere olması bugün bize çok tabii birşey gibi geliyor. Oysa, bu yüzyılın başın da her hangi biri çıkıp da böyle bir ihtimal den söz açmaya kalkışsaydı, dünyadaki bütün sosyalist nazariyecileri onu mutlaka bir budala sayarlardı. Bu nazariyecilere göre, ihtilalin herşeyden önce en ileri kapitalist ülkelerde ortaya çıkması şüphe bile götürmüyordu. Bunlara göre, sosyalizm, insan toplumlarının belirli bir gelişme safhasına tekabül ediyordu. İhtilâlî hem mümkün hem de zorunlu kılan şey, onlara göre, istihsal toplumsal şekillerinin, istihsalin ferdi şekilleri aleyhine yavaş yavaş genişleme siydi. İstihsal münasebetleri ile mülkiyet münasebetleri arasındaki zıtlık yeteri kadar keskin olmadıkça, sosyalizmin gelişmesi ihtimali yoktu. Oysa bu zıtlık, ancak, kapitalizmin gelişmesi sayesinde büyük bir sanayinin ve kalabalık bir işçi sınıfının meydana geldiği ülkelerde açıkça ortaya çıkıyordu. Öteki ülkelerdeyse, günün meselesi, işçi ihtilali değil, burjuva ihtilaliydi. Zira bu ülkelerde halk kitleleri, büyük toprak ağalığına veya yarıcılığa bağlı köylülerden meydana geliyordu. Bu köylülerin emeğine, toprak mülkiyetiydi. Bu şartlar altında sosyalizmden söz açmak katıksız bir hayalden başka birşey değildi.

Bu çeşit bir muhakeme, ilk bakışta tamamiyle doğru bir muhakemeydi, zira Marx'ın ismiyle o zamana kadar yararlandığı tarihi kriterlere cevap veriyordu. Bununla birlikte bu muhakeme tarzının bir pedigi vardı ve bu pedik 1905 Rus ihtilali denemesiyle ortaya çıktı.

Sosyalist
harekette
iki eğilim

Kapitalist dünya, sadece bir milletler dizisi olarak ele alındığı takdirde sosyal demokratlara hak vermemek elden gelmez. O vakit, bu milletlerden her biri, sosyalizm meselelerini ortaya koymadan önce belirli bir gelişme derecesine erişmek zorundadır. Fakat, bu kapitalist dünya, olduğu gibi, yani çeşitli unsurları birbiri üzerinde etki de bulunan bir bütün olarak ele alındığı takdirde, sosyal demokratların hükmü, tamamiyle «gelişimsiz» ve alabildiğine diyalaktikçe aykırı bir hükümdür.

Birinci faraziyede, hiç şüphesiz, iktisadi ve toplumsal bakımdan geri bir ülkenin, kendinden önce bütün Avrupa ülkelerinin geçirdiği bütün safhalardan geçmesini önce yecak hiçbir şey yoktur. Bu ülkelerde derebeyleri ile burjuvazi arasında çatışma toprak isteyen köylülerle burjuvalar arasında birleşme, demokratik bir rejimin kuruluşu, en

hiç korku karşısındakileri felce uğratar.

Bundan dolayı, «Rus denemesinden ilham alan «Çin denemesinin, geri kalmış ülkeler tarafından birbiri ardından izleneceği düşünülebilir. Bununla birlikte çok acele sonuçlardan kaçınmak gerekir. Çünkü her şeyden önce, bu «yol» un kendisi ortaya birtakım güçlükler çıkarmaktadır ve Çin hızlı bir iktisadi gelişmeden sonra buhranlı yıllar geçirmiştir. Bundan başka, Asya kömünizminin (ki bu kömünizm birçok bakımlardan Stalin'inkini andırır) kullandığı metotların siyasi sonuçları, Çin'in hararetili taftalarını bile dehşetle göstermiştir. Ni hayet ve özellikle, «sömürgecilikten çıkış» denemesi birtakım etkilerin önemini ortaya koymuştur.

Bu etkilerden birincisi, anglo-sakson iktisadiyatlarının «the economy of sea» (büyük işletmenin faydaları) dedikleri şeyle ilgilidir. Az gelişmiş bir ülkenin sosyalist yapıyı kurabilmesi için, toprak ağalarının ortadan kaldırılması, millî burjuvazinin yenilmesi veya mevcut olmaması (Gine, Mali, v.s. de ve belli bir ölçüde Cezayir'de olduğu gibi) yetmez. Bu ülkelerin, eski sömürgeci ülkelere bağlanılabilmeleri için sağlayacak ölçüde çok değişik ve bol tabii zenginliklere de sahibolması gerekir. Hiç olmazsa bu safhada, asıl mesele yatırımlar değil ihraç noktaları ve mübadeledir.

Çin'in, «büyük işletme» ölçülerine uyduğu açıkça ortadadır. Viyetnam ile Kuzey Kore de, Çin'in komşuları oldukları için, eski iktisadi bağlarını kurabilmekte Çin'e güvenebilmişlerdir. Fakat bugün Yeni Afrika'yı meydana getiren mozaik ülkeler için durum aynı değildir. Bundan başka, her biri, ya kim bir gelecekte, Avrupa ve Amerika kapitalizmi karşısında tam bir bağımsızlık kazanacaklarını ümit etmezler.

Cezayir
ve Küba

Cezayir ihtilali münasebetiyle bu meseleyi sık sık tartışmak fırsatını buldum. Bana daima şöyle geldi ki, Cezayir Millî Kurtuluş Cephesi idarecileri bir suzlaşma barış anlaşması imzalamaya, yalnız askerî imkânlarının sınırlı olduğundan değil, aynı zamanda Cezayir'in iktisadi durumunun başka türlü hareket etmelerine elverişli olmadığını dolaylı olarak yanıltıyor. Bunu söyleyin de Küba'yı önüne sürdüler. Fakat Küba, kaldeyi doğrulayan istisnadan da kendisidir. Küba ihtilali, sosyalist bir sonuca kadar ilerleyebildiyse bu ancak kömünist ülkelerin bütün güçlüklerini ortaya koymaları ve Castro'ya iktisadi münasebetlerini değiştirmek imkânını sağlanabilmesiyle mümkün oldu. Yani Küba, Viyetnam, Kuzey Kore ve halk demokrasilerinin daha önceki durumlarına, sun'î bir şekilde erişti.

Aynı şey Cezayir'de olabilir mi? Teknik bakımdan evet, siyasi bakımdan hayır. Sovyetler Birliği ve Çin, Küba konusunda tehlikeleri göze aldılar, zira başlıca basımları olan Birleşik Amerika'ya ağır bir dar

be indireceklerini ve bütün Latin Amerika'ya yayılacak bir nüfuz merkezi kurulması na yardım edeceklerini biliyorlardı. Bundan başka, bu hareketlerinin, Küba'nı kömünistlere, yeni bir sosyalist devlet kuruluğunda önemli rol sağlayacağını da biliyorlardı. Bu nokta, pek de önemsiz birşey değil dir, zira eninde sonunda Çinliler için olduğu gibi Ruslar için de bir ihtilalin kaderi daima «işçi sınıfı partisinin» bu ihtilalde oynayacağı role bağlıdır. Cezayir'de ise, Küba'dakine benzer hiçbir durum yok. Sovyetler için Cezayirde esaslı bir tahhüde girişmek, Avrupa'daki bütün kozlarından vazgeçmek ve General De Gaulle'ü Amerika'nın kucağına atmak demek olacaktır. Hem de bütün bunlar şüpheli bir sonuç için yapılacaktır. Gerçekten de Cezayir Millî Kurtuluş Cephesi'nin adamları Sovyet idarecileri için birer muammadır. Bunlar Nâsır çeşidinden milliyetçi midirler? Bundan daha fazla birşey midirler? Eğer öyleyse bu kömünist aleyhtarlığı ne oluyor? Henüz çok zayıf ve hareketsiz olan Cezayir Komünist Partisini tamamiyle uzakta tutmak isteği nereden geliyor?

Sovyetleri ve Çinlileri belirli bir güven sızlığı yöneltten başka bir unsur daha vardır: Gine'deki denemelerinin olumsuz sonucu. Sovyetler Birliği ve Çin için, Küba'nın Latin Amerikada tuttuğu yeri Gine'nin Afrika'da tuttuğunu söylemek hiç şüphesiz mübalâga olacaktır. Bununla birlikte Sovyetler ve Çin, Seku Ture'nin tutumuna büyük bir önem vermişlerdir. Seku Ture, Frank bölgesinden çıkar çıkmaz Sovyetler Birliği, Çin ve Çekoslavya Gine'ye kredi, emtia ve teknisyenler gönderdiler. Oysa, bir süre sonra, Seku Ture sosyalizma plânlama tasarımlarını bir yana bıraktı, muhaliflerinin bir kısmını hapse attı ve Fransa'ya değilse bile kapitalist batıya gittikçe daha fazla yanaştı. Sovyetler ve Çin'in, Kongo meselesinde de daha önce ağızları yandığı için, Afrika'nın büyük siyasi ve iktisadi gümüşleri için henüz olgunlaşmadığı, az veya çok karışık durumlarla dolu uzun bir geçici devreye girdiği dersini çıkardıkları anlaşılıyor. Bundan dolayıdır ki Sovyetler Birliği ve Çin, bundan böyle, mali yardım konusunda Batı'yı geride bırakmaya uğraşmaksızın gelecekte için bazı işaret direkleri koymakla yetineceklerdir. Nâsır bu konuda epey pahalıya patlamıştır. İşte, Doğu bloğunun Cezayir'e yaptığı yardımın az ve ihtiyatlı olduğunu sebebi budur, iktisadiyatı zaten Fransız iktisadiyatına bağlı olan Cezayir'in yeni bir Küba olamamasının sebebi de budur.

Yeni bir
burjuvazi

Fakat bütün bu tahkikler, konuyu tam anlamaktan uzaktır. Gerçekten de, millî burjuvazinin hemen hemen mevcut olmadığı bağımsızlık tasarımlarının daha sonra sosyalist ihtilali tasarımlarıyla karıştığı ülkelerin nasıl olup da Avrupa kapitalizminin iktisadi kuvvetlerinin egemen olduğu bir

Savaşın

sonra

İkinci Dünya Savaşını izleyen «sömürgecilikten çıkış» devresi, yüz milyonlarca insanı bağımsızlık macerası içine attı. Bu ülkeler o korkunç geri kalmışlıklarını ortadan kaldırmayı nasıl ümit edebilirler? Kapitalizmin bu soruya verdiği cevap pek de cesaret verici değildir. Birleşik Amerika'nın ve belli başlı batılı ülkelerin yaptıkları iktisadi yardımların, bağımsızlığa yeni kavuşmuş genç ülkelere ya iktisadi bir durgunluk için dedirler ya da —meselâ Hindistan'da olduğu gibi— oldukça ağır bir ilerleme kaydetmişlerdir. Endüstri bakımından ilerlemiş ülkelerle (buna Sovyetler Birliği ile halk demokrasileri de dahildir), az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurum azalmak şöyle düşün gittikçe büyümektedir. Yarı feodal tarım yapısının devamı, ticarî sermayenin anormal artışı, kredinin bir kısmında halâ göze çarpan tefeci özellikli, teknik kadrolardaki eksiklik ve nihayet soistimaller müs tahsil kuvvetlerin çabucak gelişmesini önleyen engellerdir. Sanayi burjuvazisi, var olduğu yerlerde, şüphesiz bu engellerden bazılarını ortadan kaldırmak ister, fakat burjuvazinin davranışı çekingen ve yetersizdir. Burjuvazi aynı zamanda daima, ihtilâl dalgasının korku veren sürekli görünüşü karşısında bütün imtiyazlı sınıflarla dayanışma kurmak zorunluluğuyla karşılaşır. Üstelik bu ihtilâl dalgası öyle güçlüdür ki, bunun yarat

Millî Kurtuluş hareketini başarı ile tamamlayan ve şimdi siyasi ve iktisadi bağımsızlığa

Çin'de piring tarlalarında çalşan köylüler

gerçeğe girebildiği meselesi ortada kalıyor. Denemeler bize göstermiştir ki, bu ülkelerin bu gerçeğe girişleri kolay değildir. Ulaşma yolları Tunus, Fas, Senegal, Filistin Kıyası v.s. ülkelerde, Cezayir veya Gine'deki olduğundan çok çabuk bulunmuş; bunun sebebi, birincilerde Fransız menfaatleri ile halkın bağımsız özlemi arasında arabuluculuğu sağlayan yerli bir idareci sınıfın varlığı, ikincilerde ise böyle bir sınıfı yokluğudur.

Sömürgecilik çağında mevcut toplum sal gerçekler, değişmez veriler değildir. Bağımsızlık kazanılır kazanılmaz, değişiklikler meydana gelir ve yeni bir burjuvazi sınıfın ilk unsurlarının belirdiği görülür. Bu, klasik anlamda endüstriyel ve ihtisal vasıtaları yaratan bir burjuvazi değildir. Bu yeni burjuvazinin başlıca faaliyet alanı devlet ve doğrudan doğruya veya dolayısıyla devlete bağlı olan işlerdir. Aile yapısının kuvvetini devam ettirdiği böyle bir dünya da, kredileri ve siparişleri dağıtan memurlar ile bunlardan yararlanan mutavassıtlar, tüccarlar, nakliyeciler ve küçük müteşebbisler arasında akrabalığa dayanan bağlar çabuk kurulur. Alaylı bir şekilde «lumpen — burjuvazi» diye adlandırılan bu yeni burjuvaziyi eski sömürgeci devlete yakınlığı olan şey, içlerinden çoğunun hemencecik ulaşmayı istedikleri Avrupa hayat seviyesi dir. Bu yeni burjuvazi, eski sömürgeci memurların yerini alırken, aynı zamanda o memurların maaşlarını da alırlar. Oysa bu maaşlar, memleketin iktisadi imkânlarına hiç uymaz: Nüfus başına yıllık gelirin 1000 liraya güçlükle ulaştığı ülkede, devlet memurları, baremdeki verilerle göre ayda 600 ile 10.000 lira kazanırlar. Sorumlu mevkilerde bulunanlar için, buna bir de otomobil, villaların seyahat kolaylıkları, v.s. de katılır. Memleket ne kadar fakirse, çilsizlik eğilimi de o kadar büyüktür.

Böylece, on binlerce insanın hayat seviyeleri esaslı bir şekilde değişirken, halk küllübu bu sölenin ancak kısıntılarını ele girebildikleri görülür. İktisadi faaliyeti hızlandırmak için gayret sarfeden Fas'ta bile, bağımsızlık yılı olan 1956'dan 1962'ye kadar milli gelir pek az artmıştır; bu devrede 200 binden fazla Fransız memleketten ayrılmıştır. Buna rağmen bugün Fas'ta 1956

yılındaki 150 bin otomobile karşılık 200 bin otomobil vardır. Bu da, ancak, sömürge kadrosu içinde Fransızlar tarafından elde edilen gelirin, bugün Fas burjuvazisi tarafından elde edilemeyeceğiyle izah edilebilir. Yani bu Faslılar, birkaç ay demiyelim ama, birkaç yıl içinde göze çarpar bir toplumsal yükseliş göstermişlerdir. Bundan dolayıdır ki, bugün Fas'taki idareci sınıflardan söz edilirken sadece eski burjuvaziyi ve büyük toprak ağalarını saymak yetmez; aynı zamanda, Avrupalı memurlardan ve mutavassıtlardan çoğunun yerini alan bu yeni tabakayı da saymak gerekir.

Yeni sömürgecilik nedir?

Sömürgecilikten kurtulmuş ülkelerin çoğunda tekrarlanan bu olay, kaçınılmaz bir şekilde, batılı devletlerin oyunlarını kolaylaştırır. Gerçekten de, milli bütçe nadiren denktir, denk olduğu vakit de belli başlı yatırımlara girişmek için elde para yoktur. O vakit istikrara ve tahsata başvurmak gerekir ki, bu da bazı ülkelerde — özellikle Güney Doğu Asya ülkelerinde — devlet tüfeyliliğinin her çeşidini artırmaktan başka bir işe yaramaz.

Batılı ülkelere yapılan yardımın karşılığı, hiç şüphesiz, sömürgecilikten çıkmadan önce bunların bu ülkelerdeki ellerinde bulunmuşları belli başlı iktisadi mevkilerin korunmasıdır. Kapitalist batı, bu ülkelerde kendi «küçük beyazları», memurlarını, müstahdemlerini yahut tüccarlarını feda eder ekili topraklarını terkeder veya terk etmeye hazırlanır; kendi fabrikalarının ürünlerinin, mahalli bir endüstrinin kuruluşu sonunda rekabetle karşılaşmasına katlanır. Fakat batı kapitalizmi buna karşılık, doğru dan doğruya veya karma şirketler vasıtasıyla belli başlı ham madde kaynaklarının, madenlerin, petrol kaynaklarının, belli başlı sanayi tesislerinin kontrolünü elinde bulundurmaya ister. Batı kapitalizmi, banka ve para mekânizmasını da yönetebilmek ister. Nihayet, batı kapitalizmi, bu ülkelerdeki endüstrileşme sonucu günlük istihlak maddelerinin ihracatında ortaya çıkan azalmayı kapatmak için, makine ve teçhizat ihracatında devam eden bir artış sağlamaya çalışır. İşte, Afrika ve Asya'daki ülkelerden çoğunda ortaya çıkan durumu anlatmak için yeni — sömürgecilik teriminin kullanılması bu yüzden. Bu terimin doğruluğu şu götürmez; bunun anlamı şudur: Sömürge ülkeleri için bağımsızlık, meselelerin çözümünü için bir anahtar değildir, ama hiçbir vakit bu çözümün kendisi değildir. Bununla birlikte, bu formülün könye kullanılması önemli gerçekleri bizden gizliyeceğinden korkuyorum.

Birinci gerçek şu: Bu durum, tamamiyle yeni bir şey değildir. Batı ülkeleri savasından önce aynı durumdaydılar; Güney Amerika'nın bir kısmı da bugün henüz bu durumdadır. Başka bir deyişle, sömürgecilik olayı, batı kapitalizminin üstünlüğünün tarihi görünüşlerinden başka bir şey değildir ve bu üstünlüğe, meselâ Fransız ve İngiliz hükümetlerinden eski sömürge zihniyetlerinden «sınımi ve kesin olarak» vazgeçmeleri ni istemekle son verileceğini sanmak çocuk ça bir şey olacaktır.

İkinci gerçek: Sömürgecilikten çıkmış ülkelerde yaşanan toplumsal olaylardan bir kısmı, yeni — sömürgecilik durumunda meydana gelebileceği gibi, sosyalist, daha doğrusu sosyalizm — öncesi durumunda da meydana gelebilecek şeylerdir (yukarıda da gördüğümüz gibi, sosyalizm, sefaletin tasfiyesini ve bazı şartların varlığını gerektirdiği, bunların ise bu ülkelerde uzun bir süreden önce gerçekleşmesine imkân olmadı.

İçin, burada sosyalizmden çok sosyalizm — öncesi durum vardır). Şüphe yok ki, bağımsızlığın yeni kavuşmuş genç devletin memurlarının, eski sömürgeci memurlar kadar para kazanmaları temenni edilemez. Bunların yabancı fırsatçılarla, tüccarlarla, kapitalistlerle birleşmeleri de gerekli değildir. Buna karşılık, bu ülkelerin, hakın bu yük kütlesinden daha üstün hayat şartları na sahip bir siyasetçiler, sendikacılar, idareciler ve teknisyenler kadrosundan meydana gelen tabakanın hâkimiyeti altında gelişmesi ve bu ülkenin böylelikle, komünist ülkelerdeki bürokrasinin belli başlı özellikleri ni taşıması kaçınılmaz bir olaydır.

Eski halkçılığın yeni basımı

Burada belirli bir demagoji ve belirli bir edebiyatı kesip atmak gerekir. Franz Fanon, Afrika ülkelerinde işçi sınıfının imiyazlı bir sınıf olduğunu ve bundan dolayı kısmen sömürge düzenine katıldığını yazdığından beri, bazı Paris'i aydınlar fakir köylülerden ve gecekonducuların fakir işçilerinden başka şey istemiyorlar. Bu sefalet seviyesinin üstünde yer alan her şey onlara fırsatçılığa ve uzlaşmaya adanmış gibi görünmektedir. Böylelikle bir kere da ha, dunsal tepkiler, siyasal mülahazaların yerini alıyor. İktisadi bakımdan geri kalmış ülkelerde köylü sınıfının ihtilâli rolü aydınlığa çıkması çok oluyor; bu ülkeleri az gelişmişlikten çıkarmak için, tarımsal yapıyı değiştirmekten ve köylü kütlesine endüstri maddesi istihlakını sağlamaktan işe başlamak gerektiği çoktan beri biliniyor. Fakat bu hiçbir vakit, köylü sınıfının gerçek bir hâkim sınıf olabileceği anlamına gelmez. Gerçekten de, köylü sınıfının yapısı, gelenekleri ve bilgi seviyesi, her yerde olduğu gibi burada da geleceği endüstriye olan modern devletlerin kuruluşunu yönetmeye elverişli değildir. En hararetle sözcüsü Fanon olan bu ideoloji, birçok bakımdan eski Rus halkçılığının yeni bir basımından fazla bir şey taşımıyor. Fanon'un teşebbüsü, bütün derin gerçeklerin kaynağı sayılan halka ve toprağa doğru giden ilk ihtilâli sosyalistler in teşebbüsünü andırıyor. Bununla birlikte, sömürgecilikten çıkış olayı karşısında bu ideolojinin, gözümüzden kaçmaması gereken bir anlamı var.

Tamamiyle batı kültürüne bağlı olan Fanon, bütün hayatını vakfettiği insanları, bu kültür karşısında kendilerini aşağılık duygusuna kapılmadan korumak istiyordu. Fanon, sömürgeleştirme psikolojisinin ve sömürgeleşen insanların sayısız dokümanlarında frenleyici medeniyetlerin ve her şeyden önce İslâm medeniyetinin varlığından doğan korkunç meseleleri gizlemeye çalışıyor. Oysa, bir kere bağımsızlık sağlandı mı, bu meseleler büyük meseleler olmaktadırlar. Bazıları bana diyeceklerdir ki, bu meseleleri ortaya koymak bize düşmez. Bu konuda bir takım kimselerin uygulamaya çalışmaları manevî tedhişçiliği kabul etmiyoruz. Gerçekte bu adamlar da eski sömürge halkları tarafından «kötü tanınmak» korkusuyla tedhişle karşılaşmışlardır. İşin gerçeği şudur ki, bu meseleleri çözmek bize düşmez. Fakat bu meseleleri ortaya atmaktan niye çekinelim? İlk bakışta, sürekli ihtilâl nazariyesini yanlış çıkartır görünen bazı tarihi olayları anlamaktan kendimizi niye korkutabiliriz?

İslâm ülkelerinde durum

Meselâ İslâm medeniyetine bağlı ülkeleri ele alalım. Bu ülkelerde dini kadro aynı zamanda toplumsal bir kadrodur ve bu toplumsal kadro, birçok bakımlardan çağdaş bir toplumun gelişme ve çalışma tempo sıyla bağdaşmayacak bir ortaçağ kadrosu olarak kalmıştır. Bu bakımdan Tunus örneği çok ilgi çekicidir. Zira bu ülke, Arap dünyasının en «batılılaşmış» diye sayılmaktadır. Bununla birlikte Tunus, yavaş yavaş, fetihten önce mevcut bir müslüman devlet tipine doğru geriye gidiyor.

Burada, Arap ülkelerindeki ihtilâli hareketlerin belli başlı zaaflarından biri önünde bulunuyoruz. Bu ülkelerde, komünist partiler bile, İslâm geleneğinin getirdiği frenleyici unsurlara hücum etmek cesaretini gösterememişlerdir. Bu partiler, bu meseleleri

bir kenara bırakmanın beceriksizliğine doğrudan sanmışlardır. Fakat bu beceriksizliği hapiste geçen yıllar ve tam bir iktidarsızlıkla ödemişlerdir. Çünkü, bir ihtilâl hareketinin gelişim kanunu, amansız bir kanundur: Ancak karşı koyulan şey elde edilir, ancak başlangıçtan tenkid edilen şey ele geçirilebilir. Evrensel bir özelliği olan fakat çok belirli tarihî şartlar içinde doğan marxizme, yalnız kapitalist topluma değil, hristiyan topluma da meydan okumuştur ve bunu yapmakla, bu toplumun tevaris ettiği geleneğin bir kısmını benimsemiştir. Mao Çe Tung'un usulüğü de, marxizme'nin ışığında Çin toplumu nun ve geleneğinin esaslı bir tenkidini yapmış oldu. Bu tenkid, İslâm dünyasında hiç bir vakit yapılmamıştır.

Nazariyede düzeltmeler gerek

Şu halde bir Cezayir ihtilâlinin ümitsiz kesmek mi gerekir? Hiçbir vakit. Sadece, bu ihtilâl, Saint-Germain-des-Près'te hazırlanan şemalar içinden görmekten vazgeçmek ve bu ihtilâlin ancak, hepsi «sömürgecilik kalıntıları» kategorisine girmeyen bazı engelleri yıkarak muvaffak olacağını anlamak gerekir.

Bu demektir ki, genel olarak, geri kalmış ülkelerin gelişimi, ilk bakışta sanıldığından daha yavaş ve daha çapraz bir gelişme olacaktır. Bu gelişmede hiçbir şey, buna, sürekli ihtilâl nazariyesinin dayandığı bütüne aykırı görünmüyor. Zira, kapitalizm, bütün gayretlerine rağmen az gelişmişlik meselelerini çözmek gücüne sahip olmadığı ortaya koymuştur. Sömürgecilikten çıkmış ülkelere yapılan yardımın git gide bir devlet yardımı olma ve bu ülkede kamu teşebbüsünün özel teşebbüsü geçişi, kapitalizmin bu alanda ne kadar yaya kaldığını gösteriyor.

Fakat, sürekli ihtilâl nazariyesi genel bir nazariye olarak değerini muhafaza etse bile, bu nazariyede bazı eklemeler ve düzeltmeler yapmak gereği ortaya çıkmıştır, meselâ büyük işletme ekonomisi nazariyesi, «lumpen — burjuvazi» nazariyesi, frenleyici medeniyetler nazariyesi gibi.

Böylelikle, Avrupalı solcuların, özellikle Fransız solcularının zihinlerine hâkim olan düşünceden sıyrılabiliriz. Şimdiki şartlar altında, Afrika ülkeleri sosyalist kuruluş safhasına güçlükle geçebilecekleri için, onların gayretleri ve mücadeleleriyle ilgili zikretmemiz gerekmez. Gelecekteki toplum sal buhranların olgunlaşması ve Afrika'nın geleceğinin hazırlanması yeni — sömürgecilik için hâkim olduğu bir çevrede ortaya çıkacaktır. En önemli hedefler, toprak reformu, teknisyenlerin yetiştirilmesi ve kütüphanelerin açılması olacaktır. Bu yolda iyice ilerlendiği takdirde, daha sonra meydana gelecek geçişler daha kolay, daha istisnasız olacaktır. Bundan dolayıdır ki, Avrupalı solcular, teknik yardım belirli bir şekilde yapılmasını — bu yardım gerici ülkeler tarafından sağlansa bile — açıkça istemeli ve az gelişmiş ülkelerdeki bütün olumlu denemeleri desteklemelidir (meselâ, hükümetin ilerici bir iktisadi-siyaset uygulamak için «yeni burjuvazi» yle mücadele eden çekinmediği Malî'de olduğu gibi).

«Eşitleştirme» meselesi

Şüphe yok ki, sosyalizmin Avrupa'da ki zaferi, bütün bu tabloyu üstü edecektir. Avrupa sosyalizmi, Afrika iktisadiyatını kontrol eden büyük şirketleri devleteleştirerek ve bu şirketlerin varlıklarını genç bağımsız ülkelere devrederek Afrika sosyalizmine büyük bir yardım sağlayacaktır. Fakat bununla bütün mesele halledilmiş olmayacaktır. Bir kere, Sovyetler Birliği'nin bir zamanlar Orta Asya'da giriştiği «kırsal sömürgecilik»i gibi bir işleme başvurulması takdirinde, bu ülkelerin iş gelişmesi zorla namayacaktır. İkincisi ve daha önemlisi, yeni — sömürgecilik tasfiyesi, çok veya az endüstrileşmiş ülkeler arasında kendiliğinden mevcut çatışmaların hepsini ortadan kaldırmayacaktır.

İktisadi alandaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için hukuki alanda eşitliği sağlamak yetmez. Sovyetler Birliği ile Yunan lavya arasındaki çatışma, bize, sosyalist partili iki ülke arasında doğabilecek rekabeti göstermiştir. Bu zıtlıkların, sosyalist bir Avrupa ile sosyalist bir Afrika arasında da

nasılla hazırlanan Cezayirli bir mitingte

ortaya çıkacağı şüphe götürmez. Bu zıtlıklar, ancak, bütün dünyada istihlal seviyesi ile istihlal seviyesinin eşleştirilmesi gibi büyük tarihi mesele bütün genişliğiyle ortaya konduğu oranda önenebilir. Kapitalizm tabii eğilimi, nispetliliklerin ve eşitliklerin sürekli olarak artmasıdır. Bu eşitlikler günümüzde öylesine artmıştır ki, bunların ortadan kaldırılabilmesi imkânından sadece söz açmak bile tebessümlere ve alaylara yol açıyor. Ama, bu eğilimi tersi ne çevirmedikimiz takdirde, büyük zıtlıklar ve korkunç facialarla karşılaşacağız.

Eşleştirme, zenginliklerin yeniden dağıtılması ile sağlanabilir mi? Bunu düşünmek çocukluk olur. Çağdaş Elkerin zenginlikleri altın külçeleri gibi paylaşılabilir, unutulmamalı ki bu zenginliklerin belli başlı özelliklerinden biri de yüzbinlerce bilgin, profesör, mühendis ve teknisyenin yetiştirilmesidir.

Endüstrileşmiş ülkelerin halkından, gelirlerinin bir kısmını az gelişmiş bölgelerin yardımına koymak için ayırmaları istenebilir mi? Bu da, hemen hemen birinci faraziye kadar hayalidir; zira gözlerinin önünde üçüncü teknik ihtilalin bütün mucizelerinin çoğaldığını gören bu milletler gelecekte hayal seviyelerinde bir azalış değil bir artış bekliyorlar.

Başkan Nâsir, bir fellahtan sevgiyle kucaklanıyor

Çözüm yolu: Sosyalizm

Peki meselelerin çözümünü nerede? Çözüm yolu, az gelişmiş ülkelerdeki gizli fazlalıklardan ve endüstrileşmiş ülkelerdeki işsizlikten yaramayan büyük istihlal fonlarının

dan aynı zamanda yararlanmaktadır.

Az gelişmiş ülkelerdeki gizli fazlalıklar; toprak ağaları ve zencilerin elde tuttukları tarım ürünlerinde, yabancı şirketlerin kapitalist kârlarında, devletin tufeyli tabakalarının aldıkları değer fazlalıklarında, fakat aynı zamanda taşrada işsizlik ve teknik seviyenin düşüklüğü dolayısıyla tamamiyle yararlanılmayan büyük iş gücünde yatmaktadır.

Sanayileşmiş ülkelerin istihsalci yaramayan istihlal fonlarına gelince, bunlar da başlıca, imtiyazlı sınıfların lükse harca dıklarından ve askeri masraflardan doğmaktadır. Askeri masraflar yılda 100 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Örneğin, Ernest Mandel, yeryüzündeki bütün az gelişmiş toplumların egözü yavaş bir şekilde endüstrileşmesi için aşağı yukarı 3.000 milyar dolar gerektiğini hesaplamaktadır. Bu da şu demektir ki, silâhlanmaya harcanan paralar, az gelişmiş ülkelere verilse, bu ülkeler bu yüzyıla sonuna varmadan, şimdi içinde buldukları sefalet ve açlık çemberinden kurtulabileceklerdir.

Böyle bir ihtimalin gerçekleşmesi imkânı üzerinde pek tabii şüpheye düşülebilir. Bununla birlikte, az gelişmişlik meselesinin anahtarının mevcut zenginliklerin yeniden dağıtımında değil (zira bunlar bütün insanlığa çağdaş bir hayat seviyesi sağlama için yeterli değildir), fakat müstahsil kuvvetlerin yeni ve güçlü bir gelişmesinde bulunduğu bir gerçektir. Bu gelişmeyi sağlamak için, toplumsal yapıları değiştirmek ve sosyalist metotlarla başurmak gerekir. Bunun da dünya çapında sağlayabilmek için, silâhsızlanma tedbirlerini gerçekleştirmek, milletlerarası bir işbirliği ve planlamayı kabul ettirmek gerekir.

Öhhöööö

Antili mantili

Ceza Kanunundaki antidemokratik maddelerin temizlenmesi için yapılabilecek işlerden biri şudur: Vatandaş suç işleyecek, o maddeyle mahkemeye ve rillecek ve mahkemede, «Efendim, bu madde Anayasaya aykırıdır, beraetimi istiyorum» diyecek. Mahkeme de durumu Anayasa Mahkemesine duyuracak. Ondan sonra...

Şimdi vatandaşa bir iş düşüyor: Gözüne kestirdiği maddelere dolayış, mahkemeye düşmek!

Hadi vatandaşlar, ne duruyorsunuz? Suç işleyin, suç! Dolayış madde lere de düşün mahkemelere! Hadi be, hadin!

Körün biri bayram namazına gitmiş. Kaptıya yakın bir sırada, çocukların arasına oturmuş. Ellerini yere koyup secdeye vardığında, eline yumuşak bir şey dokunmuş. İyice yoklamış ki, kuru üzüm tanesi... Usulcane atı vermiş ağzına. Faka' durumu çocuklardan biri görmüş. Çocuk bu, aklına ilik gelmiş. Hemen oracıkta baldıoğu bir çamur parçasını üzüm tanesi gibi yuvarlayıp körün önüne koymuş. Kör yine secdeye vardığında eli yine üzüm tanesine dokunmuş ve tabii, gayet rahatlıkla, alıp ağzına atmış. Çocukların pik demesine vakit kalmamış:

— Hangi namussuz koydu bunu buraya, diye basmış yaygarayı.

Bayram namazı güne gitmiş tabii...

Palan hikâvesi

Gazeteleri açamıyorsunuz korkudan: Cinayet, cinayet, cinayet... Her gün yüzlerce kişi öldürülüyor. Ya kadın, ya toprak, ya iş, ya namus, ya etiklik, ya onur duygusu...

Bence hep fasafiso... Eşeğe gücü yetmeyen, palanını döver derler, işte hepsi bu!

Palanın yediği sopayı eşek yemis olsaydı, dâva çoktan biter giderdi. Bunu bir anlayabilsek!..

Pas ver!..

Gümüşpala Edirne'den Alican'a, Alican Erzurum'dan İnönü'ye, İnönü Ankaradan Bülükbaşı'ya, Bülükbaşı Konya'dan bilmem kime verip verişti riyor.

Memleket değil, futbol sahası mübarek! Halkın kaderi dört politikacının ayakta.

Pas ver Alican! Pas ver Pala Paşa! Pas ver Bülükbaşı!

«Gölge etme»

Bir Eminsu mitinginde, Ali Cinalı oflu adlı emekli subay:

— İnönü, Allahın yeryüzündeki gölgesidir, demiş.

Eskiler buna zilullahı filâlem derlerdi.

Diyojen de demişti ki:

— Gölge etme, başka insan iste mem!

Kimya dersi

YTP ile CKMP birleşmeğe çalışıyor. Birleşirse n olur? CHP ile AP de birleşebilir. Birleşirse ne olur? Ya YTP ile AP birleşirse? CKMP ile-AP niye birleşmesin? Peki ama, YTP, CKMP, AP niye birleşmeyecekmiş?

Kimya basit birleşim formülleridir. Örneğin, H ile O birleşirse su olur, C ile O birleşirse karbonmonoksit, karbondioksit olur. Bir de H ile S nin birleşmesi vardır, yani Hidrojen ile Küldürün... O zaman ne olur?

HES...

Bunun ne olduğunu, bilce bilmece yine şöylesin...

Hani, son zamanlarda iyi kokular geliyor da burnumuza...

Nota

Yunan Dışişleri Bakanı Averof'un Ankara'ya ziyaretiünden sonra Yunan muhalefet partileri Averof'a hücum ettiler. Bunun üzerine Yunanistan'la aramızda karşılıklı notalar teatfi edildi: «Do Re Mi Fa Sol La Si Do...» «Do Si La Sol Fa Mi Re Do...»

İlerici - gerici

İlerici, bugün savunduğunu yarı reddeden kimsedir.

Gericiyse, ilericinin reddettiğini savunan kimsedir.

Bunun için gerici, ilericinin hep gerisinden gitmek zorundadır. Ara sıra hırlaması bundandır.

Made in Turkey

İstatistik bilginiz artmış: Bugün Türkiye'de 16 milyon vatandaş oku — yazma bilmiyoruz...

Fesuphanallah!..

Diyeceksiniz ki, «Peki, bunların oy pusulalarını sandığa kim attı?»

Orasını bilmem. Yalnız, bizim dâhil

politikacılar, oy pusulasını okuyacak kadar okuma öğretirler seçmenlerine.

Hem, basit bir metotla:

— Ananı ağlatırım haa! Yağsın huzur tipi demokrasimiz ve de onun kahraman sürücülerini.

Sözün kısası

Nasrettin Hoca'yı kız istemeğe yollamışlar. Hoca varıp, kız evine ku ruluş:

— Bana bakın, demiş, bizim oğlan sizin kula yatacak. Beni de bunu size demeğe yolladılar.

Ev halkı kalktığı gibi Hoca'nın üstüne düşmüş: Yer misin, yemez misin!

Uzatılmıyalm, sonunda o kız o oğlana almışlar. Dügün bitmiş, gelinle güvey gerdeğe girmişler. Yarınası Hoca, kızın ailesine gitmiş:

— Nasıl, demiş, ben size demedim mi! Bal gibi yattı işte...

Hep böyle olmuştur. Düün, zengin, yoksul, işçi, sümürlüme, grev gibi laf ları edemezlik, «sosyalist» diye tıkarlardı deliğe. Bugün Anayasamız sos yal...

Hocanın dediği gibi:

— Nasıl, ben size demedim mi! Bal gibi şaapı iste...

Asıl deprem

İğdir'da deprem oldu ya... Bir grup politikacı, olayı incelemek üzere İğdir'a gidiyorlar.

İşte gerçek deprem bundan sonra!..

Protokol

Başbakan, «Af, protokola göre çı karılacak» demiş.

Hah işte şimdi yandı!.. Çünkü, DP protokolünde ön sıra yı isgal edenlerin hepsi müebbet de...

Dış politika

Kürtlerin lideri Barzani, Amerika ka'dan yardım istiyor. Amerika da, «vermem» diyor. Bunun üzerine Barzani, «Eğer vermezse, ben de komünistlerden isterim» diyor.

İşte bütün mesele bu!

Anlıyor musunuz, bütün mesele bu!

Birader, bütün mesele bu işte! Hani, var ya...

Yok canım, tehdit mehdit değil, dış politika!

Karı kılıkçılar

New—York Valisi, soyguncuları kolayca yakalayabilmek için New—York'ta köşebaşlarına kadın kılığında erkek polisler koydurmuş.

Bu bize göre hiç de yeni bir buluş değil.

Ne var ki, bizde karı kılıkçılar, soygunculara baş kaldıranları yakalamakta kullanılırlar.

Yumruk

Yapı—İş Başkanı Tahir Öztürk'e sormuşlar:

— Konuşurken yumruklarını niye sıkıyorsun?

Baba Tahir cevap vermiş:

— Avuç açmamak için!

Nerede o günler!

Nevşehir'in bir köyünde bütün erkekler Almanya'ya çalışmaya gidiyor larmış.

Ah, ne olur, bütün köylerin, bütün kasabaların, bütün kentlerin işçileri Almanya'ya taşınmalar da, Çalışma Bakanlığı rahat bir soluk alsın... O zaman Çalışma Bakanlığı ne güzel yönetilir değil mi?

Ne ki dendi...

Genç subaylarla görüşen Gürsel:

— Tehlike önünde ordu kurtarıcı olacaktır, demiş.

Savun Gürsel'den sorulmuş:

— Ordu politikayla uğrasamadık mı göre, tehlike önünde orduya kim haber verecek? Politikacılar mı?

Af çağı

Seçim yapıldı: Af!

Birinci Koalisyon: Af!

İkinci Koalisyon: Af!

Meclis tatilinde girdi: Af!

Meclis tatilden çıktı: Af!

Çocuk durmadan ağlamış. Anası ne yapmışsa derdini öğrenememiş ço çuğun. Sonunda kızmış, suratını budur deyip yapıştırmış tokadı. Çocuk daha çok ağlamağa başlayınca:

— Ha bileyim ki vardım da ağladım, demiş.

O gibi...

Hüseyin Korkmazgil

RÖPORTAJ

Köyceğiz Kromları...

Köyceğiz krom ocaklarında, yerin altından çıkardıkları üç ton maden için 800 kuruş alabilen işçiler «Sıtkı Koçman'ın canı burada. Sinemaya verin bizi. Sendi-kacılar da gevşek çıktı.» dediler.

EROL TEMELKURAN

Muğla, Menteşe dağlık Bölgesinin bir çıkamazında bembeyaz bir kent. Yıllar boyunca hep ihmale uğramış, devlet elinin değmediği, düşünce celerden kopmuş bir ilimiz. Yeni fikirlerin en geç uğrayabileceği bir belde, Muğlaya kimler gelir gider bilir misiniz?.. Memurlar, politikacılar bir de doğal güzelliklerini duyanlar ve bir defa gelip de unutamayanlar.

Muğla'da politik yatırımlar için elverişli bir ortam var. Burada kolayca milletvekili olunur. Burada halk kolayca aldatılabilir...

Fethiye yönüne gidiyoruz. Sayısız sabır yüklü tepelerden geçtikten sonra, çam ormanları na giriyoruz. Muğla'nın hemen dibindeki Ula ilçesinde toprak güllüncü şekilde bölünmüş, 100-150 metre karelik tarlalar var. Toprak yok burada. İncenin halkı tasarrufla geçiniyor besbelli. İş yeti yokmuş. Oysa buralarda en zengin ormanlar, yeraltı ürünüleri var.

Orman kesin bir sınırla bağlıyor. Çam ağaçlarından bazı yerlerde toprak görünmüyor. İster kendine buyruk dağ olsun, ister Toros döküntüsü tepeler olsun Akdeniz dağları zengin ve alımlıdır. Bu dağların duyusalılığı var üstelik. Çoğunu dağ belleyip gerçekten, seversiniz. Her ihtiyar çama eski güzelin masalını, her toruya, çoban kızını sorarsınız. Buralarda dağ dediğin insana benzer, çoğu kez. İnsanda bile

dağ biter Toroslarda. İnsanı seveceksen dağın sevmen gerekir. Ardıc ağacının budaklı tavrı gönlüllerde budaklanır kalır.

Karaböğürtlen'e vardık. Bine yakın nüfuslu bir köy. Nuri Özsan bir gün burada alana çıkip, «Suyu Allahtan isteyin» de mişti. Bugün Cuma, Pazar kurulmuş. Günün önemli haberi, köyün eski hocası ölmüş. Daha sabahın erken saatlerinde eli sepetli alıcılar, heybeli, torbalı işçiler pazar yerini doldurmuşlar. Kamyon gürlütüsü var çokça. Bu kamyonlar Sıtkı Koçman'ın buradaki madenlerini dağdan işkeleye indirirlermiş. Akdenizle Adalar denizinin kucaklaştığı yerde, karaya parmak gibi girmiş, Kerme Körfezi vardır. İşte o körfezin yakınındayız. İnsanın yorgun olduğu bir yerdeyiz da ha doğrusu. Sıcak aman vermiyor...

Bir Krupp kamyonuna binip dağa doğru tırmanmaya başladık. Yollar korkunç Allahın çok yakınındayız. Her virajda soğuk soğuk ölüm teri çıkarıyoruz. Ha uçtuk ha uçacağız. Aşağısı çok derin, atlama kolay olacak. Kamyonumuz iki saat kadar ağırla ağırla yürüdüktan sonra durdu. Durduğumuz çok memnunuz. İndik. Kamyonun üstünden haftalık erzaklarını Karaböğürtlen'den alıp getirenler de indiler. Torbaları var, kıldan-doğumadan. Yorgun savaşçılara düş ledim onlara bakınca.

Kuru bir derenin içindeyiz.

Dekavillere maden dolduran kadın işçiler

Derenin her iki yanında, yanları taş yığıntısı, üstü yapraklarla örülmüş bir sürü barınaklar var. İlk dere burası. Köyceğiz Kromları İşletmesinin en zengin ocaklarının bulunduğu yer. Yürüdük, bir ocağa vardık. Bir tepenin bögünde bir delik. Ocak denir bunlara. Ocağın önünde maden ele yen, yani madeni topraktan ayıran kadın işçiler var. Kamyon kaydıracağı yanına kadınlar de kavülleri iterek boşaltıyorlar. Ya man kürek sallıyorlar. Anadolu kadını bunlar. Kuvvetli görünmek mecburiyetindedirler. Çile keş kadınlar, analar... Kadın olduklarını öğrenmeden hayatlarını yitiren kadınlar. Yaşamak, çoğalmak ve kurulu düzene yenilerini yetiştirmek en büyük ödevleri. Ekmek, emeklerin en terli sindirir pişer, bu kadınların ellerinde...

— Bacı nerelisiniz, siz?

— Fethiyelidir...

— Kaç liraya çalışıyorsunuz, burada?

— Kimimiz altı, kimimiz altı bucuğa...

Tam sekiz saat, bazan daha fazla yalnız altıyüz kuruşa çalışıyorlar. Şöyle bir yemek parası na.

Ocağa giriyoruz. İşçiler çekingen davranışlarına gülüşüyorlar. İlerledikçe yerin altında, yüreğimize daha da hızlı çarpıyor. Bir çeşit kokuyoruz. Toprağın altında hayat daha da acı geldi, yeryüzü özlem olmaya başladı... Bir vincin yanına vardık.

— Hoş geldiniz.

— Aşağısı ne kadar derin?

— Otuz-kırk metre...

Yerin altında insan ağzından çıkmışa benzeyen acı bir ses

inledi. Vinçin makinanın kolunu çekti, bu emir üstüne. Ölüm taşı yan bir sesle uzadıkça uzayan tel, makaraya sarılmaya başladı. Madenle dolu demir kap yukarıya çıkınca, sert bir gürlülüyle tahta işkelede durduruldu. Maden ray üstündeki dekavüle boşaltılırken dağ yıkılır gibi bir inledi, çığlık attı.

O anda iki tabaneacı çıkıp geldi. Gözleri kaçınanmıştı, tam dağa benzemişler. Tüm vücutları sınırsız. Başlarında demir korunaklar, ellerinde karpit lambaları. Onlara bakmaktan korktum. İnsana başka bir yıldızdan gelmiş duygusunu veriyorlar.

— Ne var ne yok aşağıda?

— Cehennem in esine benzer.

Sonra acı acı güldüler. Tabaneacılar içeride hava sıkıyorlar. Yerin altında oksijen çabuk bitir. Oksijen yaşamak için şarttır. Ama yerin altında fiyatı böyle pahalı ki...

Sorduğum her işçi yevmiyelerinin sekizyüz kuruş olduğunu söyledi. Her yerde çalışan maden işçileri aynı ücretle çalışıyorlar. Çokları evli. Kadınlar dışarı işlerinde, kendileri içeride çalışıyorlar.

— Bir insan sekiz saatte ne kadar maden çıkarır?

— İki ile üç ton arasında...

— Bir ton maden kaçta satılır?

— Otuz dolara. Gemiye teslim.

Kısaca bir hesaba vurdum: Bir işçi günde meydana getirdiği 990 liralık değer karşılığı yalnız sekizyüz kuruş kazanabiliyor. Bu hesaba karşılık:

— Sendikacılar kısmı gelip yazdılar. Onlar da gevşek çıktı, dedi bir işçi.

Aşağıya indik. İkel barınakları gezdik. İçerde pala — pürü içinde küçük çocuklar gördük. Yandık sineklere yem olmakta olan çocuklara. Birkaç tane de kışla tarzında yapılmış binalar var. İki katlı ranza biçimindeki

Madenlerde ücretsiz bir işçi

yatacak yerlerde, işten çıkan işçiler ölü gibi serilip kalmışlar. Hava da öyle sıcak, sinekler ko vanda arı gibi... Her işçinin azık torbaları, yan tarafta asılı kara dağları, bir de su testileri var. Sıcaktan alev alan vücutlar uyan dıkça yanı başındaki testiden su yudunlayıp, çok sıcakmış, der gi bi yüzlerini buruşturarak tekrar uzanıyorlar. Bu yaşamak değil yaşama karşı açılan en sert savaş gibi bir şeydi. Akli başın da bir kaç işçiyi konuştum. Bu rada 380 işçi ve altıyüz kadar nüfus yaşıyor. Okul yok. Çocuklar okuyamıyorlar. Şöyle böyle iki öğretmenlik öğrenciyi yeni bir ilkokul içinde düşledim. Bu müesseseler okul yapmak zorundadır.

Herkesin dış görünüşünde tevekkel ve işlerinde isyan eden sertleşmeler var. Yine tüm kadınların çalıştığı bir yere geldik. Burada ufak maden suda yabancısı maddelerden ayrıştırılıyor. Suyun içinde sırsıklam otuz — kırk kadın çalışıyor. Resim çek keyim dedim. Orta yaşlı bir kadın elini kaldırarak:

— Bizi sinemaya verin... Hahlimizi görsün... diye bağırdı...

Daha ne diyebilirdi. Öylece kaldı. Ama hallerini kim göre cekti?.. Toprağı yoktu ki ona bağ lansın, onunla ağlasın ve onunla ölsün.

Daha çok yazacak durumlar var. Var ama neye yazmalı, yazınca hesabı kötüye varacak. Bir kamyonu binip geriye...

— Buralarda kaç ocak var?

— Çok var arkadaş. Yalnız belli başlı dört yerde işletme var. En güzeli de burası. Kara İsmail var ki görme... Hem çok uzak. Orada çalışacağına öl de kurtul.

— Siz kaç liraya çalışıyorsunuz?

— Aylık 450 lira. Çekilmez ama kamyon meselesi var.

— Sıtkı bey kamyonları bize satar. Parasını çıkarınca kamyon ortak oluruz.

— Bu yoldan kamyon sahibi olan var mı hiç?

— Ümitsizce güler: Birkaç kişi var, dedi.

Sıtkı Koçman kamyonları Avrupadan alır ve soğuklere teslim eder. Kamyon Türkiyeye gelinceye kadar 3000 kilometre den fazla çalışmış olduğu için vergiden epeyce kaçırılmış.

Daha çok şeyler söylemek isteyenler vardı ama çekiniyorlardı. Birisi:

— İşimizden mi olalım ar kadaş, dedi.

Karaböğürtlen'de işletmenin mes'ut bir memuruyla konuştum. Adamın söylediğine göre, yıllık çıkarılan maden miktarı: 40-45 bin ton kadarmış. Bir ton maden gemiye teslim edilinceye kadar 130-140 liraya mal oluyormuş.

Ayrıca Sıtkı Koçman'ın Fethiye, Bodrum, Marmaris ve Muğla adlı dört tane de gemisi varmış.

— Burada çalışmaktan memnun musunuz?

— Memnunum, ama yarın ne olacak belli değil. İşten çıkarılmamız gün meselesi, patron zenginleştiğe yarına güveni azalıyor kişinin. Sosyal hizmetler yapılmıyor. Robotan iş bekle yen hallere giriliyor bazan. Bu rada hak aramız, kaybedilir. İşçi müesseseleri daima işçinin aleyhine çalışırlar...

Karaböğürtlen'de pazar devam ediyor. Acur, domates, patlıcan, belkabağı satılıyor. Bir ve ya yezane tek kasabıyla konuş tum. Bugün üç tane keçi kesip satmış. Elin çoğunu da alıcılar zenginlerle, memurlarla...

Ayrılarak sordum:

— Bana söyler misiniz, Sıtkı Koçman'ın buradaki rengi nedir?

— Krom...

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASINDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

ZİRAAT BANKASI

UĞUR K.

BASIN A 2406 — 091

YON, 19 EYLÜL 1962

Doğulu bir genç olan Gündül Hükümet Tabibi Dr. Sait Kırmızıtoprak, Avni Doğanın Doğu meselesi ile ilgili yazıları hakkındaki görüşlerini açıklıyor :

Kimler için çan çalıyor?..

Dr.S. Kırmızıtoprak

Dünya Gazetesinde Avni Doğan'ın bir seri yazısı yayınlandı. Yazıların başlığında «Barzanlı olayı nın altında yatan büyük tehlike» cümlesi var. Avni Doğan uzun yıllar Doğu ile rimizde görev ve sorum yüklenmiş biri. Fakat yazılarında alıştığımız ve bilinen sözlerin dışında; bilimsel, çağımızın gereklerine uygun tek yenilik yok. Tam aksine birtakım tehlike, çanlarına asılarak halk efkârını kuşkulandırmak, ürktürmek yolu — nedense — tercih edilmiştir. Bu yazılardaki ana fikirler ve Doğu meselesi üzerinde açık ve samimi azimci durulum:

1 — Yazıların başından da anlaşılacağı gibi; Türkiye ilgililerini ve aydınları uyarmak ilhamını Irak olayları vermiştir Avni Doğan'a. Gerekçesi de şudur: «Yurdumuzu içine alan bu büyük tehlikeyi şimdilik sınırlarımızın dışında ve uzaktadır sanarak küçümsemek milletimize karşı büyük bir cinayet olur». Anlaşılan Irak olayları olmasa, Doğu Anadolu ve insanlarıyla ilgilenmek gereğini duymıyacağı Avni Doğan. Zaten daha önce Vatan Gazetesinde bir kısmı yayınlanan yazılarında da hareket noktası (Irak İhtilali geçici anayasasının Irak Kürtlerine tanıdığı haklar v.s.) bu idi. Doğu Anadolu'yu Irak olayları içerisinde düşünmek.. Bir takım ürktürücü faraziyeler kurup Kasım'dan çok Kasım'ı kesilmek.. Korkunç ve karanlık teklife tabloları çizmek. Yangına körükle giden bu zihniyet aslında ne Türkiye'mizin ve ne de Doğu bölgemizin yararına değildir. Çünkü; a) Doğu Anadolu Türkiye'nin bir bölgesidir. Bura halkının aslen Kürt olması ve nâhâda Kürtçe konuşmaları, onların Türkiye'nin birlik ve beraberliği konusundaki duygularını kat'i yen zedelememiştir. Kendilerini Türkiye'nin en sadık yurttaşları olarak görürler, kendilerine de o göze bakılmaması isterler.

Bu vatandaşlara güphe ile bakmak ayırıcı düşüncelerin ekmeğine yağ sürmüyor mu? b) Avni Doğan çizdiği bütün karanlık tabloları rağmen, Türkiye'nin Doğu Bölgesi ile Irak olayları arasında elle tutulur tek bir bağlantı ortaya koyamamıştır. Giderek D.P. devrinde yapılan bazı tevkiflerden ve birtakım faraziyelerden bahis açmaktadır. Oysa bu söylencelerin Irak olaylarıyla uzaktan, yakından en küçük ilgisi yoktur. Doğulular, Türkiye'nin siyasi ve sosyal organizasyonu içerisinde kalınmak, insanca yaşama düzeyine erişmek arzusundan öte hiçbir art amaca sahip değillerdir. Gün güne çıkmaza sürüklenen ekonomik güçlükleri yenemiyen D.P. yöneticileri bütün yurt çapında şurasuz ve rasgele bir sertlik politikası gütmeye başlamışlardır. Zamanın muhalefeti, basını, gençliği, işçi sendikaları gibi; Doğu'nun kalkındırılmasını isteyen ve D.P. yenilginin de çöpleneceği reddeden namuslu Doğu'lu aydınların ve gençlerin de bir kısmı «Vay siz Kürtçülük yapıyorsunuz!» ithamı ile inim inim inletildi ölüm hücrelerinde. Şimdi insaf ile düşünelim. D.P. nin, hep beraberce takbih ve mahkûm ettiğimiz şurasuz şiddet ve zulüm politikası, Doğulu aydınları ve gençlere uygulanınca meşru mu sayılmak gerekir?!

2 — Bundan birkaç yıl önce Vatan'da yayınlanmaya başlanan yazılarında Avni Doğan daha gerçekçi, daha bilimsel bir dil kullanıyordu. Gerçekleri olduğu gibi kabul edelim, Doğu Anadolu halkının büyük ekseriyeti Kürt aslından gelmektedir, edebiyatı, şirri, kendilerine özgü gelenekleri vardır diyor. Bu sözlerini desteklemek için de bazı Kürtçe yazılmış edebî eserlerden örnekler veriyor, tercüme yapıyordu. Bu kez Avni Doğan; çok yakından tanıdığı, yıllarca aralarında yaşadığı Kürt'lerin mevcudiyetlerini top

tanması yolunu tutmuştur. Bir kere daha işaret edelim ki; Kürtlerin var oluşu — ki var olan birşeye bakarken gözlerimizi kapamak aslında hiçbir şeyi değiştirmez — ve Kürt olmak, diğer yurttaşlarımıza karşı ne bir üstünlük sağlar, ne de üvey evlat gözüle bakılmaya hak verir. Bugün yurdumuzun diğer bölgelerinde Türk aslından olmayan ve fakat ana dillerini muhafaza eden unsurlar nasıl karşılanıyor, hangi gözle görülüyorsa, Kürt'ler için de durum aynı olmalıdır. Kürt'ler Kürt olmanın ötesinde yüzyıllardır beraberce yaşadıkları Türk kardeşlerinden ayrılmayı asla düşünmüyorlar. Bu yüzyılda önemli olan beraberce, bir arada kardeşçe yaşama ortamını yaratabilmektir. Avni Doğan'da çok iyi bilirler ki hangi metot ve amaçlarla uygulanırsa uygulanırsa asimilasyon (hakları tek ırk, tek kültür inancı etrafında kaynaştırma) hiçbir ülkede başarı sağlamamıştır. Hem sonra gereksiz ve faydasızdır böyle bir çaba. Asıl olan aynı ırktan gelmek, aynı ana dile sahip olmak değil, yurdumuzun kalkınmasında, insanlarının insanca yaşama düzeyine ulaşılmasında çabasında aynı asil heyecanlara ve ülküye sahip olmaktır. Biz Doğulular şahsiyetlerimize biçim veren, görüş ufuklarımızı aydınlatan Türk kültürü ve Türk diliyle iftihar ediyoruz. Türk edebiyat ve dilini en azından ana dilimiz kadar seviyoruz. Kütahya'nın, Konya'nın alefide bir köylüsünü Doğulularla kardeş biliyoruz; aynı çileyi, aynı yoksulluğu yüzyıllardır birlikte yüklenmişiz diyoruz. Zaten açık bir gerçektir ki Anadolu halkları bir birleriyle asla düşman değillerdir. Anadolu köylüsü, işçisi, esnafı Kürt dendiği zaman en ufak bir kuşku, bir küçümseme, bir tehlike ve bir ayırıcılık akıldan geçirmiyor. Bütün Anadolu halk kitleleri, Kürt'leri mert, cesur ve karagünlerin en sadık dostu ve kardeşleri olarak bilirler. Halklar arasında en ufak ihtilaf yokken, illâ Kürt diye bir ırk, Kürtçe diye bir dil yoktur demek neyl halledir? Bu gerçeklere dikine dikine tedbirler tavsiye eden ve sözüm ona ilgilileri uyarmak isteyenler durumu büsbütün karıştırmaktan başka birşey yapmıyorlar. Halk birtakım yurdumalara göre değil, kendi somut ölçülerine göre hüküm verir. Söz gelimi bir Doğu köylüsü gayet safiyane ben Kürdüm, Türkçeyi askerlik ocağında veya okulda öğrendim. diyor ve bir Adapazarı köylüsü de aynı tarzda; fabrikada, asker ocağında veya okul sınıflarında yanyana çalıştığı Doğu'lu kardeşinden Kürt diye bahsediyorsa.. bu realiteye karşı çıkmak hem abes, hem de zararlıdır. İnsanların beraberliğini kan ve ırk kavramları üzerinde bina etmeye çalışanlar, sosyal kanunların tabii gelişimi karşısında ezilmişlerdir. Türkiye'deki ırkçılar, Turancılar yıllardır bu sloganı işlemeye çalışıyorlar. Buna şaşmıyoruz. Ama Avni Doğan'ın, arkasından da Ş. S. Aydemir'in «Varto Tarihi» adlı aile hatıratına mal bulmuşçasına sarılmaları çok garip ve komik oluyor. Mehmet Şerif Fırat isimli bir aşiret ağası (Aşiret diye adlandırdıkları halk topluluğu kendilerine asla yüz vermediği hâlde halefleri bile ağalığa özenmeye özel bir önem verirler) tarafından yazılan bu eser birkaç aşiretin yüzyıl süren kanlı savaşlarından ve özellikle mensup olduğu «Fero» ailesinin serüvenlerinden — kitabın üçte ikisi münhasıran bu aleye tahsis edilmiştir — bahsetmektedir. M. Şerif ve Fero ailesi (1), aşiret reisliği ve meshop düşmanlığı iddialarını güderler. Bu aşiret reisliği ve meshop tekelciliğini sırf şahsi menfaat ve derebeylik özentiliklerini devam ettirmek için yaparlar. Kitabı dikkatle ve sabırla okuyanlar (Çünkü Fero ailesinin bir yüz

Avni Doğan
Ne istiyor?

yıldan bu yana ne kadar gelmiş, geçmiş ve yaşamış olursa çaprazık bir üslupla ve çoğu mübalâğalı bir şekilde kitaba doldurulmuş) bunun basit birtakım komik lekslerin dürtüsüyle yazılmış alefide bir aile hatıratı olduğunu anlamakta gecikmezler. Yazar da bunu bildiği için kitabına Türkiye'de bazı çevrelerce desteklenebilecek bir hava vermeye kalkışmış. Bu kitabın ilk baskısından yıllar önce Doğu'nun birçok yerlerine yollanmıştı. Yaptığı tesir şöyle oldu. Bir kere hiç kimse yazının tarihî delil diye sunduğu uydurmas yonlarla ilgilenmedi. Fero ailesinin şüpheli kahramanlığı, sanki yüzyıllarca Derişim, Bingöl ve Mus'taki halk toplulukları bu ailenin nüfuz ve egemenliğinde yaşamışlar gibi bir kâdia güdüllüğü tarzında anlaşıldı. Ve bu yüzden de beklenen aksine soğuk karşılandı. M. Şerif'in ideolojik gayetlerle öldürüldüğü iddiası mirasçılara tarafından düzeltilen bir masaldı. Ne acıdır buna birçok kimsesi inandırmışlardır. Tamamen çevrenizde ve içinde yaşadığımız kısa bir geçmişte cereyan eden öldürme olayı şöyleydi; Fero ailesi meşop supları bir yandan aşiret reisliği nüfuzlarını yitirmemek için türlü oyunlara başvururken, bir yandan da kendi aralarında boğuşmaktan geri kalmamışlardır. Ni tekin kitabında M. Şerif'te bunu saklıya mıyor «Selim ağa hariç, ailemin diğer bütün büyüklüğü kendi akrabalarımız tarafından öldürülmüştür» diyor. M. Şerif'in öldürülmesi de ailenin bu değişmez kuralına uygun cereyan etti. Kitabı okuyanlar dikkat ettilerse; ailenin son kırk yıllık yakın geçmişinde gerek M. Şerif ve gerekse babası Ali Ağa, öz amcası Hallo ağa ve amcası oğlu Ali Haydar Ağa'ya göre çok silik ve daima ikinci plân'da kalmaktadırlar. Bir zamanlar ailenin en nüfuzlu siması olan Hallo ağasının ihtiyarlaması, M. Şerif'in de —her nasıl sa— Ankara'da destek bularak aile hatıratını yayınlaması, M. Şerif'in durumunu ailenin diğer büyüklüğü aleyhine değiştirdi. Bu cümleden olarak, bir zamanların kabadayı çete reisi Hallo kenol köyün

de öz yeğeni M. Şerif tarafından meydan falakasında iyice döğülüyor. Bu olayı bütün Varto, Bingöl köylüleri en ince teferuatına kadar bilirler. Bu ağır hakarete dayanamayan Hallo ağa — ki Varto tarihinde Hallo ağadan bol bol bahis var — M. Şerif'i kendi mavzeriyle bizzat öldürüyor. İşte M. Şerif'in gerçek hikâyesi budur. İstiyen Varto'ya kadar gidip bu olayın bu tarafını iyice öğrenebilir. Hallo cezaevinde öldü, öldürdüğü yeğeni köyünde ki mezarlıkta yatmaktadır.

Aslında basit bir aile geçimsizliğinin ve çok ilkel komplekslerin karakterize ettiği M. Şerif olayının Doğuda yaşayan Kürt yurttaşlarımız için her ne şekilde olursa olsun bir değer ve ölçü taşımadığı nı belirtmek için yaptık bu kısa izahı.

3 — Avni Doğan yazılarında; tehlike.. uyandırma.. uyurma çanları ve her kesin bildiği birtakım olayları sıralamanın dışında Doğu'nun ekonomik kalkındırılmasında kongusunda tek söz söylemiyor. Ş. S. Aydemir ise Avni Doğan'ın yazdıklarına esaslı bir övgü düzükten sonra şu cümleleri ekliyor başmakalesine: «Benim müşahadelemlerim, Kürtçe konuşan bölgelerde de rebeyi, şeyh ve toprak ağaları hâkim olunca orada köylülerin, Türk dahi olsalar Kürtleştikleri merkezindedir. Toprağın parçalanıp küçük toprak mülkiyetinin yerleştiği, köylünün ağadan, şeyhten kurtulduğu yerlerde ise Türkçe yayılmakta, hükümete güven artmakta ve millî birlik gelişmektedir».

Baştanbaşa yanlış bu cümleler. Ağa ilk derebeylik, şeyhlik gibi gerici müesseseler daima kendi çıkarlarını düşünürler. Bugün yarı burjuva, yarı feodal kâhıklar la halkı sömürmekte devam eden bu müesseseler Türkiye'nin her bölgesinde vardır. Nasıl Çukurovadaki veya Aydında ki bir çiftlik ağası kendi marabalarından ziyabileceği köy aksarıyla konuşmak zorundaydı — aksi halde köylünün psikolojisini ve davranışlarını değerlendiremez, hükümünü geçiremez — Doğudaki ağalar da köylüyle münasebetlerinde Kürtçe konuşmak zorundadırlar. Ağalık, din ilocarı

İki millete özgü müesseseler değildir. Tarihin değişik çağlarında ve her yerde aşağı yukarı feodal bir düzen yaşanmıştır. Örneğin, Doğu'daki halk kitleleri Kürçe yerine başka dil konuşulardı, sömürme müesseseleri o dili kullanmak zorunda ka- lırlardı. Türkiye'de saf çeklikle derebey- lik Türkiye'nin hiçbir bölgesinde kalma- mıştır artık. Bir yandan sahip olduğu top- raklardan kâhyaları kanalıyla toprak rantı (uma) toplattırırken; öbür taraftan büyük şehirlerde, bölge merkezlerinde ticaret, sanayi, arsa spekülasyonu ve apart- man koleksiyonları da hep aynı sınıfın elindedir. Hatta yalnız bu yarı büyük toprak ağası, yarı burjuvalar değil, köylü- nün oylarını toplamak yarışına giren par- tiler ve onların adayları bile hoşla gitmek için Kürçe konuşmaya bilhassa önem verirler Doğu'da. Görülüyor ki Marabala- rın ve Doğu'daki halk kitlelerinin ana di- li Kürçe olduğu ve çoğu zaman da baş- ka dil bilinmediği için ağalar, zenginler de ister istemez bu dili kullanmaktadırlar. Aksini kabul etmek, sosyal kanunları ve bu kanunların dayandığı gözlemlerle- le gördüğümüz gerçekleri inkâr et- mek olur. Örneğin Fınceli, Bingöl, Muş, Elâzığ'ın köylerinde köylüler küçük top- rak mülkiyetine sahiptir ve büyük toprak ağalığı yok denecek kadar azdır. Ama yi- ne de bu köy halkları kendi ana dilleri Kürçe ile konuşmaktadırlar.

Millî Birliğin gelişmesi ile hükümete güven kavramları aynı şeyler değildir. Mil- li Birliğe sadakat duygusu — yukarıda da izah ettiğimiz gibi — maraba, reşber, iş- çil, memur bütün Kürt'lerde kuvvedli bir şekilde zaten mevcuttur. Meslece millî hu- dular içerisinde, kültür ve ekonomik kal- kınmanın metodları üzerindedir. Bunun için de her türlü hükümete güven dayamak mecburiyeti yoktur demokrasilerde. Nite- kim D.P. hükümetlerine güvenmiye Doğu bölgemizin Kürt halkı oylarının büyük ekseriyetini bütün baskı ve zorlamalara hattâ adı geçen ağaların, dia tüccarları- nın D.P. saflarında bulunmalarına rağ- men muhalefete vermiştir. Açık konuşa- lım; Doğu'daki topraksız vatandaşlarımızı Türkiye için toprak dağıtılacaksa, batıdaki topraksız kardeşlerimizde hiçbir zaman toprak verilmeyecek demektir. Ol- maz böyle muhakeme!.. Türkiye'nin her bölgesinde — ama her bölgesinde — top- rak reformu (toprağın onu işleyen toprak- sız köylüye dağıtılması) uygulanmalıdır. Eğitim, sağlık hizmetleri parasız olmalı, devlet eliyle ağır millî sanayi kurulmalı, sosyal adalet gerçekleştirilmeli; emekçilerin, köylülerin, memurların hakları korunma- lıdır. Bütün bunlar halkçı hamlelerdir. Bu hamlelerin aksiyon safhasında bütün halk kitlelerinin samimi demokratik fikir cereyanları etrafında birleşeceğine inanı- yoruz. Yoksa Doğu köylülerini istiyerek, kendi arzularıyla mı ağaların, sömürücü- lerin çarklarında eziliyorlar zannediliyor? Türkiye'nin batısında, doğusunda neresin- de bulunursa bulunsun hâkim sınıflar dai- ma birbirlerini tutarlar. Hükümetlerin po- litikasında bu sınıfların görüşleri egemen- se, ister istemez hükümetler de sömürücü hâkim sınıfların desteği olurlar. Nitekim çıkarları bahis konusu olunca yalnız Do- ğu Anadolu ile Ege — Çukurova büyük toprak ağalarıyla sermayedarları değil, yabancı şirketler bile bizinkilerle hemen birleşiveriyorlar.

Coğrafi özellikler, pazarların uzaklı- ğı, ulaştırma noksanlıkları ve gelişmiş geç- miş bazı hükümetlerin yersiz kuşkuuları yüzünden bölgelerimiz arasında bir fark- lılaşma olmuştur. Ama Türkiye'nin bütün- nü zaten ekonomikan az gelişmiştir, bu- gün de hummalı bir kalkınma tartışması içerisinde. Biz Doğu'lular bütün kuvve- timize şunu diyoruz: «Halkçı, demokra- tik, sosyal Türkiye insanının emek, bilgi ve çabasına dayanan bir organizas- yon içerisinde Doğu kalkınması tahakkük edebilir ancak».

(1) Yanlış anlaşılmalara meydan ve- rilmemesi için bir iki söz ekliyorum bu- dayıma; sözlerin bütünü, Fero ailesi men- supları bilhassa son yılların cidden aya- nık ve aydın görüşlülerle, gençleri için- de değildir. Benim de mensup bulunduğum topluluk. Hernek aşireti dolayısıyla akı- ra ba oluşumuz sanırım M. Şerif ve kitabı için söylediklerimize ayrı bir gerçeklik- katar okuyucu gözünde. Hem sonra bu- konuda garçeği söylemek yurdumuza ve Doğu'ya karşı görev olarak ilk önce bize düşüyor.

BİR GÖRÜŞ

Dr. Turhan Başgöz, sosyalist akımın, milliyetçi — dinci görüşle uzlaşması tezi- ni savunuyor. Benimsemediğimiz bu te- zin, ilgi çekici tartışmalara yol açacağı- ni sanıyoruz.

Gerçekçi Sosyalizm

Dr. Turhan Tokgöz

Türkiyede halkçı bir idarenin kurulması Kuvayı Milliye devri- nin doğru olarak değerlendiril- mesine bağlı görünmektedir. Millî müca- dele yıllarının dışarıya karşı görüldü- nü savaş tayin etmiştir. Bu alanda anlaş- mazlık yoktur. Muhafazakâr—dinci, mil- liyetçi, mutedil sosyalist ve komünist görüşler emperyalizme karşı savaş bay- rağı altında kolayca birleşmişlerdir. Bu ayaklanmanın dahilinde tutması gereken yön üzerinde görüşler farklıdır. Komün- ist kanat, dahilde de kapitalizmin tas- fiye edilerek, şaralar idaresinin kurul- masını, bu işi başarmış olan Sovyetlerle kayıtsız şartsız bir kader birliğine giri- şilmesini istemektedir. Memlekette Batı- daki anlamda bir kapitalizm mevcut ol- madığı için bu teklif tutmamıştır. Aynı- ca, Sovyetlerle münasebetin bu tarzı, bağımsızlıkla bağdaşır görülmemiştir. İkinci teklif Halkçılık programının hazır- layıcılarından gelmiştir. Bunlar Sovyet- ler Birliğinde gelişen ihtilalden ve Bi- rinci Dünya Harbi sonunda Avrupada yayılan sosyalist akımlardan faydalan- mış olduklarını gizlememektedirler. Bu görüşe göre: «Türkiyede Aristokrasi ve demokrasi esasları Avrupadaki gibi değildir. Memleketi felâkete sürükleyen kapitalist zulmu değil, Osmanlı efendi- lerinin sui idaresidir. Tanzimatın beri- tutulan yanlış reform ve garpilaşma an- layışı ortaya köksüz, halktan ayrı, halka- düşman bir efendi sınıfı çıkarmıştır. Bun- lar halkın bálâyı seyrine gelip otur- muş, vergiyi ondan almış, harplere onu- sürmüş, üstelik onun duygularıyla de- alay etmiştir. Sultan Aziz gitmiş, Bi- rinci meşrutiyet gelmiş, Abdülhamit git- miş ikinci meşrutiyet gelmiş, fakat de- ğişen isimlere rağmen, Osmanlı efendileri- nin jandarmaya, tahsilatına ve mutasar- rıfa dayanan sömürme idaresinde bir- değışiklik olmamıştır. Köylü gene ac- gene perişan kalmıştır. Bu millet artık kendisini efendilerin idare etmesini is- temiyor.» Bu izah tarzı tutmuştur. Mu- tedil sosyalist kanadın bu temele daya- nan teklifini muhafazakâr—dinci ve Har- biye mektebi geleneği hararetle destek- lemştir. Harp yılları boyunca halkçılık programının en büyük destekleyicisi Mec- lisin 4 te birini elinde tutan dinci—mu- hafazakâr kanat olmuştur. Kuvayı mil- liye devri böylece halkla sağlam bir bağ- kurmuş ve bildiğimiz büyük güçlükleri yenmiştir.

Harbin sona ermesi halkçılığı ayak- ta tutan ve yürüten dengeyi bozmuştur. Yeni devletin varlığı ile bağdaşmasına imkân olmayan Şafiat ve hilâfeti mu- hafaza etmekte inat emeleri yüzünden, muhafazakâr—dinci kanat tasfiye edil- miştir. Onun yerini Osmanlı efendisi geleneğini devam ettiren Batılı—reform- cu kanat almıştır. Harp okulu geleneği yeni devrin idaresini bu aydın sınıfa bırakmıştır. Ankarayı dahi ancak harp- yıllarında tanıyan bu kadro, Osmanlı aristokrasisinin çocuklarından gelmekte- dir. Tanzimat mektepleri yüksek eğiti- mi bunların imtiyazı haline sokmuştur. Memleket adına yalnız İstanbullu bilen, tahsillerini Avrupada tamamlayan bu efendilerin Anadolu ve halkla hiç bir- ilgileri yoktur. Köylü çocukları ancak medreselerde eğitim imkânını bulabil- miştir. Çünkü medrese parasızdır, ora-

da bedava yemek, yatmak ve tahsilini tamamlamak imkânı vardır. Yalnız halk partisi değil, memleket idaresinin en önemli yerleri daha 1923 ten itibaren bu efendilerin eline geçmiştir. Böylece Osmanlı efendisi geleneği kılığını kıya- fetini değiştirerek tekrar memleketi ele- almak imkânını bulmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi devri bu efendi idaresinin baskı ve yağma devridir. Halka hiç bir- şey verilmemiş, jandarma ve tahsilat baskısı daha evvelkileri aratmış, vergi- yükü aklın almayacağı derecede çalışan sınıflara yükletilmiş, halkın hiç bir kanalı- dan sesinin duyulmasına müsaade edil- memiştir. Halkçılık ve reform istekleri Millî mücadele yıllarındaki hedefini kay- betmiş bir zihniyet reformu haline gel- miştir. 1935 yılında CHP nin vilâyet idare heyetleri 90 tüccar, 44 vilâyet ve belediye umumî meclis üyesi (yani ge- ne eşraf), 31 zengin çiftçi, 10 Fabrika- tör, 24 avukat, 17 doktor eczacı 7 ziraat bankası müdürü, 14 emekli general ve subay, 4 öğretmenden teşekkül etmek- tedir. Şu tablo Halk Partisinin neden halkçı bir idare kuramamış olduğunu açıkça göstermektedir. Efendi ve eş- raf bütün gelir başlarını tutmuş, memleketi kendi çiftlikleri gibi idare etmişlerdir. Efendi o kadar kısa görüş- lü olmuştur ki, beslediği eşrafın bir gün kendisini alaşağı edebileceğini bile dü- şünmemiştir. Eşraf bu işbirliğine kuzu- kuzu razı olmuş, efendi ile elbirliği ede- rek, onun emirlerini dinleyerek kese- sini doldurmaya bakmıştır. 1945 lere kadar bu idareye kafa tutmaya hiç giriş- memiştir.

Çünkü CHP nin giriştiği reformların hiç biri onun varlığını tehdit etmemiştir. 1945 ten sonra Batıdan gelen demokrasi anlayışı efendilerin diktatörlüğüne son- vermeyi icap ettirmiştir. O vakit birden- bire idarenin halkla hiç bir bağı olmadığı fark edilmiştir ama artık geçir. Halkı kendi safına alan eşraf köksüz efendileri vikiyermiştir.

Menderes devrinin ağaya ve tüccara dayandığı doğrudur. Fakat bu devir efendilerin baskısına son vermiştir. Se- çim yoluyla halkın arzuları belirlemek im- kânına kavuşmuştur. Eşrafın kesesi dol- duktan sonra artan pay bile halk kitleleri için efendiler devrinden ziyade olmuş- tur.

Bu vaziyete göre Türkiyede sos- yalizm hangi denge üzerine kurulabi- lir? Bizece tek çıkar yol gelişen sosya- list akımın Milliyetçi — dinci görüş- le uzlaşmasıdır. Bu uzlaşma mümkün- olabilir mi? Hangi esaslar üzerinde- olur, böyle bir denge sosyalizmin in- kârı demek değil midir? İkinci sosya- lizmin ne demek olduğunu bir daha hatırlayalım. Üretim ve Dağıtım araç- larının devlete mal edilmesi suretiyle hâkim sınıfların kudretinin kırılma- sı. Bu esasın aydınlar hiçbir görüş- sosyalist olamaz. İlk şart bu esasın korunmasıdır. Sosyalizm hergeyden önce, bir ekonomik hâl tarzdır. Bu temeli tutmayan her görüş sosyaliz- me göre geri ve sahtedir. Bu temeli tutan her anlayış ileri ve inkılâpçıdır. Bunun için Nâsır'ın yürüttüğü hare- ket dinle ve şeriatla el ele yürüdüğü, fanatik bir Arap milliyetçiliğine da- yandığı hâlde, bu temele yöneldiği

için ileri bir harekettir. Cumhuriyet Halk Partisi devri reform ve inkılâp iddialarına rağmen bu temeli tutmaya- madığı için, bu temele karşı olduğu için daha geri bir harekettir. Din ve milliyetçilik sosyalizme karşı, onun- la zıt müesseseler değildir, yeter ki üretim araçlarına sahip sınıfların mü- dafaacısı olmasınlar. Türk milliyetçi- liği acaba hâkim sınıfların sözcüsü müdür? Akif — Mehmet Emin ve Zi- ya Gökalp çizgisi üzerinde gelişen milliyetçilik hâkim sınıfların koruyu- cusu değildir. En muhafazakâr görü- nen Akif bile fakıra Seyfi Baba'nın sa- fında, fakir Anadolu köylüsünün sefaletinin sözcüsüdür. Mehmet Emin ise açıkça «ben yetimlerin ve yoksul- ların, paçavralar altında inleyen köy- lülerin şahiyim der. Ziya Gökalp'ta mesele daha da gelişir. İmparatorluk yıkıldıktan sonra Gökalp'ın geldiği merhale sosyalizme açık bir bağdaş- ma halindedir. Ayrılık sadece ekono- mik görüşteki vuzahsuzluktan ibaret kalır. Gökalp tıpkı Yön'ün teklif etti- ği parolaları ortaya atmaktadır. Ye- ni Türkiye'nin Hedefleri adlı makale- lerinin başlıkları bile bunu anlatma- ya kâfidir. Milletlerin Sevişmesi, Si- nıfların ve Kastların müsavvîliği, ırk- ların müsavvîliği, kadın ve erkek mü- savvî v.s. Gökalp hattâ devletçiliğe bile yatkındır. Onun yandırdığı nokta- ferile sermayenin bir arada kuzu ku- zu yürüyebileceğini zannetmesidir. Türkiye'nin geçirdiği tecrübeler son- ra bu görüşün tashihî büyük bir gay- ret istemeyecektir. Bu kanadın karşı- olduğu, şiddetle mücadele ettiği şey bir zihniyet meselesidir. Bunlara gö- re bağta din olmak üzere milletin de- ğer hükümleri muhafaza edilmez. Av- rupalılarla haktan ayrı, köksüz, dincisiz ve inançsız bir züppe haline ge- limemelidir. Bu görüşün sosyalizme- çalışan tarafı yoktur. Millî kültür an- layışını Gökalp'ten daha muhafaza- kâr bir şekilde düşünsek dahi sosya- lizmin teklif ettiği modern teknoloji ve ekonomik değışime değerlerin mu- hafazasını zaten imkânsız bırakacak- tır. Traktör kullanan köylü aba giye- mez. Kağının üstünde ömrü törpü- lenmiyen insan meskinlestiren bir mü- züğü çağırmakta artık devam edemez. Sosyalist bir temele oturduktan sonra müslümanlığın da ürkecek bir tarafı kalacağını sanmıyoruz. Dinin sosyal reformları önleyici hâle gelmesi onu hâkim sınıfın kullanmasından şeri- gelmektedir.

Bugünün sosyalist akımı bu gö- rüşle uzlaşabilir mi? Bence Türkiye için bu zarurettir. Üstelik yanlış da- değildir. Bugünün pek zayıf ve sis- temli görüşlerden mahrum dinci — milliyetçi kanadının bile sosyal re- formlar ve sosyalizm aramakta oku- gunu unutmuyalım. O hâlde çekime- bize temel mesele üzerinde değildir. Ortadaki en büyük engel Sosyalist akımın görüşlerini Cumhuriyet Halk Partisi devrinin efendi idaresine bağ- lamasından gelmektedir. Sosyalist gö- rüş böylece Tanzimatın beri sürece- len köksüz Osmanlı efendisine bağlan- maktaki, halkın tutmadığı sınıfla işbir- liğine düşmektedir. Bu çizgiden ayrı- lmadıkça Türkiyede sosyalizmi kura- cak denge tutturulamaz. Eğer sosya- list görüş bu hâtasını düzeltirse der- hal halkla sağlam bağlar kuracak, o vakit harp okulu geleneği hiçbir par- çalanmaya uğramadan sacayağını ta- mamlayacaktır. Üstelik böylece sos- yalist görüş komünizme giden kapıyı kapatacak, şimdi bir takım reformlar hâlinde beliren ekonomik programın da daha radikal olabilmek imkânını elde edecektir. Türkiye için gerçekçi sosyalizm anlayışı bu olabilir. Bunun dışında kalan tartışmalar nazari ola- rak kalmaya mahkûmdur. Türkiyede sosyalizmi ne işçi sınıfını ne de halkı arkasına takamayan aydınlar kurabi- lir. Bugün Türkiyede sosyalizmin ge- lişme şansı dinci — milliyetçi kana- din sosyalist ekonomistler bakımına bağlı görünmektedir. Bu kanat ekono- mik görüşlerindeki karamaklıktan, dincilikten dolayı sosyalizme karşı herkesten- se sosyalizmi getirmek için herkesten- se fazladır.

BREZİLYA

Her şey bir yıl ön-
ceki duruma dön-
dü: İlericiler ve
muhafazakârlar
karşı karşıyaOrdunun
ülmatomu

Geçen haftanın ortasında, Brezilya Başbakanı Brochado da Rocha, Temsilciler Meclisine 7 Ekimde referandum yapılmasıyla ilgili tasarısı sunmadan bir kaç saat önce, Rio Grande Do Sul eyaletindeki üçüncü ordunun komutanı General Jair Ribeiro Dantas, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Savunma Bakanına gönderdiği bir mektupla, Brezilya Kongresine tam bir ultimatom veriyordu: «Referandumun tarihi en geç 7 Ekim olarak tespit edin, yoksa bu, sonun başlangıcı olacaktır.»

Gerçekten sonun başlangıcı bundan bir yıl önce, 1961 Ağustosunda başlamış, cumhurbaşkanlığı görevini henüz almamış olan Janio Quadros açıkça bilinmeyen sebepler yüzünden istifa etmişti.

Bununla birlikte, Quadros'un istifasına, Brezilya parlamentosunda ve dışında duruma hâkim olan muhafazakâr unsurların zorlamasının sebep olduğu, akla en yakın ihtimaldir. Nitekim daha sonraki olaylar, bu ihtimali doğrulamıştır. Quadros'un istifası üzerine, anayasaya göre yardımcısı Jao Goulart'ın otomatik olarak bu görevi alması gerekiyordu. Fakat muhafazakâr unsurlar, fazla ilerici buldukları Quadros yerine, ondan daha çok ilerici gördükleri Goulart'ın geçişini istemediler. Siyasi hava gerginleşti. Sonunda Goulart, başkanlık sisteminden vazgeçilerek parlamenter rejime dönüşmesini, böylelikle Cumhurbaşkanlığı yetkilerinin kısılmasını isteyen muhafazakârların isteklerine boyun eğmek suretiyle Cumhurbaşkanlığı görevine başlayabildi.

Toplumsal
huzursuzluk

Fakat siyasal huzursuzluğu, toplumsal huzursuzluk izledi. Brezilya'nın bir çok bölgelerinde acık başgösterdi. Quadros'un tasarladığı, Goulart'ın uygulaması istediği reformlar ise, Brezilya Kongresinde muhafazakârların çoğunlukta olmasından ve parlamenter sistemin parlamentosunun gücünü arttırmamasından dolayı uygulanamıyordu. Bunun sonucunda, bir yandan cumhurbaşkanı ile parlamento arasında gittikçe artan bir siyasal huzursuzluk, bir yandan da aç kitlelerin yiyecek satan mağazaları yağmalamasına kadar varan bir toplumsal huzursuzluk patlak verdi. Ordu, bu durum karşısında sabırla, huzurun sağlanmasını bekliyordu. Muhafazakârlar bir parlamentoya reformların yapılamayacağı, toplumsal huzursuzluğun ise süresiz olarak sürüp gidemeyeceği diye anlaşıldıkça, Başkan Goulart, İşçi Partisinin, sendikaların ve gençlerin desteğiyle bir karşı-hücum geçti ve halkın başkanlık rejimini mi, yoksa parlamenter rejimi mi istediğinin anlaşılması için 7 Ekimde referandum yapılmasını istedi. Önce böyle bir referandumun hiç yaşanmayan muhafazakârlar, İşçi Partisi, sendika ve öğrencilerin basıncı ve ordunun referandumu taraflı görünmesi üzerine bir takım kaçamak yollar aramağa çıktılar. Geçen Ağustosun ortasında, siyasal durum yeniden alabilirdiğine gerginleştiği vakit, iki taraf arasında da, referandumun tarihi üzerinde değil fakat nasıl yapılacağı üzerinde bir uzlaşmaya varıldı. İşte başbakan Rocha bunun üzerinedir ki hükümeti kurmak görevini üzerine aldı. Bu uzlaşmanın sonucu ne oldu? Bunu da Üçüncü Ordu Komutanının ultimatomundan bir kaç saat sonra Temsilciler Meclisinin önüne çıkarak hem istifasını sunan hem de referandumun 7 Ekimde yapılmasını isteyen Başbakan Rocha'nın kendi ağzından dinleyelim: «Brezilya'da parlamenter rejimin kabulü bir faciayı önledi ama, bu rejimin meşru olmayışı yine de bir gerçektir. Zira Kongre, parlamenter sisteme sıkı yönetim altında kabul etti. Bundan dolayıdır ki, halk arasında yapıla-

cak bir referandumun parlamentosunun kararlarına bir meşruiyet verecektir. Ben bu ümitledir ki hükümetin başına geçmeği kabul ettim. Bu taahhüt yerine getirilmemiştir. Dolayısıyla kendimi istifa serbest görüyorum.»

Başbakan daha sonra, elinde hiç bir yetkisi olmadığını, dolayısıyla memleketi yönetecek araçlardan yoksun olduğunu, eski Cumhurbaşkanı Quadros'un niye istifa ettiğini şimdi iyice anladığını bu muhafazakâr meclisin yüzüne karşı açıkça söyledi.

Ordu
nöbette

Temsilciler Meclisinin bu konuşmayı son derece soğuk karşıladığı kolayca tahmin edilebilir. Fakat, aynı gün Üçüncü Ordu Komutanının verdiği ultimatom karşısında Kongredeki muhafazakâr unsurların ihtiyacı elden bırakmadıkları da yine aynı kolaylıkla tahmin edilebilir. Zira üçüncü ordu komutanı bu ultimatomu verirken yalnız başına hareket etmemektedir. Sao Paulo eyaletindeki İkinci Ordu Komutanı General Perri Constant Nevilaqua ile Guanabara eyaletindeki (Rio de Janeiro) Birinci Ordu Komutanı general Osvaldo Ales'in de kendisini destekledikleri anlaşılabilir.

Bu ciddi durum karşısında, bir uzlaştırıcı formül arayan eski Cumhurbaşkanı Kubitschek'in referandumun 6 Ocak 1963'te yapılmasını öngören teklifi Ayan Meclisinde kabul edilmiştir. Bu teklif Temsilciler Meclisinden de geçecek mi, geçse bile bu şekilde Goulart ve askeri şefler tarafından kabul edilecek mi? Bu şartlar altında kurulması her an biraz daha güçleşen hükümeti kurmak görevini üzerine almağa kim cesaret edecek? Bütün bunlar şu birkaç gün içinde anlaşılacaktır. Fakat kesin olarak bilinen bir şey varsa, ordunun tutumu karşısında, muhafazakârlar referandumu daha fazla sarsaklamayacaklardır.

Cumhurbaşkanı ile taraftarlarının referandumun 7 Ekimde yapılması için ayak diremelerinin sebebine gelince, bu tarihte genel seçimler yapılacaktır. Seçimlerde Temsilciler Meclisi üyelerinden başka, Ayan Meclisi üyelerinin üçte ikisi ve ayrıca 10 yeni vali seçilecektir. Öte yandan bu seçimlerin bundan bir yıl önce oldukça teatral bir şekilde istifa eden Cumhurbaşkanı Quadros'un yeniden siyasal alanda boy göstermesine yol açması da beklenmektedir. Zira Quadros valiliğe adaylığını koymuştur. Böylelikle, her şey bir yıl önceki duruma dönmüş Quadros, Goulart, ordu, muhafazakârlar karşı karşıya gelmişlerdir.

KÜBA

Amerika, şimdi
Fransa ve İngiltere'nin
1956 daki süveyş olayı durumun
da bulunuyor.Tehlikeli
davranışlar

Küba'nın, soğuk harbin en tehlikeli noktalarından biri olacağı geçen hafta içinde açıkça ortaya çıkmıştır. Birleşik Amerika'nın bazı dar görüşlü siyasetçileri Karibelerde hiç yoktan bir Küba meselesi yaratıktan sonra, mahallî sayılabilecek bu huzursuzluğa şimdi milletlerarası bir genişlik kazandırmışlardır. Başkan Kennedy, Kongrenin tatilde bulunduğu süre için de gerektiği vakit 150 bin yedeği silah altına almak yetkisinin verilmesini iste-yen bir kanun tasarısını kabul ettirmiştir. Kennedy idaresine göre, bu Berlin buhranı ile ilgilidir. Fakat gerçekte bunun Küba'ya bir göz dağı vermek, aynı zamanda Küba konusunda Kennedy idaresinin «enerjik» davranmadığını ileri süren cumhuriyetçileri yatıştırmak ama-cını güttüğü bellidir. Amerikanın 150 bin yedeği silah altına almak tasarısına karşı Sovyetlerin tepkisi sert olmuştur. Gerginliği arttırmamak için Amerika gi-

bi davranmayacağını belirten Sovyet hükümeti, bununla birlikte, gerekli tedbirlerin alınması için Savunma Bakanına talimat verdiğini açıklamıştır. Küba konusunda ise, Sovyet hükümetinin tutumu açıkça belirtilmiştir: 1) Füzelerin gelişmesi karşısında Sovyetler Birliği'nin Kübada bir askeri üs kurmağa hiç ihtiyacı yoktur, dolayısıyla Küba'nın askeri bir üs haline getirildiği iddiası asılsızdır. 2) Küba'ya karşı bir tecavüzün zamanında cezazı kalması beklemez. Küba'ya tecavüz, bir savaş başlangıcı olacaktır.

Birleşik Amerika, Amerikan Haberler Ajansı vasıtasıyla Sovyet ihtarına karşı yayımlanan cevabında, Amerika'nın bu ihtardan yılmayacağı ve gerekli tedbirleri alacağını bildirmiştir. Böylelikle iki taraf da tutumlarını belirtmiş bulunuyorlar. Fakat açıkça bilinen yön, Sovyetlerin Küba'ya destekleyecekleri, Amerikanın ise kıyılarından 150 kilo metre ötede bir Castro Kübasının varlığından hoşlanmadığıdır. Yoksa bunun ötesinde Küba meselesinin nasıl bir çözüme varacağı bilinmemektedir.

Başkan Kennedy
imtihanda...Yeni bir
istilâ mı?

Bu çözümlerde bütün güçlük Birleşik Amerika'ya düşüyor, zira ilk adımı atması gereken Amerikadır. Fakat, işler bu raddeye geldikten sonra, bir savaş tehlikesini göze almaksızın Amerika kesin bir tedbire nasıl başvurabilir? Amerika şimdi, Fransa ile İngiltere'nin 1956'da Süveyş olayındaki durumundadır. O zaman Süveyşin bu ülke tarafından istilasının önlenmesi için çalışan Amerikanın, geçen yıl Küba'yı istilâya kalkınan mültecileri sonuna kadar desteklemekten büyük bir pişmanlık duyduğu da anlaşılabilir. O gün bile tehlikeli olan böyle bir davranış, bugün büsbütün tehlikelidir. Fakat Küba'yı istilâ için Amerikanın doğrudan doğruya harekete geçmesi ihtimali yine de mevcuttur. Başka bir ihtimal, Amerikanın Küba'yı abluka altına almasıdır. Fakat bu durumda Kübaya malzeme taşıyan Doğu blokuna mensup gemilerle Amerikan savaş gemileri arasında tehlikeli çatışmalar meydana gelebilir ve sonunda ilk ihtimaldeki kadar tehlikeli bir sonuç doğabilir. Nitekim Amerikada üslenen Kübalı mültecilerin son günlerde bu yoldaki bir iki küçük teşebbüsü bile şimdiden gerginlik yaratmıştır. Sonra Küba'ya malzeme taşıyan gemiler arasında Nato ülkelerine (İngiltere, Norveç, Yunanistan...) mensup gemiler de bulunmaktadırlar. Başka bir ihtimal, «Amerika Devletleri Teşkilâtı» nı hareketçe geçirecek, Kübanın iktisadi ablukasının, hattâ istilasının ortaklaşa yapılmasıdır. Şimdilik Amerikanın en çok bel bağladığı da bu ihtimaldir. Nitekim Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk, teşkilâtın toplanması için temaslara da geçmiştir. Yalnız, böyle bir teşebbüsün en çürük noktası şudur ki, bu teşkilât üyeleri arasında Amerikanın Küba siyasetine muhalif olanlar bulunduğu gibi, bu teşkilât, yapısı ve etkisi bakımından «Arap Birliği»nden farklıdır.

Bu durumda ne olabilir? Bunun cevabını şimdiden vermek hayli güçtür, zira bir çok önemli milletlerarası konularda olduğu gibi Küba meselesinde de Amerikanın sorumlu kişileri tam bir kararsızlık içinde bulunuyorlar. Fakat böyle bir tahmini güçleştiren başka bir sebep daha vardır ki, o da Amerikan seçiminin yaklaşmış olmasıdır. Nitekim, bunu göz önünde bulunduran Sovyetler yayımladıkları bildirimlerinde, milletlerarası önemli konuların seçimlerden sonra ele alınmasının daha doğru olacağını ileri sürmüşlerdir. Gerçi Sovyetlerin bu teklifi, Amerikanın içişlerine bir müdahale olarak karşılanmış ve hayli sınırlı bir yaratmıştır. Amerikan dış siyasetinde de iki partinin aynı görüşte oldukları da belirtilmiştir. Fakat, Sovyetlerin böyle bir teklifte bulunmaları pek «nazikâne» bir davranış sayılmazsa da, gerçekteki davranış olduğu da söz götürmez. Zira, Berlin konusu bir yana bırakılsa bile, öbür bazı dış siyaset konularında — mesela nükleer denemeler, dış yardım, Komünist Çin'in tanınması, v.s.—, özellikle Küba meselesinde iki parti arasında görülen birliktir. Bu durumun tem bir ayrılık olduğu, bu konularda taraflı tartışmaların, karşılıklı suçlamaların ortaya çıkacağı muhtemeldir. Başka bir gerçek de şudur: Amerikan sisteminin bir sonucu olarak, seçim kampanyaları bir reklâm kampanyasından farkı olmadığı, ortaya bir sürü ileri geri düşünceler sürülürken, sorumsuzca tutumlar belirlemekte, baskı grupları harekete geçirilmekte, böylelikle gereğinde bir savısterisi yaratılabilmektedir. Kübanın böyle bir kampanyanın konusu olması son derece muhtemeldir. Hattâ, «Küba ve Sovyetlerin asker yığdığı» iddiası bile bu kampanyanın bir sonucu olarak ileri sürülmüştür. Zira bunu ortaya atan New-York'un Cumhuriyetçi Ayan üyesi Kenneth Keating'tir. Başta Kennedy olmak üzere sorumlu Amerikan şahsiyetleri ise, böyle bir yığınak olmadıkça, Kübanın doğu blokundan aldığı silah ve malzemenin bir savunma tedbirini aşma adımı ileri sürmüşlerdir. Fakat Amerika kada bir seçim kampanyasında etkili ve yetkisizlerin işi nereye kadar vardırıcağı önceden kestirilemez. Zira, Kennedy idaresinin Kübaya karşı «yumuşak» davranışta bulunduğu volunda cumhuriyetçiler tarafından ileri sürülen her iddia, Kennedy idaresinin «sertlik» gösterisine yol açabilir. Unutmamalıdır ki, geçen yıl «Domuzlar Körfezi» bozgununa yol açan istilâ teşebbüsü de, Eisenhower — Kennedy arasındaki cumhurbaşkanlığı seçim kampanyasındaki hararetili tartışmalar sonunda ortaya çıkmıştır. Başkan Kennedy'nin son basın toplantısında Küba konusundaki sözleri, «seçim mülahazaları»nın Cumhurbaşkanını ne kadar güç ve nazik bir duruma soktuğunu açıkça ortaya koyuyor. Böyle ki, Başkan Kennedy bir yandan fazla «ateşli» siyasetçileri, baskı gruplarını sağduyuya yöneltmek için soğukkanlı ve makul sözler söylemiş («Şimdilik Amerikanın Küba'yı istilâ etmesini haklı gösterecek bir sebep mevcut değildir. Kübanın yapmakta olduğu askeri yığınak her hangi bir ülkeyi tehdit etmemektedir. Amerikanın Küba'yı istilâ şeklinde konuşması birakmalıdır...»), fakat bir yandan da Cumhuriyetçilerin «yumuşaklık» suçlamalarını önlemek için, Küba'ya karşı Kübanın durumuyla ve devletler hukukuyla hiç ilişkisi olmayan tehditler öne sürmek lüzumunu duymuştur. («Aşağıda açıklanacak bazı durumlar çerçevesinde, Amerika, Kübaya karşı bir askeri harekete girişmeye mecbur olacaktır. Her hangi bir zaman, Kübadaki komünist yığınağı, Guantanamo üsümüzü, Panama kanalından geçiş hakkımız, Cape Canaveral'deki füze ve uzay çalışmalarımızı ve bu memleketteki Amerikan vatandaşlarının hayatlarını tehlikeye düşürür, milli güvenliğimizi tehdit eder, içişlerimize müdahale mânâsına gelirse...»). Amerika, Küba meselesinde sağduyuyu elden bırakmamağa mı çalışacak, yoksa dünya halkoyunda kurt ile kuzu hikâyesini andıran bir davranışta mı bulunacak, herkesin cevabını beklediği soru budur.

CEZYİR

Bin Bella genç devletin yönetim programını sosyalist bir görüşle hazırlıyacak... Albay Bumedjen'in etkisi olumlu yönde olacaktır.

Sosyalizm

İhtilal Ateşli albay Bumedjen'in Siyasi Büro'nun arkasında en büyük destek olduğu anlaşılırktan sonra, ortaya 37 yaşındaki hırçın çehreli albayın yönetimin bundan sonraki safhasında da müdahale edip etmeyeceği sorusu zihinlerde yer etmektedir. Bunun cevabını daha çok Bin Bella'nın izleyeceği sosyalist politikaların halkçılarına inmek ve halkın refahını sağlamak bakımından göstereceği başarı layin edecek.

Huari Bumedjen'in ihtilal hakkındaki görüşü şudur: «Memelek hükümlerinin büyük çoğunluk sefalet içindeki ken. muflu azınlığın inhisarında olması kabul edilemez. Köylü savaşın yükünü omuzlamış ve ezilmiştir. Biz bu fedakârlığa karşılık ona sadece slogan ve laf vermemeliyiz.»

1952 den beri Bin Bella'yı destekleyen, Bin Hedda'nın mücadeleyi kaybetmesinde önemli rol oynayan ve 45000 mevcutlu millî halk ordusunun otoriter lideri Albay Huari Bumedjen'in köylünün fedakârlığına karşılık istediklerini Bin Bella verebilecek mi? Ne kadar zamanda bu işi başarabilecek?

Bu soruların cevapları, doğrudan doğruya Cezayirde seçimlerden sonra yeni buhranların patlak verip vermiyeceği konusu ile ilgilidir. Bin Bella, Cezayir'in yökünlüğe uğramış iktisadî düzeyini yoluna koymak, toprak reformu uygulamak alanlarında geçiş gösterdiği takdirde, Bumedjen'in tutumu ne olacaktır?

Bazı Amerikan yayın organlarının bu soruları istismar ederek Cezayir'in geleceğini karanlık göstermeğe çalışmaları, Bin Bella —Bin Hedda iktidar mücahadesinin ileride Bin Bella—Bumedjen mücadelesine döküleceğini ileri sürme leri en azından zamansızdır. Bumedjen, Siyasi Büro'nun faaliyetini hızlandıracak olumlu bir etken görevini görecektir.

Çünkü Bin Bella olsun, Bumedjen olsun ihtilal çocukları kalblerindeki ateş ileride çıkması muhtemel yeni buhranlarla sönecek enisten değil. İkisi de gerçek bağımsızlığın sosyalist bir yönüyle mümkün olacağı kanaatinde. Esas çaba bundan sonra başlıyor.

Seçimler

Seçimler 20 Eylül tarihinde yapılarak 19 Ağustos'taki listelerde bulunan 90 aday, Siyasi Büro lehine sonuçlanan asker — sivil mücahadesi sonunda listelerden silindi. Silinenler arasında mücahede taraf tutmayı reddedenlerin çoğunlukta olması dikkati çekiyor. Bu arada Geçici Hükümet başkanı ve Bin Bella'nın bir zamanlı rakibi Bin Hedda da milletvekili olmayacak. Listelerden silinenler arasında geçici hükümet bakanlarından Bussuf, Evian müzakerelerine katılan Millî İhtilal Konseyi üyesi Bin Yahya var. Buna karşılık, Bin Bella'nın en keskin rakiplerinden Geçici hükümet başkanı yardımcısı Kerim Bilkasım ile Muhammed Budiaf adaylıklarını muhafaza ediyorlar. Aşi askerlerden Üçüncü bölge komutanı Seyit Hasan ile dördüncü bölge komutanı Muhamed El Hac da Millî Kurucu Meclise girecekler arasında. 19 Ağustos tarihli listelerde 199 adaydan 72 si askeri. Yeni listelerde asker aday sayısı 60'a inmiştir. Elenen askerler Bin Bella ateşhtarı olduğu kadar taraftarı da. Bin Bella Oran'dan aday gösteriliyor.

Geçici İcra organı başkanı Abdurrahman Faris ve geçici hükümetin eski başkanı Ferhat Abbas da adaylar arasında.

Bin Bella aday listelerinin hazırlanmasında müstakbel Mecliste ve dolayısıyla hükümette hakimiyetini sağlamış durumda. Tek listelerle yapılan seçimin başka türlü sonuç vermesine imkân yok. Bütün mesele yönetim programının hazırlanmasında çeşitli sosyalist görüşlerin bağdaştırılması. Bunda da fazla güçlük karşılaşılabileceği sanılmıyor.

SURIYE

Kasım 1961 «Millî Yasa» sı rafa kalktı. Yeni hükümet sosyal huzursuzluğun artmasından başka bir sonuç elde edemeyecek.

Yönsüzlük

28 Eylül 1961'de yapılan askerî darbe ile Mısır'dan ayrılan Suriyenin toplum katlarının menfaati gözeten, sosyal reformcu bir politika gütmeye, genç devrimci subayların başlıca düşüncesi idi. Millî bağımsızlıklarını kavuşmak için kelleli koltuğa olan halktan gelen genç subaylar yeniden Nasır'ın hakimiyeti altına düşmemek için yapılması gereken Nasır'ın silâhına aynen mukabele etmek olduğunu biliyorlardı. İşte bu gibi etkilerle Kasım 1961'de, 28 Eylül hareketine bir sosyal devrim mütevası kazandırmak amacıyla yetmiş yakın siyasi parti temsilcisi «Millî Yasa»yı imzaladı. «Millî Yasa» genel hatları itibarıyla sosyalist bir metin, Suriye Arap Cumhuriyetinin sosyalist bir düzenle yönetilmesini hedef tutuyor. Kurucu Meclis seçimlerinden sonra Aralık 1961 de işbaşına gelen Maruf Davalibi hükümeti, devrimci subayları bir süre oyaladıktan sonra, «Millî Yasa»ya sirt çevirmekte sakınca görmedi. 1962 nin ilk aylarında çıkarılan kararnamele Birleşik Arap Cumhuriyeti devrinde uygulanmaya çalışılan toprak reformu, banka ve şirketlerin devletleştirilmesi kanunları yürürlükten kaldırıldı.

Devrimci ve halkçı ordu bu gidişin çıkar yol olmadığını görerek, 23 Mart 1962 de durumu müdahale etti ve büyük sermaye ile toprak ağaları ve kasa ba efrasının seslerini duyurduğu Kurucu Meclisi dağıttı.

Fakat Halep garnizonundaki subayların ayaklanması üzerine kendi içinde birlik kuramayan ordu, durumun nazik bir hal alması üzerine, esash bir reform hareketine girişmeden veya takip edilecek yönü çizmeden, yönetimi eski politikacılara bırakmak zorunda kaldı.

Bir kaç gün önce, «Özel» sermaye özel çıkar ve gerici işbirliğinin doğurduğu sessiz hükümet darbesi sonucunda uzaklaştırılan Beşir El Azem hükümeti ise toprak reformu ve şirketlerin devletleştirilmesi gibi geniş halk yığınlarını mem-

Beşir el Azim
iki yanı arasında

nun eden bazı teşebbüslere girişmişti. Beşir El Azem'in son olarak değirmenleri devletleştirme, halk tabakalarına ucuz ve kaliteli ekmeğe sağlaması olumlu bir etki yaratmıştır.

Fakat El Azem, Kurucu Meclisteki özel teşebbüslü ve sömürücü zihniyetli üyelerin baskısına daha fazla tahammül edemedi ve istifasını sundu. Cumhurbaşkanı kamı Nazım El Kudsi kendi gibi muhafazacı bir tanınmış politikacıyı yeni hükümeti kurmakla görevlendirdi.

Yeni başbakan Halid El Azm Suriyenin tanınmış politikacılarından. İçeride ve dışarda çeşitli görevlerde bulunmuş. Genellikle muhafazacı olarak tanınıyor. Fakat «Millî Yasa» hükümlerine göre bir hayli geride. Gerçekten Halid El Azm daha ilk konuşmasında özel teşebbüs şampiyonu olarak ortaya çıktı ve devletin iktisadî hayata hiç bir şekilde müdahale etmeyeceğini söyleyerek Amerika Birleşik Devletlerinin genç ve dinamik başkanı Kennedy'yi bile geride bırakma niyeti olduğunu gösterdi.

Nasırcılar

Yeni başbakan bu tarz iktisadî politikası ile ancak Nasırcıların ekmeğine yak sürebilir. «Beş kardeşler» ve benzeri büyük şirketlere böylece istismar ve sömürçülüğün kapıları ardına kadar açılmaktadır. El Azm koruyacağına vaad ettiği işçi haklarının ve uygulamaya pek de niyetli olmadığı toprak reformunun suya düşmesini peşinen kabul etmiş oluyor.

Bütün kuvvetini ve halk yığınlarını peşinden sürüklemeye niyetini sosyalist bir program olan «Millî Yasa» dan alan Nasır'ın Suriyedeki ajanlarına ne yolda talimat vereceği kolayca tahmin edilebilir. Suriyeli köylü ve çiftçi, özel teşebbüsün hakim olacağı düzende haklarını arayamaz hale gelecek ve Nasırcıların propagandalarına haklı olarak inanaacaktır.

Bağımsızlık ateşiyle yanan genç subayların bir programla ve belirli bir hazırlık devresinden sonra bir türlü kesin olarak belirleyemedikleri yönü çizerek, bunu uygulamak üzere iktidarı ele geçirme teşebbüs edecekleri, kısaca özetleme çalıştığımız gelişmelerin tabii bir sonucu sayılmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Yeni

Üyeler

Birleşmiş Milletler Teşkilatını Bumedjen'e getiren San Francisco anlaşması 26 Haziran 1945 te 51 millet temsilcisi tarafından imzalanmıştı. 18 Eylül 1962 de 17 nci dönem çalışmalarına başlıyan Genel Kurul'da temsilci bulunduran milletlerin sayısı ise kısa bir süre sonra 111 bulacak. Gerçekten, son bir kaç yıldan beri özellikle Afrika kıtasındaki bağımsızlık hareketinin gelişmesi Manhattan adasındaki renkli ziyaretçilerin sayısını artırmıyor. Bu yıl üyelikleri söz konusu olan yeni devletlerin başında yedi yıllık bağımsızlık savaşını başarı ile veren Cezayir geliyor. İç buhranların şiddetinden kurtulan genç devletin oybirliği ile milletlerarası teşkilâtı kabulü normal bir olay. Belçika vesayetinden kurtulup bir kaç ay önce bağımsız olan Ruanda ve Burundi ile İngiliz Milletler Topluluğunun yeni üyelerinden Jamika ve Trinidad—Tobago ve nihayet 9 Ekimde bağımsızlığına kavuşmuş olan Uganda, seriyi tamamlıyor.

Mali buhran

Teşkilât, özellikle Kongo hareketinin finansmanında ciddi güçlüklerle karşılaştı. Bu arada Lahey Milletlerarası Adalet Divanı 2 Temmuz 1962 tarihli istigari mütalâası ile Kongo hareketinin finansmanına üyelerin normal bütçeye katılmaları oranında katkıda bulunmaları gerektiği sonucuna vardı. Lahey Adalet Divanı bu mütalâası büyük önem taşımakta ve anlaşmanın 17/2 nci maddesi ni vuzuha kavuşturmuştur. Şöyle ki, söz edilen maddede «Teşkilât giderlerinde ne anlaşılması gerektiği konusu aydınlaşmıyor. Mütalâasının bağlayıcı olmamasına rağmen, Lahey Adalet Divanı muaf bütçeye giren masraflardan «özü itibarıyla farklı» ve «olaganüstü» olsa da, Kongo ve benzeri hareketi finanse etmek için vasıflan masrafların teşkilât amaç ve ilkelere avzun olduğu sonucunu ortaya koymakla, bu meselede

önemli bir ilerleme kaydedilmesine imkân sağlamıştır.

Amerikan kongresinin bir kaç gün önce Başkan Kennedy'nin istediği 100 milyon dolarlık ödeneği kabul etmesi üzerine, Birleşmiş Milletler mali buhranı atlatmış sayılabilir. Teşkilâtın iflas etmesini önlemek için çıkartılan 200 milyon dolarlık bonoların takriben 172 milyon dolarlık kısmı böylece elden çıkarılmış oluyor. Ancak güçlükler ortadan kalkmış değil. Sovyet bloku Kongo masraflarına katılmadığı gibi, «açlık savaş» programına ilgi göstermedi. Billindiği gibi Genel Sekreter Tant, önümüzdeki on yılda uygulanacak üzere fakir milletlere yardım kampanyası ilân etmiş olup, bu iş için 100 milyon dolar sağlama çarelerini araştırmaktadır. Sovyet bloku, Gazze bölgesindeki güvenlik kuvvetlerinin masraflarına da katılmıyor. Kongo masraflarına katılmayan diğer üye devletlerin başında Fransa ve Güney Afrika geliyor.

U Tant

Dag Hammarskjöld'ün 17 Eylül 1961 Kuzey Rodosya'da N'doladaki uçak kazası sonunda ölmesi üzerine genel sekreterliğe vekâletlen getirilen Birmenyalı diplomat bu işte kadarki faaliyetleriyle başarılı görüldü.

Tant'ın belli başlı başarıları arasında da, Batı Yeni Gine konusunda Hollanda ile Endonezya'nın uzlaşmasındaki arabulucu rolü, Konzonun birleştirilmesi konusunda hazırladığı planın Katanga başkanı Combe tarafından kabulü ve nihayet yeniden genel sekreter seçilmesi yolunda yaptığı olumlu temaslara sayılabilir.

Tant'ın görev süresi nisan 1963 te sona eriyor. Birkaç hafta önce Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden ve bu arada Kutsçof ile görüşen genel sekreter vekili, eldeki bilgilere göre «troika» planının yeniden ortaya atılmasını önlemiş olduğunu belirtiyor. Tant'ın beş yıllık asıl görev süresi için seçilmesine bugünden hiçbir ciddi engel olmadığını söyleyebiliriz.

Birleşmiş Milletlerin «bir güven buhranı» geçirdiğini kabul etmekle birlikte, teşkilâtta inancımı da belirten Tant, ammetin milletlerarası teşkilâtın sefalet ve hastalıkla mücahedeyle ve az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına yardım hareketi ne daha etkili bir şekilde katılması sağlanacak olduğunu söylüyor. Tant, son haftalarda sık sık su sözleri tekrarlamakta: «Zengin ve fakir ülkeler arasındaki bölünme, dünyanın ideolojik sebeplerle ikive ayrılmasından daha gerçek, daha ciddi ve nihayet daha şiddetli ve sabırsızdır. Sefalet, hastalık, arlık ve cehalet sadece insan vakarına karşı bir hakaret olmakla kalmamakta, fakat hükümetlerin istikrarını tehlikeye atmakta, gerginlikleri şiddetlendirmekte ve milletlerarası barışı tehdit etmektedir.»

Meseleler

Genel Sekreterin «bütün meselelerin Birleşmiş Milletler çerçevesinde çözümlenmesi gerektiğine inanmıyorum» demesine rağmen, Berlin, Laos ve benzeri milletlerarası uyumsuzluklar dışında kalan bütün meseleler Genel Kurul gündemine kaydediliyor. Genel Kurul kararları tavsiye mahiyetinde olduğundan etkisi görülemiyor ve bu organa «gözetici kulübü» gibi yakıştırma isimlerin verilmesini bir bakıma haklı gösteriyor. Birçok diplomat, bu dönem çalışmalarında Sovyetlerin Berlin meselesini de gündeme aldıklarını görüşüyor. Böyle olursa önümüzdeki çalışmalar özellikle Afrika, Berlin ve Küba konusunda olacak. Afrika kıtası yeni üyelerin kabulüyle en çok oy sahibi kıta. Özellikle Angola ve Güney Afrika Cumhuriyetinde ki ayrımı meselelerinde sesini kuvvetle duyurması normal.

Bu konulardan başka gündemde yer alan diğer önemli maddeler şunlar: Silâhsızlanma, sömürgecilik, masraflar, Kongo ve Genel Sekreter seçimi.

Tunus temsilcisi Münici Selim'in başkanlık ettiği 16 nci Genel Kurul çalışmaları Birleşmiş Milletler tarihinde rekor kırıldı. Üç devre ve 22 hafta süren çalışmaları gündemdeki 97 madde görüşüldü.

17 ci dönem gündeminde daha şimdiden 89 madde var. Bunun üye sayısına parçeli olarak artması ve 100 ü geçmesi beklenmektedir. 17 inci dönem Genel Kurul Başkanlığı için en kuvvetli aday Pakistan temsilcisi Zafirullah Han.

Dinler ve Sosyalizm

Sosyalizm, sanayi ihtilâlinde sonra ortaya çıkmıştır. Fakat sosyalist ilkelere çoğu, insanlık tarihi kadar eskidir. Dinler, bu ilkeleri, dile getirmişlerdir.

Erdoğan ALKAN

Bilindiği gibi, olmasa gerekini düzenleyen din kuralları iki bölüme ayrılır: Birincisi Tanrıya olan ilgiyle ilgili düzenleyici kurallardır (namaz kılmak, dinsel törenlere katılmak, Kabeyi tavaf etmek, Kudüs'ü ziyaret etmek gibi tımar men biçime ve inanca dayanan) ve bir diğeri birey arasındaki ilişkileri düzenleyen toplumsal kurallardır (çalmamak, yalan söylemek, ölmek, ölçüde tartıda hile yapmamak, zekât vermek v.b.g.).

Devlet yasalarının yeteriyle düzenlenmediği çağlarda toplumları genellikle bu sosyal din yasaları ve gelenekler yönetmiştir. Cehennem bu sosyal yasalara uymayanın doğal bir sonucu olan müeyyidedir. Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an gibi dört büyük kitap incelendiği zaman toplumsal kuralların sosyalist bir düzen kurmaya çalıştığı görülür. Bu yazımda sadece ekonomik din kurallarını derleyip değerlendirmeye çalışacağım, diğer toplumsal kuralları ele almamı apayrı bir inceleme konusudur.

Tevrat ve Musa

Onuzbeş yüzyıl önce, susuz, fırtınalı çöllerde avcılık ve çobanlıkla yaşayan göçebe bir kavim vardı: İbraniler. Çölün kor kuşu yoksulluğundan sıyrılmak için kurtuluşu, Dicle ve Fırat ırmaklarıyla Akdeniz kıyısı arasındaki (Tevratın deyimiyle süt ve bal akan) yeşil bölgeye göç etmek te buldular. Oysa bu bölgede Babiller, Aramiler, Fenikeliler, Kenanlılar hüküm sürüyorlardı. Süt ve bal akan ülkenin önce doğu kıyısından, sonra batı kıyısından gir meye çalışan İbraniler bu bölgenin çevresinde çağlarca dönüp dolandıktan sonra yerlilerin saldırılarına dayanamıyarak Hz. Yusuf zamanındaki bir kılık yılında Mısır'a göç ettiler ve bir süre bu bolluk ülkesinde rahat bir hayat geçirebildiler.

Mısırda gün geçtikçe çoğalan kavmin alınyazısı döndü. Karınlarını doyurmak için geldikleri ülkede tutsaklığa uğradılar, zencirlere vuruldular, demir ocaklarında, çamur inşaatında hayvansal koşullar için de çalıştırıldılar. Firavun ve patronları in safızca çalıştırdıkları bu işçilerden çocuk yapma hakkını bile kaldırdı. Ebelere işçilerin erkek çocuklarının öldürülmesi buyruldu. (11) Ve onlara yükleleriyle ezilme ot sünler diye üzerlerine angarya memurları koydular... (13) Ve Mısırlılar İsrail oğullarını şiddetle işlettiler; (14) ve şiddetle işlettikleri bütün işlerinde, tarlada, her çeşit işde, harçta ve kerpçide, ağır işle hayatlarını acı ettiler. (a)

Tarihte ilk işçi grevi

İşçilerin böylesine hayvansal koşullar içinde çalıştırılmalarına karşı, ilk kez, Musa adı; Firavunun kızı tarafından evlâti edinilen kültürlü bir asizade baş kaldırdı. O yoksulların açlığı karşısında duyumsuz kalamıyordu. Sık sık işçilerle konuşup onların düşüncelerini öğrenmeye çalışıyor, bir gün kurtuluşunun geleceğini söyleye rek derlerine derman oluyordu. Musanın aristokrat burjuva dostları (kraldan çok kurallı) çıkarlarının tehlikeye düşebileceğini görenler, işçilerle konuşmaması için onu tehdit ediyorlar-fı. Musa azmetmiş bir kez, kurtaracakları işçileri. Ameleler arasında dolaşırken bir Mısırlı görevlinin bir işçiyi insafsızca kırbaçladığına tanık oldu.

(12) Ve etrafına bakınıp kimse olmadığını görünce Mısırlıyı vurup onu kumda gizledi. (b) Yaptığı iş duyulunca Firavun ve çıkarıcılarının zulmünden kurtulmak ve toplumsal savaşını planlamak için çöle kaçtı. Haksızlıklar karşısında susmayan bu asizade, davası uğruna, çölde bir çoban gibi yaşamaya başladı.

«... Musanın taasdiği Firavun ölmüş ve Musa gelip giden kervanlardan bunu öğrenmişti. Tahta yepyeni bir şahsiyetin geçmiş olması Musaya hareket ve faaliyeti için yeni bir ilham vermişti.

Artık vakti.

Onun için Musanın tekrar Mısır'a geçtiğini ve köle işçiler arasında dolaşarak hep sını isyana teşvik ettiğini görüyoruz. Musa onlara kullandıkları aletleri yere atarak taş yontmaktan ve kerpçe dökmekten vaz geçmelerini söylüyordu. Mısır prensi ve çöl çobanı Musa bu defa bir amele lideri olmuş ve belki dünya tarihinde ilk amele grevini tertiplemiştir. (c)

Patronun misillemesi

Firavunun tutumu da işçileri zorla susturmaya çalışan bütün patronların tutumundan ayrı olmaması, greve baskı ve misillemeyle karşılık vermiştir. (6) «Ve Firavun o gün kavmin angaryacılarına ve onların memurlarına emredip dedi: (7) Kerpçe yapmak için şimdiye kadar olduğu gibi, artık kavma saman vermeyeceksiniz; onlar gitsinler ve kendilerine saman toplansınlar (8). Ve şimdiye kadar yapmaktaki oldukları kerpçilerin sayısını onların üzerine ne koyacaksınız; ondan eksiltilmeyeceksiniz (9). Adamlar üzerine daha ağır iş ko mulsun.» (d)

Kararıydı işçiler, sürdürülecekleri grevlerini. Firavun çalışma koşullarını daha da ağırlaştırdı, bilsütmün ezmeye başladı işçileri (14). «Firavunun angaryacıları tarafından üzerlerine tayin olunan İsrailoğullarının memurları: Niçin dün ve bugün kerpçe yapmaktaki vazifenizi bitirmediniz diye dövüldüler» (e). Ok yaydan fırlamıştı. Firavun sıkıştırdıkça işçiler pasif davranıştan aktif davranışa geçmişler, en doğal hakları olan ZULME KARŞI MUKAVE MET haklarını kullanmışlardı. Tevrat'ta bu grev sırasında ırmaklara zehir katıldığı nı, Mısırlıların evlerinde ölü olarak bulduklarını görüyoruz. Baştan ayağa dek silâhla donatılmış olan Firavunun adamla rıyla bayedemeyeceğini anlayan bu silâhbaz işçiler topluluğu Tanrılarını işaret ederek kürtuluş kaçışta aramışlar, Firavunun Libye akmalarıyla, Ege korsanlarıyla uğraştığı bir strada, 430 yıl ıstırahını çektikleri Mısır topraklarını terkettiler. Süt ve bal akan ülkeye ulaşmak için uşuz bucaksız çölü arşınlamaya başladılar.

Hedef : sosyal adalet

Tutsaklıktan kurtulan bu topluma yeni bir ahlak, yeni bir hukuk, yeni bir ekonomik düzen bulmak lâzımdı. Demir ocaklarından, taş ocaklarından gelen, 400 yıl piramit inşaatında çalışa çalışa ellerinin biçimi bile değişmiş olan bu işçi toplumu nun yeni düzeni elbette sosyalizm olmak gerekirdi. Nitekim Tevrat'ta sık sık başka eskiden Firavunun işçileri oldukları, Mısırda geçirdikleri acı günleri anıyarak ga

ribe, yoksula zulmetmemeleri, kimsenin hakkına el uzatmamaları gerçeği tekrar edili r. Ancak uzun bir süre kültürden yoksun kalmış, İsadan bilmem kaç yüzyıl önce yaşamış bir kavme birdenbire bugün kü anlamda, bir sosyalizmin uygulanması elbette beklenemezdi. Mısır piramitleri arasında filizlenen sosyal düşünce, Musanın usunda dağıntıktı, ancak son yıllarına doğru olgunluğa ulaşabildi. Biz de bu gelişimi Tevrat'taki düzene göre izliyalim.

Emeksiz gelirin tasfiyesi

Biliyoruz ki sosyalizm emeksiz gelire karşıdır. Tevratın «Çıkış» bölümüne göz attığımız zaman yeni düzenin emeksiz geliri alacağı ettiğini görürüz Musanın ilk işi yoksulun dar durumlarından yararlanarak cüzdanlarını şişirmeye çalışan bu asialakları temizlemek olmuştur. «(25) Eğer kavminin, yanında olan bir fakire ödünç para verisen ona murabahaçı olmayacak sin onun üzerine faiz koymuyacaksın (26). Eğer komşunun abasını rehin olarak almışsan, güneş batmadan evvel ona geri vereceksin; çünkü o kendisinin tek örtüsüdür, onun teni için esvabıdır; ne ile yat sını» (g) «(36) Sizde doğru terazî, doğru taşlar, doğru efa ve doğru hün olacak» (g)

Tanrı ve Tanrının elçisi Musa her zaman yoksuldan yana olmuştur: «(6) Davasında fakirin hakkını saptırmıyacaksın (7). Yalan şeyden uzak ol suçsuz ve sa lıhli öldürme, çünkü ben kötüyü suçsuz say mam (8). Ve rüşvet almıyacaksın; çünkü rüşvet görenlerin gözlerini kör eder ve sa gadretmeyeceksin; siz garibir gönüllü bilirsiniz, çünkü Mısır diyarından garipiniz.» (h) «(9) Ve diyarınızın ekini biçtiğiniz zaman, tarlanın köşelerini bilsütmün biçmi yeceksin ve ekiminden düşen başakları dev şirmeyeceksin, (10) Ve bağbozumunu bilsütmün devşirmeyeceksin ve bağının yere düşen meyvesini devşirmeyeceksin; onları fakir ve garip için bırakacaksın» (i).

Mülkiyetin sınırlanması

Henüz ilkel durumda olan çöl sosy alizmi Musanın son yıllarına doğru tam bir olgunluğa varabilmiştir. Tanrı ve Tanrının elçisi Hz. Musa, mülkiyet hakkını bile ortadan kaldırmıştır. Çıplak mülk Tanrının dır. Kişi ancak mülkün semeresinden yararlanabilir. Yararlanma (intifa) hakkına gelince, bu hakkın devri yalnız kentlerde ki yapılar için tanınmıştır ve fideye adı altında bir nevi intikal vergisi alınmaktadır. Kentlerin dışındaki taşınmaz malların intifa hakkı süresiz olarak devredilemez. Bir kimse mülkün intifa hakkını sattığı zaman aldığı parayı verir vermez mülkü yeniden tasarrufu altına alabilir. Satan aldığı parayı ödese dahi satın alan Yubil yılında mülkü mutlak eski sahibine geri vermek zorundadır. Dinsel açıdan bir kıyaslamaya pacak olursak şu sonuca varırız. Mülk Tanrı Devleti'ndir (Civitas Dei), Dünya Devleti (Civitas Terana) Tanrı Devletinin yeryüzündeki bir görüntüsüdür. O halde mülkiyet Tanrı Devletinden Dünya Devletine devredilmiş oluyor. Şimdi bizi bu yar gıya götüren kuralları Tevratın Levhiler bölümünden izliyalim: «(23) Ve yer dai mi surette satılmıyacaktır, çünkü yer bönimdir... (24) Bu bütün mülkünüz olan di yarda toprak için fideye müsadde edecek sınız (25). Eğer kardeşin fakir düştü ise ve mülkünden satıyorsa o zaman kendisi ne en yakın akrabası gelecek ve kardeşinin sattığı yer için fideye verecektir (26). Ve bir adamın fideye verecek kimsesi yoksa ve eli yeter ve onun fidesine yetecek kadar bulursa (27) o zaman yaptığı satış yıl larını hesap edecek ve onu sattığı adama geri kalanını ödiyecek; ve mülküne döne cektir (28). Fakat kendisine geri alamaz sa, o zaman sattığı yer yubil yılına kadar onu satın alanın elinde kalacak; ve yubil de elinden çıkacaktır ve satın adam mülkü kline dönecektir» (j).

Musa yaklaşmıştı. Anayurda girme den ölebileceğini düşünerek toprak işçisi Yesu'ya mülkün dağıtımını sen yapacak sını, her aleye bireylerinin sayısına oranla ev ve toprak kur'a çekerek dağıtılacaktır dedi, Yesu da Musanın öğütüne uydu.

Mülkiyetin devrini yasak kılmasından da anlıyoruz ki Musa, kapital birliğine, dolayısıyla çoğunluğun azınlık elinde tut sak olmasına karşıydı. Taşınan değerli mal lar için de aynı buyruğu koydu. Bakın Her de İsraili yönetecek krallara bile ne sağ

lık veriyor: «... kardeşlerin arasından bir ini üzerine kral koyacaksınız (16). Ancak kendisi için atlar çoğaltmayacak, (17) Ve yüreği sapsamasın diye kendisi için karılar çoğaltmayacak ve kendisi için fazla gülmüş ve altın çoğaltmayacak» (k).

Mülkiyet devredilmeyince, özel kişiler elinde fazla kapital birliğine izin verilme yince ne toprak ağası, ne de kent burjuva sı olacaktır.

ZEBUR VE HZ. DAVUT

Fakirlerin inlemesinden ötürü RAB diyor şimdi kalkacağım Onu özlediği selâmete koyacağım.

ZEBUR

Davutun ihtilâli

Musanın ölümünden çağlarca sonra İsrail kavminin başına Saul adlı bir kral geldi. Kral Saul Musanın öğütüne uymu yarak altın ve gümüş çoğaltmak için hal kın üstüne ağır vergiler salıyor, haremını dolduran kadınlarla tam bir kapitalist sefa hatı sürüyordu. Halk Saudan hoşnut değil di. Bir raslantı sonucu kral sarayına yer leşen çoban Yessenin oğlu Davut. Saul'un adaletsizliğine dayanamıyarak başkaldır di. Musanın olduğu gibi Davutun da çevresinde ilk kez toprak işçileri denen yok sular topluluğu yer aldı. «(2) Ve sıkıntı da olan herkes ve canı yanmış olan herkes onun yanına toplandılar ve onların üzeri ne reis oldu; ve onun yanından dört yüz kişi kadar vardı» (1). Babasının zulmüne seyretilen kalamıyan kral oğlu Yonatan da ihtilâli Davutla birlik oldu. Dört yüzler gün geçtikçe çoğalyorlardı. Çölde dolaşı yorlar, kralı devirmek için gelecek en el verisi vakti bekliyorlardı.

Davut ağalara düşman

Yoksul bir çiftçinin oğlu olan Davut ağalara düşmandı. Çölde adamlarını ağalardan aldığı ezoraki varlık vergisiyle bes liyordu. Bir kezinde ise ağaların tam aç gözlüğüne çatmıştı. «(2) Ve Maonda bir adam vardı ve onun işi Karmelde idi; ve adam çok büyüktü ve şebın koyunu ile bin keçisi vardı (3). Ve adamın adı Nabal ve karısının adı Abigaildi. Ve kadın çok an layış ve güzeldi adam ise kaba ve işlerin de kötü idi» (m).

Bu varlıklı kişinin Davuta verdiği yanıt şu oldu: «(9)..... Davut kim oluyor? Yessenin oğlu da kim oluyor? Bu günler de çok kullar var ki herbiri efendisinden kaçıyor (11). Ekmeğimi ve suyum ve kır kıcılarım için boğazladığım hayvanlarımın etini alıp da, nereden olduklarını bilmediğim adamlara mı vereyim?» (n) Elbette Davut bu mala doymayan ağanın ettiğini yanına koymuyacaktı. «(13) Ve Davut adamlarına: Herkes kılınca kuşansın, de di.... dört yüz kişi kadar Davutu ardınca çıktılar ve iki yüz kişi eyyaların yanında kaldı» (o).

Tanrının ağoya ettiği

Tanrı da ağalardan hoşlanmıyor ol malı ki Musanın kılıncına iş kalmadı, Tanrı taş gibi kaskatı etti ağayı «(36) Ve Abigail Nabalin yanına geldi ve işte evin de ziyafet vardı, bir kral ziyafeti gibi. Ve Nabalin yüreği içinde neşeli idi kendisi çok sarhoştı; ve sabah ışığına kadar kadın ona birşey bildirmedir (37). Ve sabahleyin vaki oldu ki Nabal saraptan ayıldığı vaki kârı sı bu şeyleri — Davudun baskına geldiği ni — ona bildirdi ve içinde yüreği öldü ve kendisi taş gibi oldu. Ve vaki oldu ki on gün sonra Rab Nabalı vurdu ve öldü.» (p). Ağanın karısıyla evlenen Davut, ağa nın tüm mallarını altı yüz adamı arasında eşit olarak bölüştürdü. Saul'a savaşını da utkuyla bitirerek çölde dağıntık yaşayan on iki kavmu da buyruğu altında topladı, on ları Musanın toplumsal kurallarına uygun biçimde yıllarca yönetti. Bir zahmet gös terip de, lümetci, soyucu geçinen soyguncularımız ve sayın yobazlarımız Davutun mezmurlarına gözetilseler, pek çok sosy alist kurallarla karşılaşmakta güçlük çek miyecekler.

İNCİL VE HZ. İSA

Ve işte sonuncular var ki, hitaciller olacaklar, ve hitaciller var ki sonuncular olacaklar.

İNCİL

O da yoksuldan yanaydı

Bu da bir köy evinin yemliğinde doyan bir yoksul bir dölgerin çocuğuydu. Mükemmel açlık iniltileri, vergi mültizimlerini saygınları arasında büyümüştü. Sır tında deve tüyünden bir aba, beimde deri bir kuşak vardı. Ayakları çarıkliydi. Yok suudu, yoksuldan yanaydı, çevresinde ilk kez yoksullar yer aldı. Bir gün oniki kavmin başına getirmek için yetiştirildiği, dölgerin birliği ettiği oniki havarisinin onbiri başkça, biri gümrük memuruydu. Vahşetini önderliğini yapan Yahya, salt çekirge ve yaban balıyla beslenen sade bir halk adamıydı.

İsa, toprak patronlarına karşıydı

Dar kapıdan geçebilen, yüreği inançla dolu bu barışsever devrimcinin zenginlere karşı olmasın bir kaskançlıkla mı fazla edeceğiz? Elbette hayır. Belki köklü bir ekonomi bilgisi yoktu, belki sosyal doktrinleri tanımıyordu ama Tevrat, Zeburu iyi biliyordu. İkkel de olsa usundaki sosyalist düşünceler kaynağını, ilk işçi grevi ni düzenleyen Musadan almış olamaz mı? Kaynağını nereden almış olursa olsun in cilin sayfaları zenginlere saldırıyla doludur. O yoksul, zengin arasındaki derin uçuru mu idrak etmişti. «Devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Allahın melekütüne girmesinden daha kolaydır» diye zengine Tanrının kapılarını bile kapamıştır. Toprak içini kut kanaat geçinirken, buğday ambarlarını tuka basa doldurup «Ey can, çok yıllar için toplanmış çok malın var, rahatına bak, ye iç safa sür» (r) diyen toprak ağasının o gece canı cehenneme yollanır.

Ortak mülkiyet

İsa acaba mülkiyete tam bir ortaklık mi mi istiyordu? İsa zamanında var oldu mu, Tevratın da buğtu bulunduğu sandan Esene adı koloni ilkel bir komünizmle yönlendirilmekteydi. Yiyecek ve giyecek ortaklığı, koloni üyeleri tüm varlıklarını ve kazandıklarını toplumun hazinesine verir

ler ve bu para ortaklaşa kullanılmıy. Çalışmak zorunluymuş. «İki gönüğü olan hiç olmayana versin; yiyeceği olan kimse de böylece yapsın» (s) diyen, zina etme din, çalmadın, öldürmedin, anneme bu bana saygı gösterdim, Tanrının sevgisini kazanabildim mi diye soran bir zenginün sözünü «Daha bir ekşğin var git nen var sa sat fakirlere ver» şeklinde yanıtlayan İsamın Esenelerden olup olmadığı tartışma konusudur.

İsa'nın vergi anlayışı

Başlangıçta da değindiğimiz gibi İsa bir halk adamıydı. Düşünlerini yaldızlı tümcelerle değil, halkın anlayabileceği sa de örneklerle ortaya koyan dürüst, devrimci bir düşünürdü. İncilden aktardığımız şu sözleriyle İsa vergi yükümlünde eşitliği, herkesin varlığıyla orantılı olarak vergilen dirlmesi gerektiğini ne güzel anlatıyor: «İsa gözünü kaldırıp bakıt ve hazineye be diyelerini atan zengin adamlar gördü (2) oraya iki pul atan fakir bir kadın da gör dü (3) İsa dedi: Gerçek size söylüyorum: Bu fakir dul kadın onların hepsinden ziya de aldı. Çünkü bunların hepsi hediyeleri kendi fazlalarından attılar; fakat bu kadın yoksulluğundan bütün nafakasını attı» (t) Luka İncilinin 12. bölümünde ise «Ki me çok verilmişse, ondan çok istenecektir ve kime çok emanet edilmişse, ondan fazla istenecektir» (u). Sözleri de ayas eşitlik gerçeğini anlatmaktadır. Bu satırları oku duğu zaman insan ister istemez, patronun elini öpen yoksula tokat atan garip vergi sistemimizi düşünmeden edemiyor. «Kime çok verilmişse ondan çok istenecektir» sö zünü koca bir yarıya yazarak Kaldor raporunun rafa koyanların boynuna asmak gerekir.

KURAN VE HZ. MUHAMMET

Azıcık gülsünler kazandık larının karşılığını gördük lerinde çok ağlayacaklar. Zalimlere denemek ki ka zandığımız şimdi tadın.

KURAN

Bilindiği gibi, Musadan önce ve son ra gelen Peygamberlerin çoğunluğu yoksul du, toprak işçiydi. Sırtlarındaki deve tü yü abadan, ayaklarındaki çarıkta özge varlıkları yoktu. İslam dinin kurucusu Hz. Muhammet ise ticaret yapan bir aileden geliyordu. Mekke'de adigeçer Kureyş ka bilesindendi. O tüccardı, ama diğerlerin den özge bir yanı vardı. Dürüst bir insan

dı. Daha genç yaşında, toprak ağalarına karşı yoksulların haklarını savunan Hilf— ul—Fuzulü derneğini kurmuştu.

Kuranı incelediğimiz zaman görüyoruz ki diğer göksel kitaplar gibi zengine kar şı savaş, yoksulun hakkının sağlanmama sı belli başlı amaçtır. Daha girişte bu ger çekle karşılaşıyoruz. Tanrının verdiği rı zıktan başkalarının da yararlandırılması, dinin en önemli koşulu oluyordu. Bu yarar landırma işinin sağlanması için üç sosyal kurum ortaya konmuştur: Zekât, Sadaka, Nafaka.

Zekât

Zekât bireyin bireye verdiği bir cins vergidir, toplumsal yardımlaşmadır. Ama cı parayı çok gelirden dar gelirlere ak tararak gelir dağılımında denge sağlamaktır. Zekât koşulu baştan sona dek Kuranda bir çok bölümlerinde birçok kez tekrar edil miştir. Zekâtın başka sadaka, nafaka adı altında da aktarmalar vardır. Dinin ilk za manlarında bu sosyal kurumlar çok iyi iş liyordu. Bizat devlet memurları, gerek akça gerek mal olarak bu vergileri topl a yıp halka dağıtıyordu. Bu vergilerin ölçü sül, toplumların ekonomik gelişmeleri göz önüne alınarak, kesin olarak belirtilmemiş, hükümetlerin ayarlamasına bırakılmıştır. Halife Ali ve Ömer zamanlarında Kura nın ruhuna uygun, yoksulların varlığına sı yolunda uygulanan bu kurumlar, sonra ları, ipek şala bürümeye alışkın Osman ve Muaviye gibi yoksul düşmanlarının elin de fakiri ezme için ku'lanılmış ve dilen ciye verilen beş—on kuruş halini almış tır.

Kuran emeksiz gelire karşıdır. Bu ko nuda da savaşçılık yaygın olan faizin kal dırılmasıyla başlanmıştır. Bakara (276, 277, 278) İnanın Soyu (125) Kadınlar (159) Sofra (15) bölümlerinde faizin ya sak olduğu saksık tekrar edilir. Davar, A raf, Gece Yofenluğu, Huh bölümlerinde ise tartıda doğruluk sağlık verilir.

Mülkiyetin sınırlandırılması

Şunu açıkça söyleyebiliriz ki Tevrat ve İncil gibi Kuran da özel kişilere, malik olarak sınırsız hak tanımaz. Hemen her bölümde kişinin kafasına balyoz gibi ind irilen bir âyet vardır: Mülk Allahındır, gök lerde ve yerde ne varsa Allahındır.

İslam dininde sosyal ilkeler ağır bas makla beraber, Ali, Ömer gibi yoksul se ver halk adamı halifeler, Sinavnah Bed rettin gibi geniş açılı din adamları cinde iyi uygulanmış. Osman, Muaviye, Mevlâ na Haydar gibilerinin cinde ise toprak ağalarının, çıkarıcıların kesesini doldurma ya yaramıştır.

1 — Dinler ekonomik düzeni bozuk

olduğu anlarda, yoksulun çok olduğu top lumlarda mevcut düzene karşı çıkmıştır.

2 — Dinler, sosyal adaleti gerçekleşt irmeyi hedef edinmişlerdir.

3 — Dinlere ilk başkaldırıları zengin ler ve çıkarıcılar olmuştur.

Bu üç tarihi gerçek bile, uzun bir araştırma gerektirmeksizin dinlerin sosya lizan bir düzen getirmeye çalıştığını orta ya koyuyor.

Ancak dinlerin sosyalizmi eksiktir, çağına uygundur. Çünkü o çağlarda sana yleşme yoktu, tek çalışma alanı toprakta. Toprak ağaları, toprak işçileri vardı. Fa kat bu sınıflar sanayileşmiş toplumlara öz gü olan patron—işçi ilişkisinde değildi. Zira işçilerin çoğu köleydi.

Yöntem: Dinlerin doğal bir sonucu olarak yöntem ihtilâli değil, düzenleyici dir (islâhâter). Çünkü çıkış noktası birey dir. Bireyleri ikna ederek sosyal dengeyi kurmaya çalışır. İsa «Ey şimdiki tok olanlar, vay size! çünkü acıtanaksınız» «Ben dölger yaya ateş atmaya geldim. eğer şimdiden tutuşmuşsa daha ne isterin» derken bir iş çil ihtilâlini düşünmüyordu. Milyevide din seldir. Çıkarıcı cezasını ya Cehennemde ateşinde yanarak ya da Dantenin batakl ığında çamur yutarak çececektir.

İmdi Tanrının adını diinden düşür meyen pek saym çıkarıcılarımıza seslenyo rum: Dinsel inançlarımızda samimiyeniz, gözlerinizi azıcık kasa nesaplarından uzak laştırıp kutsal kitaplara çevirin. Çevirin de sosyalizmi ille Marx'ın kitaplarında, Sovyet haritalarında aramak alışkanlığınız dan vazgeçin.

- (a) TEVRAT, Çıkış, Bap 1
(b) TEVRAT, Çıkış, Bap 2
(c) TEVRAT, Çıkış, Bap 3
(d) TEVRAT, Çıkış, Bap 5
(e) TEVRAT, Çıkış, Bap 5
(f) TEVRAT, Çıkış, Bap 22
(g) TEVRAT, Çıkış, Bap 23
(h) TEVRAT, Çıkış, Bap 23
(i) TEVRAT, Levitiler Bap 19
(j) TEVRAT, Levitiler Bap 25
(k) TEVRAT, Tesaviye Bap 17
(l) ESKİ AHİT, I. Samuel, Bap 22
(m) ESKİ AHİT, I. Samuel, Bap 25
(n) ESKİ AHİT, I. Samuel, Bap 25
(o) ESKİ AHİT, I. Samuel, Bap 25
(p) ESKİ AHİT, I. Samuel, Bap 25
(r) Luka İNCİLİ, Bap 12
(s) Luka İNCİLİ, Bap 3
(t) İNCİL (Luka'ya göre) Bap 21
(u) İNCİL (Luka'ya göre) Bap 12
(v) KURAN, Fövbe Süresi, Ayet 24

REKLAMLAR İÇİN EN İYİ VASITA

GAZETE VE DERGİLERDİR

Gazete ve Dergiler için de en güvenilir a raei

BASIN İLAN KURUMU'dur

İstanbul Genel Müdürlük: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3 Telefon: 22 43 84 — 85

İstanbul Şube Müdürlüğü: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3

Ankara Şube Müdürlüğü: Ulus İşhanı «E» Bloku No: 41 Kat: 2 Telefon: 10 58 17 — 10 57 87

İzmir Şube Müdürlüğü: İkinci Kordon Mimar Kemalettin Caddesi Küçük Kardiçali Han Telefon: 23911

TELGRAF: BASINKURUMU

Ariano Şube Müdürlüğü: Abidinpaşa Caddesi Remo İşhanı 46

Bursa Şube Müdürlüğü: İnönü Caddesi Aysan Han No: 20 Telfon: 2552

Eskişehir Şube Müdürlüğü: Parsuk İşhanı Kat: 2 No: 1

Konya Şube Müdürlüğü: İstanbul Caddesi Yusufağa Sokak Terzioğlu Pasajı No: 1

Zonguldak Şube Müdürlüğü: Amele Birliği Pasajı No 15/16 Telefon: 2038

Basın — 14347/090

Sosyal Devlet ve Türk sosyalizmi

Türk sosyalizmi havada bir konu değildir. Dünyanın içinde yaşadığımız çağında ve Türkiye'nin bugünkü siyasi, iktisadi ve sosyal değişmesi içinde ve bütün şartların zorunlu kıldığı bir iş, inşa ve teşkilatlanma nizamıdır. Bu nizam Anayasada yer alan Türk Sosyal devleti anlamı içinde ve onun mihveri etrafında döner. Fakat memleketin tabii ve beşeri bütün zinde kuvvetlerini, köklerini Atatürkçülükten alan bir idealizm etrafında uyandıran ve istikametlendiren geniş ölçüde bir devletçilik nizamıdır ve bir komünizm değildir. Milliyetçi, istiklâlcı bir sosyal hareketidir.

SAYIN Behice Boran'ın VATAN gazetesinde yayınlanan ve bizim gerek YÖN, gerek VATAN'da çıkan yazıları

mızı inceliyerek sosyalizm anlamı ve Türk sosyalizminin konuları bahsinde görüşlerini bildiren tahlillerini dikkatle izliyorum. Daha evvel olduğu gibi, bundan sonra da sayın yazarın bu görüşlerini cevaplandırmaya çalıcağım. Ama aşağıdaki yazıda, dolayısıyla kendini ilgilendirecek noktalar olsa bile konuyu, daha aktüel olaylardan ilham alarak genel bazı meseleler üstünde toplamak istedim. Sanıyorum ki bunlara daha evvel lüzum vardı. Çünkü sayın Boran'la ancak bir doktrin konuşması yapabiliriz. Halbuki orta okuyucu şimdi, daha basit gerçeklerin cevaplandırılmasını ve bazı tabii misalleri istiyor. Hem de en umumî hatlarla da olsa.

TÜRKİYE'de, ağır sınıf farklılaşmaları ve sonunda sınıf kavgaları, hattâ sınıf ihtilâlleri yerine, bu sınıflar arasında ki keskin çatışmaları önleyecek, ayarlayacak, sosyal bir devletçiliğin, bir Türk sosyalizminin görevi: maalesef gittikçe şüpheli bir hal almak tadır. Kabul etmek lâzımdır ki bugünkü Türkiye, artık Atatürk devri Türkiye'si değildir. Birbirleriyle çatışan sınıfların sanayi sahâsında büyük ölçüde belirmediği, sadece devlet iş letmeleri şeklinde de olsa, devletçiliğin 1930 dan sonra iktisadi yapımıza girdiği malumdur. Bir taraftan da bir inkılâp ideolojisi hareketi, daha geniş bir devletçilik anlamının işlenmeye çalışıldığı, büyük sanayi kongreleri, ziraat kongreleri yolu ile iktisadi durumumuzun anlaşılmasına çalışıldığı o devirde «İmtiyazsız, sınıfsız bir millet» anlamı, slogan halinde de olsa, bazı ruhları sarıyordu.

Çünkü ortada buna ümit verecek sağlam ve söz götürmez bir zemin vardı: Bir millî kurtuluş hareketi içindeydik. Bir istiklâl savaşı geçirmiştik. Bir yarı sömürgeci kurulumu çabasıydık. Yabancı imtiyazlardan, kapitülasyonlardan henüz kurtuluyorduk. Ne birleşmiş sermayemiz, ne para, ne sermaye piyasa vardı. Ama bütün bir husumet cihanını yenen, son imparatorluğun aşağılık duygularından kurtulan, azınlık, varlıksız, fakat muhayyilesi geniş bir aydınlar ve muzaffer kumandanlar kadrosuna sahiptik. Bu muzaffer kumandanlar kadrosunun en aktif unsurları, sivil devlet hayatında vazifeler almışlardı. Bütün bunların üstünde de bir Mustafa Kemal vardı. Kendini sağa sola vuran, yeni devletin, yeni bir millet nizamının ne olması gerektiği ni araştıran, henüz durulmayan, birşeyler yapmak, birşeyler başarmak, iktisadi alanda da Sakaryalar, Dumlupınarlar peşinde koşan bir Mustafa Kemal. Bu yolda hiçbir fikri yadırgamayan, kendine inanan ve kimseden de korkmayan bir Mustafa Kemal.

Fakat artık bu devir geride kalmıştı. Ona dönemeyiz de. Onun hayatîyetinden, onun sloganlarından kuvvet almak, bir elimiz daha onun elinde olmakla beraber, bugünün dış ve iç gerçeklerine göz yumamayız. Soğukkanlı, realist ve yeni Anayasasının ilkeleri ve sosyal devlet anlayışı içinde ne yapabileceğimize, kuvvetleri, fikirleri israf etmeden, o tarafa yönelmek, yeni bir zinde kadroyu yaratmak zorundayız. Bu kadro, Türk sosyalizminin kadrosu olacaktır. Bu kadro, aydınlar ile, kol ve fişir işçisiyle, memleketin daha adaletli bir millet nizamı içinde gelişmesini isteyen her sınıftan memleketçi ve ilerici insanların kadrosu olacaktır. Bu saflarda, hiçbir gizli tertibe ihtiyat etmeden, öne ve ileriye bütün memle-

Şevket Süreyya Aydemir

ket çocuklarının alacakları yer ve yapacakları mücadele vardır. Bu mücadelenin konusu, Türk sosyalizmidir.

Bugünkü Türkiye, artık Atatürk devrinde ki Türkiye değildir demistik. Evet, bugün hem siyasi, hem iktisadi, hem sosyal bakımlardan yapımız değişmiştir. Şimdi politikacılığın meslek haline getiren ve bunu sokak kalabalıklarının heyecanlarını sömürmek için kullanan demagog bir politikacı sınıfı maalesef memleketin kaderinde ağır basmaktadır. Bundan başka bugün, memlekette sosyal farklılaşmalar derinleşmektedir. Sosyal çatışmalar keskinleşmektedir. Bunları önlemek ve ayarlamak çabaları yerine, onları daha da keskinleştirmek için içeriden ve dışarıdan azgın gayretler karışmaktadır. Meselâ, geçen sayımızda bahsettiğimiz gibi, Yeşilköy'deki Lüks Çınar Otelinde toplanan ve bir yabancı memleketten 600 bin dolarlık bir yardımla beslendiği söylenen bir toplantının, AP. grubunda açılan sonucunu, «Çınar Otel toplantısından sonra, Türkiye'de devletçilik artık ölmüştür» şeklinde mi olmalıdır? Bir yabancı sermayenin, Türkiye'de bu şekilde devletçiliğe harp ilân etmesine ne hakkı var? Bu devletçiliği biz, CHP. nin eliyle, 27 Mayıs'tan sonraki yanlış davranışlarımızla ve hele koalisyon hükümetlerinin eliyle zaten öldürmekteyiz. Ama Atatürk'ün elinde doğan bir millî emanet, yabancı dolarlarla getirilmiş ve satın alınmış tertiplerle son nefesine ulaşmakta ne mâna var? Ama, ne var ki, bugün, yalnız sanayide, elektrifikasyonda, ulaşımda da, eğitim kollarında, hattâ sendikacılıkta bile yabancı dikta maalesef müdahale eder.

Evet, şimdi Türkiye'de zayıf, fakat gittikçe ve yabancı enjeksiyonlarla beslenen, gelişen bir kapitalizm artık hızlı bir gelişme safhasına girmektedir. Batıda kapitalizm, sömürgeci faaliyetleri ile beslenip gelişmiştir. Bugün bile Asya kıtası, kendi istihsal ettiği petrolün ancak yüzde 4 ünü kullanır. Sömürgeci ve metropoller ayrılığı, eski kapalı talist dünyanın vasfıydı. Şimdi bu sömürgeci göya bağımsızlaştırılmıştır. Ama son Londra toplantısında, Nehrî'nin de, Eyüp Han'ın da dediği gibi, bağımsızlığa ulaşmış eski sömürgeci pazar anlaşmaları yolu ve dış yardımlarla daha geniş bir istihsale, fakat aynı zamanda emperyalist kontrollere sürüklenen iki taraflı yeni usul bir sömürgeci yerleşme üzeredir. Cezayirde Ben Bella, bu usulü «İktisadi ve askeri kilit noktalarının dış kontroller altına alınması» şeklinde tarif etmiştir.

Hulâsa bağımsızlığa kavuşmuş memleketlerde kontrollü plânlarla suni bir burjuvazinin yaratılması, suni bir kapitalizmin tesis, millî gelir dağılımının yabancılar tarafından kontrolü, askeri ve iktisadi kilit noktalarının kontrol altına alınması gibi yollardan yeni bir Süper — Emperyalizm devri açılma çağındadır. Güneydoğu Asya'da, Güney Amerika'da, askeri müdahalelerle bu nizam beslenmeye başlanmıştır.

TÜRKİYE, hem matbaanın icadı ile başlayan hareketle, hem makinelerin icadı ve sanayi tabiiği ile başlayan

gelişmelerde, hem Fransız İnkılâbının getirdiği fikirleri benimseyerek dünyaya ayak uydurmakta geri kalmıştı. Bunların cezasını çekti, şimdi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dönüp dolay getirdiği süper — emperyalizmin ilkelerini, usullerini ve neticelerini kavramakta geç kalarak, yarın kendini sadece bütün kav-

nakları kontrol altına alınmış, güdülen bir memleket ve ücretli asker durumunda görmek istemiyorsa, Atatürk'ün şiarı olan «Kayıtsız şartsız istiklâl» prensibine bağlanmalıdır. Bu kayıtsız şartsız istiklâl, hem siyasi, hem iktisadi alanlarda olmalıdır. Kendi içinde de, istisnalarca bir kapitalizm yerine, sosyal adalet esaslarına göre düzenlenmiş Türk sosyal devletini yaratmalıdır.

Bu sosyal devletin tarifini, anlamlarını ve organlarını incelemek, araştırmak, yaymak, her aydının vazifesidir. Uğradığı bütün engellere, çetinliklere rağmen YÖN, bu davanın peşindedir. Türk sosyalizmi, sosyal bir Türk devletidir ki, bu Türk devleti, suni bir kapitalizm mi besleyecek suni dış sermaye enjeksiyonları yerine, bütün dost ülkelerle sermaye ve teknik işbirliği yapar. Hem böyle bir işbirliği, bir vesâyet sisteminden, iki taraf için de daha gereklidir. Biz, millî kurtuluş hareketlerinde olduğu gibi, kayıtsız şartsız istiklâl şiarında da, vesâyet sistemi yerine, müsavî şartlı işbirliği alanında da hem zenginleşmek, kalkınmak, hem de bütün bu refah ve zenginlikleri mutlu bir azınlığın, kısmeti kalmak yerine, bütün halka yaymak yolunda, bize benzer memleketlere misal olabiliriz.

Gecesini gündüzünü, parti anlaşmazlıkları ile harcayacak yerde, hükümetin vazifesi, icracı ve idareci bir hükümet olmaktır. Bugünkü Meclis yapısında, bunu başaracak siyasi partilerin mevcut olmadığı malumdur. Millet bütün aktif elemanlarını ve zinde temsilcilerini, fikir ve kol işçilerini, doktrin sahibi aydınları içinde toplayacak yeni ve devrimci bir partinin Büyük Millet Meclisinde, usulü dairesinde ergeç yer alması lâzımdır. Toprağa yeniden el atmalı, bu toprağa yeniden yerleşmeliyiz. Bilhassa Orta Anadolu'da ve Doğu ile rinde yer alacak büyük, modern devlet çiftlikleri ile, Türkiye'nin her tarafına dağılacak beşirli sınırlarda özel çiftlikler ve sonra, hem alım, hem satım, hem tedarik, hem mücadele, hem depolama, hem kredi fonksiyonlarını kendilerinde toplayacak çiftçi kooperatifleri, kooperatif birlikleri, ihraç birlikleri, ziraatte plânlı bir yerleşmenin ve gelişmenin önderi olacaktır. Hem plân teşkilâtında, hem ziraat kredi banka ve teşekküllerinde, hem siyasi partiler de ve dolayısıyla parlamentoda ve hükümette temsil edilecek bu çiftçi birlikleri, bizim sosyalizminin, ağaların, beylerin emrinde değil, çalışanların emrinde gelişecek dev organları olacaktır. Ziraat teşkilâtlandırma organları, Ziraat Bankası, Donatım Ofisi, Toprak Mahsulü Ofisi ve bunların yanında yaratılacak diğer ziraat organları, Türk çiftçisini teşkilâtlandıracak ziraat örgütlerinin ancak vasıtaları olacaktır. İthalatta gübreler, ziraat makineleri ve araçları, traktör ve biçerdöverler ithalâtı, çiftçi birlikleri ile devlet ziraat organlarının katılacakları bir ithalât ofisi içinde devletleştirilmelidir.

Toprakta yeniden yerleşmek, köylerin birleştirilmesi, araziyençilik, akarsuların kanallı ve edilmesi, küçük sulama ve kurutmalar, köy sağlığı ve eğitimi işleri, çiftçi birliklerinin de katılacağı ayrı bir yerleşme ofisinin işi olmalı ve devletleştirilmelidir.

Hulâsa, Türk sosyalizmi, şimdiye kadar ele alınmayan bir millî inşa ve teşkilatlanma davasıdır.

Eğitim sahasına, sendikalar sahasına, diğer millî faaliyet sahaslarına ise sırasıyla ve ileride detayları ile el atacağız. O zaman görülecektir ki Türk sosyalizmi, bir ihtilâl değil dir ama, hem Anayasamızın sosyal devlet anlamını kâğıt üstünde bırakmayacak, hem de rahmetli Atatürk'ün kabrinde sevindirecek bir inkılâpçılıktır.